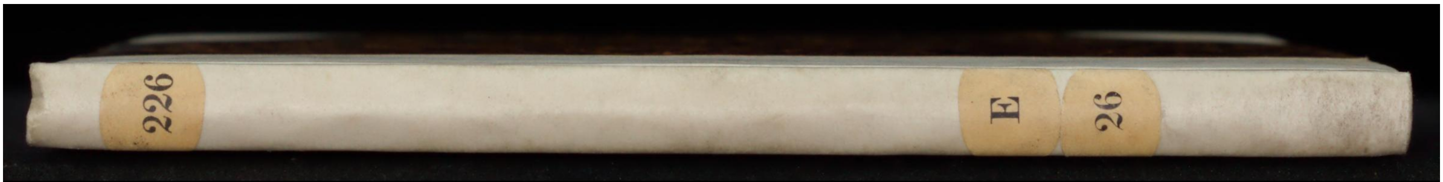
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

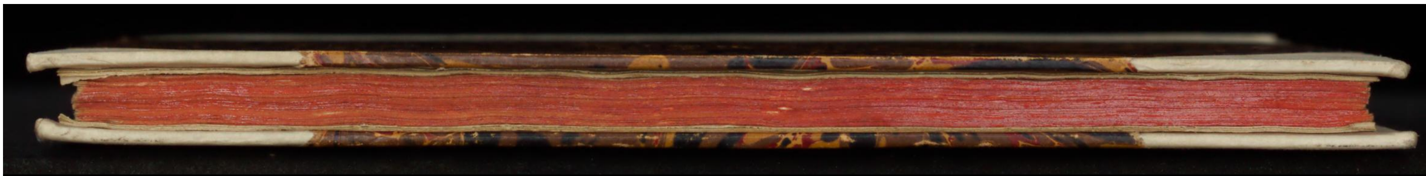
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

~~12. K. I. 85~~
226. E 26
NKr. 1605

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

auther est gerardus Magnus

1582

Quattuor nouiſſima cū multis exemplis pulcherrimis. ⁊ de terrori bus mortis cū eterne beatitudis gloria.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

MEmorare nouiſſima

tua, ⁊ in eternū non peccabis. Ecci. vij. Sicut dicit be
atus Auguſtinus in libro ſuarum meditationum.
Plus vitanda eſt ſola peccati feditas. ꝙ quelibet tor
mentoꝝ immanitas. Cū ergo nouiſſimorū noticia ⁊ illorū frequens
memoria a peccatis nos reuocat. v̓tutibus nos copulat ⁊ in omni bo
no opere nos retinet ⁊ cōfirmat Ideo diuina inſpirante gratia de his
nouiſſimis videlicet que ⁊ quot illa ſunt modicum propoſui dicere ⁊
narrare Nec nō p̄ciſe q̄libet ipſoꝝ dictis ⁊ auctoritatib ⁊ exemplis
ſingulariter ⁊ per ſe ac ſpecialiter ⁊ preciſe quodammodo declarare.
¶ Eſt ergo notandum. ꝙ quattuor ſunt nouiſſima cōmuniter apud
ſanctos in numero computata. Sicut patet euidenter ex verbis bea/
ti Bernardi in quodam ſermone ſic dicentis. In omnibus operibus
tuis memorare nouiſſima tua. Que quidem quattuor ſunt. mors. iu
dicium. gehenna ⁊ gloria. Quid horribilius morte. quid terribilius
iudicio. quid intolerabili9 gehenda. ⁊ quid iucundius celeſti gloria.
Hec Bernardus vbi ſupra Iſta ſunt quattuor rote currus anime ve
hentes eam ad eternam ſalutem. Iſta ſunt quattuor incitamenta in/
citantia ſpiritū hominis vt ſpretis omnibus mundanis ad ſuum re
deat creatorem. Eſt ergo cōueniens ⁊ vtile ꝙ habeātur in cōtinua re
cordatione. Et ergo dicit ſapiēs eccl'. xxvij. Memento nouiſſimorū.
Unde q̄dam volēs hec nouiſſima frequenter habere p̄ oculis ⁊ iugi/
ter in memoria v̓ſificando ſic loquitur. Bis duo ſunt que cordeten9
ſub pectore miſi. Mors mea iudicium baratri nox lux paradiſi. Ue
rum cum totalis huius opuſculi proceſſus principaliter ad hoc cona
tur inducere: vt nouiſſimorū celebris memoria cordialiter ⁊ intime
humanis cordibus imprimatur. Continue ergo videbitur rei conſo/
num: vt preſenti huic libellulo nomen cordiale loco ſui tituli ſi placet
imponatur.

¶ De morte corporali.

Primum igitur nouiſſimoꝝ cuius memoria eſt eſt a pecca/
tis retractiuum eſt mors preſens corporalis. Unde Ber/
nardus in ſpeculo monachoꝝ Summa philoſophia ē me
ditatio mortis aſſidua hanc quocūꝗ hō perrexerit ſecū portaret ⁊ in
eternū nō peccabis. Itē Auguſtinus in libro exhortationuz. Nil ſic
reuocat a peccatis. ſicut frequens meditatio mortis. Hec eſt eñi illa
que facit hominē ſe humiliare omnia contemnere ⁊ penitentiam ag/
gredi ſiue acceptare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

¶ Quot meditatio mortis facit hominem ſe humiliare.

DIco ergo ꝙ mortis recordatio facit hominem ſe humiliare
Unde Auguſtinus in libro de verbis domini. Agnoſcat
homo ſe mortalem ⁊ frangat elationem. Cetera noſtra et
bona ⁊ mala incerta ſunt Sola mors eſt certa. Unde quamuis ad/
uentus eius hora nobis eſt occulta ⁊ incerta. Ipſa tamen eſt certiſſi/
ma ⁊ veniens venit cito ⁊ non tardabit. Unde eccleſiaſtici decimoter
cio. Memor eſto quoniam mors non tardat Scribit enim in Tho
bia. Mors properat fuga nulla patet mortale tributum. Soluere
nature lege tenet homo. Ad idem dicit Bernardus in ſermone. Mi
ſer homo quare te omni hora non diſponis ad mortem. Cogita te iã
mortuum quem ſcis de neceſſitate moriturum. Diſtingue qualiter o
culi tui vertentur in capite. vene tue rumpentur cor ſcindetur in dolo
re. Quis ergo iam non timebit ⁊ ſe humiliabit cum certiſſime ſcit ſe
moriturum ⁊ in terram reuerſurum. Nulla enĩ erit perſonarum acce
ptio ſicut nec fuit: Ut ſcribit. ij. Regum decẽmotercio. Omnes mori
mur ⁊ quaſi aque dilabimur in terram que non reuertuntur. Unde
in Richardo. Iure vocata fuit mors. quia morſus amarns omnib9
eſt. a quo nemo cauere poteſt Hinc dicit in libello de contemptu mũ
di. Mors reſecat. mors omne necat quod carne creat Magnificos
premit ⁊ modicos. ⁊ cunctis dominat. Nobilium tenet imperium.
nullumqꝫ veret. Tam ducibus qꝫ principibus communis habetur.
Mors iuuenes rapit atqꝫ ſenes. nulli miſeret Illa fremit. genus om
ne tremit quod in orbe mouetur. Illa ferit. caro tota perit de ſub pe/
de mortis. Conterit nec eripit. vir robore fortis Nil redimit. dum
mors perimit qꝛ federa nunqꝫ Nec precium nec ſeruitium mors reci
pit vnqꝫ Sed quid plura loquar: nulla mors impia parcit. Nec eua
det inops nec q̃ marſupia farcit. Certe audio nũc ꝙ mors eſt vltima
linea rerũ. Uñ ſcribit in gheta. Omnia mors tollit Doctum cecidiſ/
ſe catonem Atqꝫ ipſum ſocratem ꝓcubuiſſe ferunt Ecce qualiter ſciẽ/
tia aut doctrina nullum preſeruat a mortis iaculis ⁊ ruina. Nam vt
ſcribitur Eccleſiaſtici ſecundo. Morit doctus ſimiliter ⁊ indoctus.
Unde Eſaie xxxiij. dicitur Ubi eſt legis verba ponderans. Ubi eſt
doctor paruulorum. Quaſi diceret non ſunt neqꝫ viuunt. ſed eodem
curſu cum alijs tranſierunt. Sed cum gheta ſolos duos dictos ante
nominat fore morte peremptos. Dic mihi tu vbi Alexander poten/
tiſſimus: vbi Iudas machabeus. ⁊ ſampſon vir fortis viribus: Ubi
Creſus ditiſſimus: vbi abſolon pulcerrimus: Ubi galienus medicus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

et Auicenna eius ſocius. Ubi ſalomon prudẽtiſſimus. vbi Tullius,
vbi Ariſtotiles peritiſſimus. vbi Plato. vbi Poꝛphirius. vbi doctiſ
ſimus poetaꝝ Uirgilius. Nonne oēs tanqꝫ peregrini ⁊ hoſpites vni
us diei velociſſime tranſierūt. Uere ſic. Nam vnus ex eis nō remāſit
quia in vanitate defecerūt dies coꝛū. ⁊ amici eoꝛum cum feſtinatio-
ne. Nam vt dicitur in pſalmo. In imagine ptranſit homo. Nunc em̄
foꝛtis ⁊ ſanus compos per omnia. cras vero debilis aut languidus.
feſſuſqꝫ in terra. cum dubia ⁊ fragilis ſit nobis vita tributa. Quod e
tiam ibi clare patet ſcd̄m philoſophum. qui Adriano imperatoꝛi de
eſſentia ⁊ ſtatu hominis interroganti ſic reſpondit. Homo eſt manci
pium moꝛtis. hoſpes loci ⁊ viatoꝛ tranſiens. ſimilis aceru o roſe min⁹
mature atqꝫ pomo nouo. Ex his faciliter compꝛobatur ꝙ fragilis et
labilis ⁊ qꝫ indurabilis eſt humana vita. non ſolum modo pauperis.
verumetiam cuiuſlibet quantumcūqꝫ diuitis aut potentis. Nam cō
mune moꝛi. moꝛs nulli parcit honoꝛi. Moꝛs fera. moꝛs neqꝫ. moꝛs
nulli parcit ⁊ equam. Moꝛs ſeruat legem tollit cum paupere regem
Nam regis ⁊ pauperis lex eſt moꝛiendi communis. Dat cauſam flē
di ſi bene ſcripta legis. Unde Job viceſimo. ſic ſcribit de diuite ⁊ ela-
to. Si aſcenderit vſqꝫ ad celū ſuperbia eius. ⁊ caput eius nubes teti-
gerint quaſi ſterquilinium in fine perdetur. ⁊ qui eum viderint dicēt.
Ubi eſt. velut ſomnium euolans non inuenietur tranſijt ſicut viſio
nocturna. Item Baruth. iij. Ubi ſunt pꝛincipes gentiū ⁊ qui domināt
tur ſup beſtias que ſunt ſup terram qui in auibus celi ludūt. qui argē
tum theſaurizant ⁊ aurum in quo cōfidunt homines. ⁊ non eſt finis
acquiſitionis eoꝛum. q̄ argentum fabꝛicant ⁊ ſolliciti ſunt nec eſt in-
uentio operum illoꝛum. Exterminati em̄ ſunt ⁊ ad inferos deſcende
runt ⁊ alij in locum eoꝛundem ſurrexerūt. Unde Proſp in ſuis ſen-
tentijs ſic ait. Ubi ſunt inſuperabiles oꝛatoꝛes. vbi qui cōuenientius
feſta diſponebant. Ubi equoꝛum ſplendidi nutritoꝛes. vbi exercituū
duces. vbi ſatrape ⁊ tyꝛanni. nonne omnes puluis ⁊ fauille nonne in
paucis verſibus eſt eoꝛū memoꝛia vite. Reſpice ſepulchꝛa ⁊ vide. q̄s
ſeruus ⁊ quis dn̄s. q̄s pauper ⁊ quis diues. Diſcerne ſi potes victum
a rege. foꝛtem a debili. ⁊ pulchꝛū a defoꝛmi. Item dicit Joānes chꝛy
ſoſtomus in libꝛo de reparatione lapſi Quid pꝛofuit illis qui in luxu
ria coꝛpis ⁊ in pn̄tis vite voluptatibꝫ vſqꝫ ad diē permanſerūt. intue-
re nūc ſepulchꝛa eoꝛū. Uide ſi eſt aliquid iactantie veſtigiū. ſi aliqua
diuitiarū vel iacta ntie ſigna cognoueris. Require vbi nūc veſtes et
oꝛnamenta peregrina. vbi nunc ſpectaculoꝛum voluptas. vbi pom-
pa ⁊ ſecutoꝝ turbe ⁊ opulētia. riſus iocus. immoderata atqꝫ irrefre-
nata leticia. quo abceſſit. vbi illa nūc ⁊ ipſi. finē vtroꝛūqꝫ intuere dil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ligentius. ꝛ accede ꝓpius ad ſingulorum ſepulchra Uide ſolos cine/
res ꝛ feditates. vermium reliquias. ꝛ recordare hunc corporum eorum
eſſe finē. etiam ſi in delicijs ꝛ leticia. etiam ſi in labore ꝛ continentia
tranſegerint hic vitam. ¶ Item Beatus bernardus in ſuis medita/
tionibus ſic inquit Dic mihi vbi ſunt amatores mundi. qui ante pau
ca tempora nobiſcum erant. nihil ex eis remāſit niſi cineres ꝛ vermes.
Attende ergo diligēter q̄d fuerunt Homines fuerūt ſicut tu. comederūt
biberūt riſerūt. dormierunt. duxerūt in bonos dies ſuos. ꝛ in puncto
ad inferna deſcenderūt Hic caro eorū vermibus ꝛ illic aīa eorum ignibꝰ
deputatur. donec rurſus infelici collegio colligati ſempiternis inuoluā
tur incēdijs q̄ ſocij in vitijs ꝛ in peccatis fuerūt Quid profuit illis in
anis gloria. breuis leticia. mundi potentia. carnis voluptas. falſe di/
uitie. magna familia ꝛ mala concupiſcentia Ubi riſus: vbi iocus: v/
bi iactantia: vbi arrogantia. De tanti leticia quanta triſticia poſt tā/
tam voluptatem tam grauis miſeria. De exaltatōe ceciderūt in ma/
gnam ruinam ꝛ grauia tormenta. Quicq̄d illis accidit tibi accidere
poteſt. Quia homo es. homo de humo. limus de limo. De terra es.
de terra viuis. ꝛ in terram reuerteris De his ſupradictis amatoribꝰ
mundi tam carnaliter ꝛ ſeculariter viuentibus nec mortem metuēti/
bus iam vicinam ſic loquitur Bernardus ad frēs de monte dei. O mi
ſerabiles miſeri quos ipſe miſerie huius vite ꝛ vie ſeducūt. tum in bo
nis dies ſuos ducunt. ꝛ in puncto ad inferna deſcēdunt. Nam vt dr
in pſalmo Ueniet mors ſup illos ꝛ deſcendant ad infernum viuētes
Certe nunc q̄libet eorum poſſꝫ dicere. Circumdederunt me dolores
mortis inferni ꝛc̄. Hi ſunt miſerabiles miſeri quos vita preſens hic
ſeducit De quibus dr Joannis viceſimoprimo. Impij viuunt ſuble/
uati. confortatiq̄ꝫ diuitijs. ſemen eorum permanꝫ coram eis propin/
quorum turba ꝛ nepotum in conſpectu eorum. Domus eorum ſecu/
re ſunt ꝛ parate. ꝛ non eſt virga dei ſuper illos Bos eorum concepit
et non abortiuit. vacca peperit ꝛ non eſt priuata fetu ſuo exultant lu
ſibus. tenent timpanum ꝛ citharam ꝛ in puncto ad inferna deſcēdūt
O quā male fecundatur quam ſtulte ludificatur Qui propter florē mū/
di vanumq̄ꝫ decorem. Qui prius apparꝫ quaſi flos ꝛ protinus aret.
Uadit ad infernum perdit dyadema ſupernum. Mallet preterire
q̄ in omni tempore vite. Pauper vixiſſꝫ nec diuitias habuiſſꝫ. Nec
immerito. nam quid tunc thezauri. quid aceruus proderit auri Cuꝫ
peccatores mittuntur ad inferiores. Inferni latebras ignem pariterq̄ꝫ
tenebras. Semper paſſuri nec ab his vnq̄ꝫ redituri. Chariſſime q̄d
dicis de diuitibus huius ſeculi. nonne moriuntur ſicut ceteri. veriſſime
in nullo videntur priuilegiati. Sapiētie ſeptimo. Unus eſt introitus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

omnibus ad vitam ⁊ ſimilis exitus. Job viceſimoprimo. Iſte mori/
tur robuſtus ⁊ ſanus ⁊ diues ⁊ felix. viſcera eius plena ſunt adipe ⁊
medullis oſſa irrigantur. Alius vero moritur in amaritudine ani/
me ſue abſq; vllis opibus. ⁊ tamen ſimul in puluere dormient ⁊ ver/
mes operient eos. Ecce qualiter diuites mundi ⁊ potentes mortem
communem ſortiuntur cum pauperibus. Eccleſiaſtici decimo. Om/
nis potentatus breuis vita. rex eſt hodie ⁊ cras moritur.
¶ Item de tali rege legitur ſine dubio. primo Machabeorum ſecū/
do. Gloria eius ſtercus ⁊ vermis hodie extollitur ⁊ cras non inuenie/
tur. Exemplum eñi accipe de excellētiſſimo mundi principe. videli/
cet Alexandro magno qui vniuerſum mundum ſibi ſubiugauit ſic
q̄ totius ſeculi ſolus dominus putabatur. Unde legitur de ipſo ma/
gnus Alexander quo primum grecia rege floruit e terris multa tro/
phea tulit. Hic mundi peragrat fines ſibi ſubiugat orbem Tota ter/
ra minor viribus eius erat. ¶ Item in alio loco ſic de eo ſcribit. Om/
nia rex regum ſibi ſubdita regna videbat. Fecit eum fame ſonus ⁊ for/
tune monarcham Totus alexandro famuletur ſubditus orbis Ma/
gnus ⁊ in magno dominetur maximus orbe. Sed poſt mūdi trium/
phum. poſt vniuerſale ⁊ vnicū totius mundi adeptum imperium q̄d
magni ſequebatur. Nunquid regni ſtabilitas aut potentie perpetui/
tas: nunquid corporis incolumitas aut preſentis vite lōgeuitas Cer/
te nequaq̄. ſed illud cōmune omnibus Ultimus ad mortē poſt om/
nia fata recurſus. Tunc bene potuit dicere Alexander in hora mor/
tis ſue. Illud iob. Ecce ego quondam opulentus repente cōtrit⁹ ſum
Nam ſolūmodo per duodecim annos ⁊ non amplius imperauit. Sic
eñi ſcribit de ipſo Petrus in aurora. Bis ſenis dominās annis mor/
ti vir obedit. Cuius viuit adhuc neſcio fama mori. Similr̄ de morte
conquerendo potuit dicere illud Joannis decimonono. Spoliauit
me gloria mea ⁊ abſtulit coronam de capite meo. deſtruxit me vndi/
q̄; ⁊ pereo. ¶ Ecce chariſſime iam manifeſte patet. Licet omnia ceſar
habet. tamen gloria ceſaris eſſe deſinit ⁊ tumulus vix erit octo pe/
dum. Ex quo apparet euidenter. q̄ regia maieſtas omnis terrena
poteſtas. Proſperitas rerum ſeries longinqua dierum
Preterit abſq; mora mortis cum venerit hora
¶ Unde dicit alius poeta. Es ſapiens marcet ſapientia morte re/
dundans. Diuitie lapſu mobiliore fluunt. Es probus expirat pro/
bitas. es honeſtus honeſtas. Labitur es fortis fortia morte cadunt.
Sane iam video q̄ ſingula de nobis anni furentur euntes. ¶ Et
ergo Si fueris diues. pulcher. fortis ue. quid inde. Si fueris domi/
nus mundi. ſi fueris rex. ſi papa. ſi epiſcopus. ⁊ ſic de alijs. Quid in/

de Tam cito pretereunt hec omnia q̄ nihil inde Sola manent meri
ta. q̄ glorificabimur inde. vnde Jſidorus in quadam omelia ſic dicit
Dilectiſſimi pēſare debem̄ nos q̄ꝫ breuis eſt mundi felicitas. q̄ꝫ modi
ca eſt huius ſeculi gloria. q̄ꝫ caduca ⁊ fragilis eſt tp̄alis potentia. Di
cat qui poterit vbi ſunt reges. vbi p̄ncipes. vbi imp̄atores. vbi diuites
huius mūdi. quaſi vmbra tranſierūt. ⁊ velut ſomniū euanuerūt. que
runtur ⁊ nō ſunt. q̄d dicemus ad hec Reges ⁊ imp̄atores obierunt. ⁊
principes mortui ſunt Multi tamē putāt ſe diu viuere. ⁊ quaſi nūq̄ꝫ
morte cadere de p̄ſenti vita. Certe nō ſic impij nō ſic ſed tanq̄ꝫ puluis
Vos aūt ſicut hoīes moriemini. ⁊ ſicut vnus de p̄ncipib9 cadetis Nā
vt dicit Seneca ad Lucillū. Huius eminentis vite cadere eſt exit9.
Vñ ſcribit in gheta. Oīa mors delet. oīa morte cadūt Vniuerſas em̄
felicitates hoīm mors termiat ⁊ cōcludit. Nam cū predicaueris idez
ſanctitatē abrahe. pietatē ioſeph. charitatē moyſi. fortitudinez ſamp
ſonis. zelū phinees. dauid manſuetudinem. helizei miracula ſalomo
nis diuitias ⁊ prudentiam. abſolonis pulcritudinē ⁊ formaz. ſemper
extrema oīm luctus occupat. finemq̄ꝫ hiſtorie finis hoīs impoīt. vna
queq̄ꝫ cōcluſio ſingulorꝫ videlicet ⁊ mortuus eſt. Ecce iam patet ma
nifeſtiſſime p̄ predicta q̄ forma. genus. mores. ſapiētia res ⁊ honores
non retinēt hoīem q̄n ruit in cinerem. Nam omne quod eſt genitum
tendit ad interitū. Hinc eſt quod Ouidius dicit. Ortus cūcta ſuos
repetunt matremq̄ꝫ requirunt. Et redit in nihilū. q̄d fuit ante nihil.
Similiter ego miſerrimus quaſi ad nihilum redactus ſum ⁊ neſciui.
Nam dies mei ſicut vmbra decliauerūt ⁊ ego ſicut fenū arui ⁊c̄. Ho
mo ſicut fenū dies eius ſicut flos. ſic efflorebit Qm̄ ſp̄us p̄tranſibit in
illo. ⁊ nō ſubſiſtet. ⁊ nō cognoſcet amplius locū ſuū. Ecce iā cōſidera.
q̄ homo eſt fragilis. durās tp̄e paruo. Efficit ſimilis flori q̄ creſcit in
aruo Vñ dr̄ Eſaie. xl. Oīs caro fenū. ⁊ oīs gloria eius quaſi flos agri
Vere fenū eſt pp̄ls. exſiccatū eſt flos ⁊ cecidit flos. Et ergo cur ſup̄bit
homo q̄ eſt ſicut fenū tectorꝫ q̄d p̄uſquaz euellat exaruit. Vñ ſcribit
in thobia Eſt hō vas luteū. Vos lamētabile. fenū aridū. fragilis gle
bula. ſaccus olēs Carnis vita. labor carnis Cōceptio. tabes mēſtrua.
Putredo finis. origo luctus Sperma p̄us. mō ſaccus olens Poſt ꝯ
mib9 eſca in tumulo Pro qua dote ſup̄bit homo Idē Bernard9 in li
bro meditationū Vñ ſup̄bit hō cuius cōceptio culpa Naſci pena ⁊. la
bor vita. neceſſe mori Poſt hoīem ꝯmis. poſt ꝯmem fetor ⁊ horror.
Sic in nō hoīem ꝯtitur oīs homo Attēde ergo p̄ncipiū vite tue. ⁊ me
diū ⁊ finē ſiue terminū. ⁊ inuenies magnā occaſionem te humiliandi
Quid cogitas. q̄d dicis. ⁊ q̄d temetip̄m facis. nōne puluis es ⁊ terra.
Scriptū eſt em̄ eccl. xij. Reuertatur puluis in terrā ſuā vnde erat In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

terrã viliſſimã/in terrã putridã v̄mib; repletã. Job. xvij. Putredini dixi pater meus es: mater mea ⁊ ſoror mea v̄mib; Jtẽ eccl. xvij. Oĩs homo terra ⁊ cinis. ⁊ Geñ. iij. Reuerteris in terrã de qua ſumpt⁹ es. q; puluis es ⁊ in puluerem reuerteris Et idem ſicut ammonet Ala-nus Eſto memor ꝙ puluis eris ⁊ v̄mib; eſca Jn gelida putrens quã-do iacebis humo Nõ erit in mũdo qui te velit vltra videre Nã tua rancidior ſit/caro rupta cane Vñ Bernar. Quid fetidi⁹ humano ca-dauere. qd horribilius mortuo hoĩe cuius erat in vita gratiſſim⁹ am-plexus fit in morte horribiliſſimus aſpectus Quid ergo pſunt diui-tie qd delicie qd honores diuitie nõ liberant a morte. nec delicie a v̄-mibus nec honores a fetore. O deus eterne q̃z miſera ſorte clauditur oĩs homo Certe tu chariſſime ſi p̄dicta diligẽter attẽderes maximaȝ humiliatõis/cauſam pculdubio inuenires Jtẽ ꝙ mortis memoria ho-minẽ humiliat Pater. iij. regũ. xxi. de Achab q̃ audita cõminatione mortis ſibi facta ab helia interim humiliatus ẽ ſic ꝙ dñs dixit ad he-liam. Nõne vides achab humiliatũ corã me Legit ꝙ in romana cu-ria quondã fieri ſolebat ⁊ adhuc fit ſuo tp̄e ꝙ creato papa apportaba-tur corã eo ſtuppa. qua incẽſa dicebat ſibi ſub hac forma. Sic tranſit gloria mũdi hoc eſt ſicut ignis ſtuppã velociter ⁊ cito redigit in fauil-lam ſic oĩs mũdi gloria cito labit ⁊ p̄terit quaſi vmbra Narrat etiaȝ Jſidorus cõſuetudinẽ antiq̃tus fuiſſe. q̃ p̄ma die coronatõis impato-ris Cõſtantinopolitani cũ eſſet in gloria ſua. lathomus q̃dam appor-tauit ei/tria vel quattuor genera lapidũ/dicẽs ei ꝙ eligeret de quo vel-let ſibi fieri monumentũ. Jtem legit de btõ Joãne elemoſynario pa-triarcha alexãdrino ꝙ dũ ſepulchꝝ eius fieret nũq̃z voluit pfici. ordi-nans ꝙ in magnis feſtiuitatib; cũ in honore ſuo eſſet aliq̃s veiret ad eum ita dicẽs. Dñe ſepulchꝝ tuũ impfectũ/eſt iube illud/perfici. quia neſcis qua hora fur eſt aduẽturus. Et quare fiebãt iſta de papa im-peratore ⁊ patriarcha. q; omnes erãt/ſtatus excellẽtiſſimi hui⁹ mũdi nisi vt ſemetipſos recognoſcerẽt hoĩes mortales. Et ſpe lõgioris vite aut magnanimitate potentie ſeu terrene glorie ſupbiendo ſe nõ extol-lerẽt. Sed mortis memoriã p̄ oculis habẽdo ſe in oĩbus humiliarẽt. Vñ p pphetã d̃r in pſal. Sciant gentes qm̃ hoĩes ſunt inquã id ẽ de humo ſeu de limo pcreati. ⁊ ideo neceſſario moriunt Vñ eccl. xli. Oĩa que de terra ſunt in terrã cõuertẽtur. de quoꝝ numero oĩs homo de-putat Vñ pphēta Hieremias d̃t Terra. terra. terra. audi ſermones meos. Terrã vocat hoĩem ter Eſt eñ terra. q; de terra creat. in terra cõuerſat ⁊ in terrã redit ⁊ mutatur Terra eſt/creatõe cõuerſatõe ⁊ mor-te Terra eſt natura. vita ⁊ ſepultura Terrã ſapit. terrã lingit. terrã ſi-tit ⁊ cõcupiſcit Cõglutinat⁹ ẽ in terra vẽter eius. deſcẽdit ad inferiora

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

terre. Celeſtiū oblitus ꝑ terra litigat. ꝑ terra pugnat. ꝑ terra mare na/
uigat. ꝑ terra terrā circuit ⁊ ꝑambulat. ⁊ ſepiꝰ ꝑ terra nūc huc nunc il/
luc hō miſerabil' anxiꝰ laborat. nec a talibꝫ ceſſat. donec q̄ de terra ſū/
ptus ē reuertit̄ in materiā ꝑmā. videlicet terrā dicēs illud. iij. regū. ij.
Ecce ingredior viā vniuerſe terre. ⁊ iō Cū fex cū limus cū res viliſſi/
ma ſimus Vn̄ ſuꝑbimus: q̄ ad terrā terro redimus.

¶ Quot meditatio mortis facit hominē omnia contemnere.

Facit etiā ſcd̄o mortis memoria hoīem oīa contēnere ⁊ tā/
q̄ꝫ nihilū ſe reputare. Hieronymꝰ in ꝓlogo ſuo ſic inq̄t. Fa
cile cōtemnit oīa. qui ſe ſemꝑ cogitat moriturꝫ. Nā concu
piſcentia oculoꝝ contemnit̄. qū aliq̄s cogitat ſe breuiter oīa relicturꝫ.
Concupiſcentiā carnis contemnit̄. dūmodo quis conſiderat ꝙ corpꝰ
ſuū ꝓpriū quaſi in inſtantia erit cibꝫ ꝟmium. Suꝑbia vite deſpicit̄.
dum quis hoc corde ponderat. ꝙ ille qui vult eſſe ſuꝑ alios. ponet̄ in
terra ſubtus pedes oīm que eſt infimū elemētoꝝ. Et ideo dicit idem
Hieronymꝰ in epl'a ad Ciprianū. Memēto mortis tue ⁊ nō peccab.
Qui quotidie recordat̄ ſe moriturꝫ. cōtemnit p̄ntia feſtinās ad futu/
ra. Eſau aūt cōſiderās ſibi mortē iminere faciliter contēpſit terrena.
Vn̄ Gen̄. xxv. En morior q̄d mihi ꝓderunt ꝑmogenita. Iſidorꝰ ad/
uertens p̄ntis vite breuitatē. ⁊ ꝙ ea que vident̄ hic poſſideri quaſi in
ſtantiſſime videlicet in morte relinquēda ſunt. ad illoꝝ exhortās con
temptum ſic inquiēs ait. Si vis eſſe q̄etus nihil ſeculi appetas Sem
per requiem mentis habebis. ſi curas ſeculi a te proieceris. abiice a te
quicquid bonum ꝓpoſitum poterit impedire. Eſto mortuus mūdo ⁊
mūdus tibi Mūdi gloriā quaſi mortuus nō aſpicias. ab effectu hu/
ius vite quaſi mortuus te iam ſepara. Sicut ſepultus nō habeas cu
ram de ſeculo. Tanq̄ꝫ defunctus ab omni te purga negocio. viuēs cō
temne qd̄ poſt mortē nō poteris habere. Vn̄ ait Seneca. Nihil eq̄
tibi ꝓficiet ad temperantiā oīm rerꝫ tꝑaliū ⁊ contemptū ſicut breuis
eui ⁊ huius tꝑis incerti meditatio. Igit̄ dilecte mi dū viuis memori
mente memento mori. Vn̄ legit̄ in libello de dono timoris ꝙ quidā
magne lrāture in philoſophia datus mūdi vanitatibꝫ audiēs ſemel
legi in matutis de lōga vita patrū antiquoꝝ ⁊ ꝙ ſemꝑ dicebat̄ in fine
ad quēlibet eoꝝ ⁊ mortuus eſt. Gen̄. v. Cogitauit ꝙ ſibi etiā taliter
eueniret quātumcūq̄ꝫ tꝑis viueret ſuꝑ terrā. ⁊ ex hoc cōcipiēs mundi
contemptum intrauit ordinē p̄dicatorū. in quo factus eſt perfectꝰ ma/

giſter in theologia ⁊ vir eximie ſanctitatis. O q̄ bñ habuit p̄ oculis
verba ecci. xi. ſic dicētis. Si annis multis vixerit hō. ⁊ in oībꝫ his le/
tatus fuerit. meminiſſe debet tenebroſi temporis ⁊ dierum multorū
que cū venerint vanitatis arguentur p̄terita. Uere in die mortis pa/
tre vanitas ⁊ vanitatum vanitas. ⁊ ꝙ omnia fuerunt vana. Uñ ſcri/
bitur Eccleſiaſtici tercio. Cuncta ſubiacent vanitati ⁊ ſic eſt reuera;
vana ſunt omnia vniuerſa ⁊ ſingula. Uanitas eſt vita noſtra ⁊ queli
bet mundi creatura. Nam vt dicitur in pſalmo vniuerſa vanitas
omnis homo viuens. Tu autem eſtimas diu viuere. ⁊ hec tempora/
lia annis plurimis in delicijs poſſidere. Chariſſimi non ſic. Homo
vanitati ſimilis factus eſt dies eius ſicut vmbra pretereunt. Ecce iaꝫ
vides ꝙ dies tui erunt pauci ⁊ epiſcopatum tuum accipiet alter. Et
ideo Tempora longa tibi noli promittere vite. Quocunqꝫ ingrede/
ris ſequitur mors corporis vmbram. Ideo ſi bene inſpexeris te ⁊ ver
ba tibi dicta. ac etiam poſtmodum dicenda cordis auribus diligen/
ter perceperis. potius deberes dicere. Uado mori credens per longuꝫ
viuere tempus. Forte dies hec eſt vltima vado mori. Tibi enim dici
tur Luce duodecimo. Stulte hac nocte demones repetent animam
tuam a te. Que autem paraſti. cuius erunt. Ergo vade mori Uade
certus quia velox eſt diſpoſitio tabernaculi tui: Ut ſcribitur ſecunda
Petri primo. Et cogita iam te mortuum quem ſcis de neceſſitate eti
am poſt quantoſlibet annos proculdubio moriturum. Sic contemne
tranſitoria que ſtatim ⁊ abſqꝫ mora (quamuis inuite) erunt relinquē
da. Unde poeta refert. Predia terrarum. poſſeſſio diuitiarū.
Fabrica murorum. grandis ſtructura domorum. Gloria menſaruꝫ.
cum delicijs epularum. Inſigneſqꝫ thori mappe ciphiqꝫ decori. Re/
ſplendens veſtis que moribus obſtat honeſtis. Grex armentorum.
ſpacioſus cultus agrorum. Fertile vinctum diuerſa vita repletum
Gaudia natorum. dilectio dulcis eorum. Cuncta relinquetur. nec
poſt hec inuenietur.

¶ Ex his iam vide ⁊ conſidera ꝙ nihil ſtabile ſeu permanens eſt in p̄
ſenti vita. Unde dicitur Eccleſiaſtici ſecundo. Magnificaui opera
mea edificaui mihi domos. plantaui vineas. feci hortos ⁊ pomeria.
conſeui ea cuncti generis arboribus ⁊ extruxi mihi piſcinas aquaruꝫ
vt irrigarem ſiluas lignorum germinantium. poſſedi ſeruos ⁊ ancil/
las. multumqꝫ familiam habui. Armenta quoqꝫ ⁊ multos ouium
greges vltra omnes qui ante me fuerunt in hieruſalem coaceruaui
mihi argentum ⁊ aurum ⁊ ſubſtantias regum. ac prouinciarum. feci
mihi cātatores et cātatrices. ac delicias filiorꝫ hoīꝫ Ciphos ⁊ vrceos
ad vina ī miſterio fundēda ſupgreſſus ſuꝫ opibꝫ oēs q̄ fuerūt añ me

in hieruſalē. Sapiētia quoq̧ ꝑſeuerauit mecū. ⁊ omnia q̄ deſiderauere
rūt oculi mei nō negaui eis. nec ꝓhibui cor meū qn frueretur volup
tate ⁊ oblectaret ſe in his q̄ parauerā. Cūq̧ ꝯtiſſem me ad vniuerſa
opa que fecerant manus mee. ⁊ ad labores in q̄bus fruſtra ſudauerā
vidi in oībus opibus vanitatē ⁊ afflictōem animi ⁊ nihil ꝑmanere ſub
ſole Uere nihil ꝑmanet oīa eñ tranſeūt ⁊ labūtur quaſi vmbra Uñ
Joannes de garlandia Qđ fuit eſt ⁊ erit perit articulo breuis hore.
Ergo q̄d prodeſt eſſe fuiſſe fore. Eſſe fuiſſe fore tria ſunt florida ſine
flore Nam ſimile omne perit qđ fuit eſt ⁊ erit Mūdus eñ tranſit et
cōcupiſcentia eius Et ideo Qđ breuiter durat q̄s prudēs querere cu
rat Uñ Bernardꝰ in libro meditationū ſic ait. Quid theſaurizat q̄s
in terra. cū ſine dilatōe trāſeat ⁊ illud qđ colligit. ⁊ ille q̄ colligit. Tu
ergo hō quē fructū expectas in mūdo. cuius fructus eſt ruina et finis
mors Utinā hec intelligeres ⁊ nouiſſima ꝓuideres Itē Petrus ble-
ſenſis in quadā epl'a ſic dicit Gloria mūdi fallax ⁊ ſeductoria ſuos de
cipit amatores. Quicq̄d eñ vel futuꝝ ꝓmittit vel in pn̄ti ꝓuidet. to-
tum ad nihilū deuenit. tanq̧ aqua decurrēs Ergo inſpice q̧ fragilis
q̧ fallax. q̧ inanis ſit mūdus ⁊ illius gloria quā cupimus. Et igit̄ o
ſtultiſſime Cur cito nō ſpernis que ꝑteriuntia cernis. nōne vides mū
dum miſerum nimis ⁊ furibundū Sub gladio dire mortis languen
do perire.

Quot mors facit hominem penitentiam acceptare.

Iuxta ordinē ꝓmiſſorū nūc reſtat diligēter inueſtigare qua-
liter mortis memoria facit hoīnem penitentiā aggredi ſiue
acceptare. Iſtud clare patet Jone. iij. de Niniuitis q̄ ad cō
minatōem mortis penitentiā peregerūt. Luce. iij. Facite dignos fru-
ctus penitētie Et ſubdit Securis ad radicē arboris poſita ē. id eſt cō-
minatio mortis. Cū occideret eos q̄rebant eū ⁊ reuertebant̄ ſcꝫ ad pe
nitentiā Uñ Ambroſius ſup Lucā Ue mihi ſi pc̄tā mea nō defleue
ro. ve mihi ſi media nocte nō ſurrexero ad cōfitendū tibi dñe Ue mi-
hi ſi dolū ꝓximo meo fecero. ve mihi ſi ꝟitatē nō dixero Ad radicē ar
boris ſecuris poſita eſt. faciat q̄ poteſt fructus grē. q̄ debet penitentie
Adeſt dñs ⁊ qui req̄rit fructū vite Job etiā cōſiderās breuitatē ꝓſen
tis vite potius elegit hic q̧ poſtmodū inutiliter ſine fructu penitere.
Uñ dr̄ Job. x. Paucitas dierꝝ meorꝝ finiet̄ breui. dimitte me ergo vt
plangā paululū dolorē meū anteq̧ vadā ⁊ nō reuertar ad terrā tene
broſam ⁊ opertā mortis caligine Uere tp̄s pn̄s eſt breuiſſimū. Naꝫ
vt dr̄ Job. xiiij. Breues dies hoīs ſunt Itē ꝓma ad Corin. vij. Tps

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

breue eſt. ⁊ ideo eſſet melius mō breuiter ⁊ leuiter ſuſtinere modicū:
ꝙꝫ poſtea dolere ⁊ inutiliter penitere ꝑ infinita ſecula ſeculoꝝ. Vñ dr
Auguſtinꝰ in libro de decē cordis Melior eſt modica amaritudo in
faucib ꝙꝫ tormentū eternū in viſcerib. De breuitate pñtis vite idem
dicit in ſermone. Vita hoīs tota breuis eſt ab infantia vſqꝫ ad decre-
pitā ſenectutē. Adam eñi ſi adhuc viueret ⁊ hodie moꝛireť. qd ei lon
gitudo vite ꝓfuiſſet. certe modicū vel nihil. immo poſſet dicere Iā mi
hi ꝑterite ſt uerūt tp̄a vite. Vñ Quid ꝓdeſt homī ſi viuat ſecula cētū
Lū moriť vitā tranſiſſe putat quaſi ventū. Et ergo dicit Augꝰ. ſuper
pſalteriū Si toto tp̄e illo viueres ex quo Adā emiſſus eſt de ꝑadyſo
vſqꝫ ad hodiernū diē. certe videres vitā tuā nō fuiſſe diuturnā. que
ſic auolaſſet Vita aūt vniuſcuiuſqꝫ homīs quāta eſt adde tātoſlibet
annos. ad lōgiſſimā ſenectutē. Quid erit. nōne quaſi auroꝛa matuti
ne. Item dt idem in quadā omelia. Fragilioꝛes ſumus. ꝙꝫ ſi vitrei eſ
ſemus Vitꝝ etſi fragile eſt. tamē bene ſeruatū ⁊ cuſtoditū diu durat.
vita aūt humana quātumcūqꝫ ſerueť durare nō poteſt. Nā ſcribitur
ad hebreos. ix. Statutū eſt oīb hoībus ſemel moꝛi. Vñ Seneca de
remedijs foꝛtuitoꝝ Vita noſtra peregrinatio eſt. cum diu ambulaue
ris deniqꝫ redeundū eſt Hāc moꝛtis neceſſitatē ⁊ humane vite breui
tatē cōſiderabat gētilis ille. Xerxes. De quo btūs Hieronymus ſcri
bens in ep̄la ad Heliodoꝝ Sic inqͭt xerxes ille potētiſſimꝰ rex. q ſub
uertit mōtes. mariaqꝫ ꝯſtrauit. cū de ſublimi loco cerneret infinitam
multitudinē ſui exercitus dr eo fleuiſſe ꝙ nullus eoꝛū quos cernebat
ſuꝑuiueret poſt centū annos In humanis valde neceſſariū eſt huma
nā vitā nō eſſe longā. Sic Barlaā refert. ipſa cuidā arboꝛi cōꝑať ad
cuius radices ſedēt duo mores. vnus alb. nigerqꝫ reliquꝰ. id ē dies et
nox. huiꝰ arboꝛis vite radices inceſſabiliter coꝛrodētes. Itē Augꝰ. in
oꝛiginali tractās illud Iacobi iiij. Que eſt nrā vita Vapoꝛ ad modi
cū parēs deinceps termiāť. ſic dt Vita hec ē vita dubia. vita ceca ⁊ e-
rumnoſa. quā humoꝛes tumidāt. doloꝛes deſiccāt. aera moꝛbitāt. eſ
ce inflāt. ieiunia macerāt ioci ſoluūt triſticie ꝯſumūt. ſollicitudo coar
tat. ſecuritas hebetat. diuitie iactāt. pauꝑtas deijcit. iuuētus extollit
ſenectus incuruat. infirmitas frāgit. meroꝛ deꝑmit. ⁊ poſt hec omnia
moꝛs interimit. ⁊ vniuerſis gaudijs ſitū impoīt. ita vt cū eſſe deſierit.
nec fuiſſe putet. ⁊ hoc eſt qd dr Sapieñ. ij. Exiguū ⁊ cū tedio eſt tp̄s
vite noſtre. Ex nihilo nati ſumus. ⁊ poſt erimus quaſi nihil fuimꝰ Et
ibidē Umbra trāſiēs eſt tp̄s nrm̄ Itē Sapiē. ꝑmo. Trāſiet via nrā
tanqꝫ veſtigiū nubis. ⁊ ſicut nebula diſſolueť que fugata ē a radijs ſo
lis. ⁊ a caloꝛe eius aggrauata. Job. xvi. Ecce breues anni tranſierūt ⁊
ſemitā ꝑ quā nō reuertar. ambulabo. Eiuſdē nono Dies mei velocio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

res fuerũt curſoꝛe ꝑtereunt quaſi naues poma poꝛtãtes.⁊ ſicut aqui/
la volans ad eſcã. Eiuſdẽ.vij. Dies mei velocioꝛes trãſierũt ꝙ̃ a texẽ
te tela ſuccidit᷑ ⁊ cõſumpti abſq̃ vlla ſpe. Memẽto mei deꝰ qꝛ vẽtus
eſt vita mea.⁊ nõ reuertat᷑ oculꝰ meus vt videat bona.nec aſpiciat me
vllus viſus hoĩs. Vñ Petrus in auroꝛa. Tela texentis citiꝰ tña vita
ſecat᷑ Nã nullo trãſire die vel nocte moꝛat᷑. Quot ſilis vento fuerat
tua vita memẽto. Que fugit abſq̃ moꝛa.q̃ ſola trãſit in hoꝛa Ecce ꝙ̃
breuis ⁊ modica.ꝙ̃ inſtabilis ⁊ caduca.eſt hec pñs nrã vita Nam vt
ſcribit᷑ eccı̃.xix. Numerus dieꝝ hoĩm vt multũ centũ anni Sꝫ iſte nu
merus ꝑ ſucceſſus tp̃m eſt modicũ minoꝛatus Vñ etiã in pſal.dꝛ Di
es annoꝝ nrõꝝ ſeptuaginta anni Si aũt in potentatibꝫ octogita an
ni.amplius eoꝝ laboꝛ ⁊ doloꝛ Sed qd ẽ hoc tp̃s octoginta annoꝛũ
vel centũ annoꝝ ꝑ qd homo viuit eſt hoc tp̃s magnũ.eſt hoc longũ
annoꝝ ſpaciũ reputandũ Certe nõ.ſꝫ reſpectu eternitatis potius eſt
momentũ ꝙ̃ tp̃s noĩandũ Cũ etiã mille anni ſint añ oculos dñi ſicut
dies heſterna q̃ preterijt.⁊ trãſit velut vmbꝛa. Vere ꝓpe hec ẽ vita bre/
uis lubꝛica pena doloꝛ. Itẽ nõ ſolũ põderãda ẽ pñtis vite breuitas.
ſed etiã maxia incertitudo. Cũ dubia incertis ꝯſect᷑ vita ꝑiculis. Ne/
ſcimus eñ diẽ neq̃ hoꝛã Sed cũ dixerit pax ⁊ ſecuritas. tũc repẽti
nus ſupueniet interitꝰ.⁊ foꝛſitan fur ille ẽ hodie aduẽturus. Vñ poe/
ta. Quis ſcit adhuc an nos plures cõplebimus ãnos Neſcis an cras
te mors ſit raptura vel añ Et ergo dꝛ Eſaie.xxxvij. Diſpone domui
tue qꝛ moꝛieris tu.⁊ nõ viues. Et ibidẽ Preciſa ẽ velut a texẽte vita
mea.dũ adhuc oꝛdirer ſuccidit me Nã dũ pͥmo incepi viuere.in eodẽ
etiã incepi moꝛti appꝛopinquare Vñ Sap.v. Nos ſtatim nati cõti
nuo deſinimꝰ eſſe. Hinc ẽ ꝙ Seneca in ep̃la dt. Quotidie moꝛimur.
nã quotidie demit᷑ aliq̃ ꝑs vite. Et ſic qd aliud ẽ vita nrã ꝙ̃ qdã cur
ſus ſiue trãſitꝰ. Vñ nõ imerito hoꝛologio cõꝑatur.qd gradatĩ ſꝑ trã
ſit.⁊ vſq̃ ad certũ punctũ cõtinuo diſcurrit.et tunc ſubito ac iꝓuiſe
cadit.ac cãpanellas tãgit et eas ſonitũ facere cõpellit. Sic in ꝟitate
vita nrã ſꝑ labit᷑ et fluit vſq̃ ad certũ punctũ. Hoc ẽ ad vite terminũ
a deo p̄ſtatutũ et p̄fixũ quẽ nemo poterit ꝑterire. Tunc eñ deficit et
cadit et tãpanellas realiter et ad lrãm ſeſe pulſare et ſonare facit Igi/
tur euigila et prudẽter expecta curſum vite tue. Nã hoꝛologiũ tuum
gradꝰ paucisſimos hꝫ ꝑtrãſire. Si eñ hoꝛa plures gradꝰ ꝑterit ⁊
trãſcẽdit et ſtatĩ cũ ad vltimũ perueneret in baratꝝ moꝛtis ſubito di
labitur et cadit. Audi ergo qd poeta de hoc refert Vita breuis velut
vmbꝛa leuis fugit annihilatur Sic vadit ſubitoq̃ cadit dũ ſtare pu/
tatur. ¶ Media nãq̃ vita in moꝛte ſumꝰ Et ergo dꝛ de hoc Eccı̃.ix.
Neſcit hõ finẽ ſuũ.ſed ſicut piſces capiũtur hamo. Et ſicut aues com

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

prehendunt laqueo. ſic etiã capiũtur hoĩes in tp̄e malo. Ecce iam ve-
nit finis. finis venit. nã mors vite eſt vltimus finis. Hic eſt finis cũ-
ctorum hoĩm qui ammonet in domo luctus: Ut habet eccl. vij. Unñ dr
in libello metrico de vita ⁊ geſtis ipſius Alexãdri magni O felix mor-
tale genus ſi ſp̄ haberet Eternũ pre mẽte bonũ. finẽq; timeret Qui tã
nobilibus media q̃ plebe creatus Improuiſus adeſt. aĩe diſcrimĩe ma-
gno. Ecce iã frater chariſſime. Uita qd̄ eſt hoĩs niſi res vallata rui-
nis Eſt caro nrã cinis mõ pncipiũ mõ finis. Hinc ē q̄ Bernardus dr.
Cũ recordor q̄ ſum cinis. ⁊ q̄ cito venit finis. ſine fine ptimeſco. et vt
cinis refrigeſco Et qr ſm Gregoriũ valde ſe ſollicitat hõ in bono ope
qui ſemp cogitat de extremo fine. Igit dilectiſſime. Dẽm crede diẽ ti-
bi diluxiſſe ſupremũ. Semper habens in memori mente neceſſe mori.
Quis ergo hõ ſane mentis cõſiderãs breuitatẽ ⁊ maximã incertitu-
dinẽ huius miſerabilis vite ac ꝓpinquitatẽ mortis iam vẽture. Quis
animaduertẽs diligẽterq; reuoluens q̄ anni noſtri velut aranea mu-
tabuntur ⁊ dies noſtri ſicut fumus deficiũt. ⁊ q̄ homo natus de mu-
liere tam breui viuit tempore. qui quaſi flos egreditur ⁊ conteritur.
ac fugit velut vmbra. Quis etiam mentetenus hec ponderans ac in-
tuens cordialiter ⁊ conſiderans ſic ſeducitur a diabolo mundo ⁊ car-
ne q̄ penitere negligit in hoc tempore breuiſſimo. Immo vt verius
dicam in hac preſenti horula ſiue momento. Certe nemo negligit ſi-
ue differt niſi quem malicia ſua penitus excecauit. O quanta pena
talibus hominibus de illa negligentia conſequetur. Unde dicit bea-
tus Paulus ad Hebreos ſecundo. Quomodo effugiemus ſi tantam
neglexerimus ſalutem. Hinc etiam beatus Effrem dicit Chariſſimi
in hoc breui tempore ſi neglexerimus. nullam omnino excuſationem
habebimus quam pro facinoribus noſtris oſtendamus. Noli ergo
breuitatem huius temporis negligere. nec per infinita ſecula peniten-
tia infructuoſa poſtmodum incipias tarde penitere. Igitur feſtina ne
tardaueris ne cum fatuis virginibus finaliter excludaris. Unde dici-
tur Matthei viceſimoquinto. Ecce ſponſus venit. ⁊ que parate erãt
intrauerunt cum eo ad nuptias. ⁊ clauſa eſt ianua. Super quo etiam
beatus Gregorius ſic dicit. O ſi palatum cordis ſapere poſſet quan-
tum admirationis habet. Ecce ſponſus venit. Quantum dulcedinis
intrauerunt cum eo ad nuptias. ⁊ quantum amaritudinis. ⁊ clauſa
eſt ianua. ¶ Chariſſime ſi hec ſaperes ⁊ intelligeres. ac frequenter
cordetenus ruminares ad penitentiam vtiq; feſtinanter curreres. nec
tempus acceptabile ⁊ dies ſalutis per commeſſationes ⁊ ocia inuti-
liter perderes ſine fructu. Et ergo ſcribitur etiam in Apocalipſi ſecũ-
do. Memento vnde excideris et penitentiam age. Exemplum.

¶ Legiť apud Clareuallem accidiſſe. ꝙ q̄dam vir ſc̄us cū eēt in orōe
audiuit quandā vocē miſerabilem lamētantē. ꝛ cū inq̄reret q̄d hoc eſ
ſet Rn̄dit Ego ſum aīa cuiuſdā damnati infelicē meā deplangēs dā
nationem Et cū de pena eius quereret. dixit ꝙ inter oīa q̄ damnatos
magis excitabāt ad penā erat amiſſio tp̄is ſibi dei gratia collati. in cu
ius parua morula potuiſſent penitentiā egiſſe q̄ eos liberaſſꝫ a pena
infernali. Vn̄ Hugo de ſancto victore. Oīa gehēne ſupplicia ſuperat
deū nō videre ꝛ bonis carere que in poteſtate habuiſti obtinere O pe
remur igiť dum tp̄s habemus. ne poſtmodū dicamus penitēdo. illō
hieremie. viij Trāſijt eſtas. finita eſt meſſis. ꝛ nos ſaluati nō ſumus
Hinc eſt ꝙ deuotus ille Effrem nos immonet dicens. Obſecro vos
chariſſimi ꝛ ſuppliciter rogo O amici mei vigilate in hoc breui tp̄e in
hac hora vndecima contendite. iam em̄ veſpera ꝑ̄perabit. cum gloria
multa remunerator aduenit reddere vnicuiq̧ ſm̄ opera ſua. Exem/
plariter etiam patet ꝙ mortis memoria inducit hoīem ad penitentiā
faciendā. Vn̄ legiť de quodā milite flagitioſo. ꝙ nullam penitentiaꝫ
a papa Alexādro ſibi impoſitam voluit acceptare. tandē papa dedit
ſibi anulū ſuū: vt illū in digito ſuo ꝓ penitētia portaret. ꝛ q̄n̄cūq̧ euꝫ
inſpiceret. ꝙ de morte ſua cogitaret Qd̄ cum feciſſet pluribꝫ diebus.
tandem ad papam redijt dicēs ꝙ paratus eſſet oēm aliā penitentiaꝫ
quantācūq̧ ſibi iniūgeret facere ꝛ adimplere ¶ Itē legiť de quodam
alio peccatore. q̄ etiā nullā a cōfeſſore voluit acceptare penitentiā. tā
dem ꝯfeſſor ſuus ſibi hoc iniūxit: vt p̄ciperet ſeruitori ſuo ꝙ ſemꝑ in
primo ferculo baculū decorticatū ei p̄ſentaret dicēs Dn̄e ad memori
am reducatis ꝙ neceſſario habetis mori ꝛ neſcitis vbi quō ꝛ q̄n̄. Cū
aūt ꝑ tempus aliquot hoc factū fuiſſet ꝛ ꝑ hoc q̄ comedebat ſibi in te
diū verterenť. dixit ꝯfeſſori ſuo ꝙ paratus eſſet oēm aliā penitētiam
facere quantācunq̧ etiā vellet Nā cor ſuū in ſeipſo ꝯturbatuꝫ erat ꝛ
formido mortis cecidit ſuꝑ eū. Ex p̄dcis ergo ſatis patet ꝙ memoria
mortis facit hoīeꝫ ſe humiliare oīa ꝯtemnere. pn̄iam aggredi ſiue ac
ceptare. ꝛ ex ꝯſequēti pctā deuitare. Et iō Sepe recorderis bone fra/
ter ꝙ morieris. Si memor es mortis. felicis eris cito ſortis

¶ Sequūtur nūc exempla ex varijs ſacraꝝ litteraꝝ paſſibus homini chriſtiano admo/dum vtilia.

¶ Petrus damiani ad Blancam cōmittam de terroribus mortis.

DEnſandū q̄ppe eſt cū iam peccatrix aīa vinculis incipit car
nis abſolui qꝫ amaro terrore cōcutit quātis mordacis con
ſcientie ſtimulis laceratur Recolit vetita q̄ cōmiſit. vidꝫ mā
data q̄ negligenter implere cōtempſit. Dolet indulta peni
tētia tp̄a ſeſe inaniter ꝑcepiſſe Plorat immobilē diſtricte vltionis ar
ticulū ineuitabil'r imminente Manere ſatagit. ire cōpellit. recuperare
vult ꝑdita nō audit. Poſt terga reſpiciēs totiꝰ trāſacte vite curſuꝫ ve
lat vnū breuiſſimū deputat itineris paſſuꝫ Añ ſe oculos dirigit ⁊ in
finita ꝑhēnitas ſpacia dep̄hendit. Plorat itaqꝫ qꝛ añ tā breue ſpaciū
acq̄rere potuit leticiā oīm ſeculoꝝ Deflet etiā ſeſe ꝓpter tā breuis illece
bre voluptatē inenarrabilē ꝑpetue ſuauitatis amiſiſſe dulcedinē Eru
beſcit qꝛ ꝓpter illā ſubſtātiā q̄ v͛mibꝫ erat obnoxia illā neglexit q̄ cho
ris angelicis erit inferēda. Jam radios mētis attollit. ⁊ dū diuitiarū
immortaliū gloriā cōtemplat eā ꝓpter vite inopiā ꝑdidiſſe cōfundit
Lūqꝫ ſub ſe reflectit oculos ad huiꝰ mūdi cōuallē terrāqꝫ caliginem.
Super ſe v͛o miratur eterni luminis claritatē. liq̄do dep̄hēdit qꝛ nox erat
et tenebre qd̄ amauit. O ſi rediuiuū penitētie tp̄s ꝓmereri potuiſſet
qꝫ dure cōuerſatōis iter arripet. quātis ſe deuotionū vinculis inotarꝫ
¶ Interea dū ebeſcētes oculi cōtabeſcūt dū pectus palpitat. dū raucū
guttur anhelat dentes ⁊ palatū nigreſcūt. ⁊ quandā velut eruginē cō
trahūt Palleſcūt ora. mēbra cūcta rigreſcūt. Dū hec ⁊ huiōi tanqꝫ vi
cine morti p̄cedētia famulant officia. aſſunt oīa geſta ſimul ⁊ verba.
nec ipſe etiā cogitatōes deſunt. ⁊ cūcta hec amaꝝ ꝯtra actorē teſtimo
niū reddūt Coarceruant oīa añ reſpuētis oculos. ⁊ que reſpicere refu
git. coactus ⁊ inuitus attendit Adeſt p̄terea hinc horrēda demonuꝫ
turba. illinc ⁊ v͛tus angelica. Jn illo q̄ melius eſt liq̄do dep̄henditur.
cui parte iuri poſſeſſio vendicet Nā pietatis in eo vident inſignia vi
ſitatōis angelice blandicijs delinitur atqꝫ armonice melodie vt exeat
prouocat Nō ſi eū ſiniſtre parti nigredo meritoꝝ ⁊ feditatis ſqualor
adiudicet intolerabili mox terrore ꝯcutit. repētini impetus violentia
perturbat. ꝑcipitat inuadit. ⁊ de miſere carnis ergaſtulo violēter euel
litur. ⁊ ad eterna ſupplicia cū amaritudine trahit. Jam v͛o poſt egreſ/
ſionē de corꝑe q̄s explicare valeat quot armate iniquoꝝ acies in inſi
dijs lateant. quot fremētes cunei feralibꝫ telis obſtructi tūc obſideāt.
et ne libere trāſire poſſit animꝰ velut militari more ꝯſtipate legiones
oppugnāt Hec ⁊ huiōi frequēter in corde v͛ſari q̄d ē aliō qꝫ lenocinan
tis huiꝰ vite blādimēta reſpuere. mūdo repudiū date. illicitos motus
carnis illudere. ſolitūqꝫ perfectōis adipiſcende ꝓpoſitum indeclina
biliter cuſtodire.

¶ Ex horologio eterne ſapientie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

P Tetit añ diſcipulū ſimilitudo iuuenis pulcerrimi. q̄ mor-
te pṗuentus in pximo migraturus. de ſalute aīe ſue nihil di
ſpoſuerat. Qui huiōi voce lachrymabili clamabar. Circū
dederūt me gemitus mortis doloris inferni circūdederūt me. Heu
me deus eterne ad q̄d in hūc mundū naſcebar. natus ex vtero cur nō
ſtatim perij. In pncipiū vite mee fuit cū fletu z dolore. nūc aūt finis
meus exit⁹ exiſtunt cū miſerabili plāctu z merore. O mors q̄ȝ amara
eſt memoria tua cordi iucūdo z in delicijs enutrito. Horribilis p̄ſen
tia tua ei q̄ de etate iuuenis z robore fortis. z qui potiť ſucceſſibꝫ pſpe
ris O q̄ȝ parū crediidiſſem q̄ tam cito mori debuiſſem Sȝ nūc mors
miſera repēte quaſi in inſidijs irrūpens irruiſti ſup me cōprehendiſti
me z mille funibꝫ ligaſti z in vinculis tecū trahis ferreis. ſicut trahi
ſolet damnat⁹ ad ſuppliciū mortis. Tēpus p̄terijt dilapſum ē z a nul
lo hoīm reuocari p̄t. non fuit hora tā breuis in qua ſp̄ūalia lucra ſuo
valore oīa terrena incōparabiliter excedētia cōpare potuiſſem. Heu
me miſerū. ideo nūc ſtillat oculus meus p̄ dolore palpebre fluūt aq̄s
qz reuocare q̄d preterijt nō poſſum. Eya vos oēs qui adeſtis qui me
am miſeriā videtis. q̄ flore iuuētutis adhuc gaudetis. q̄ tp̄s aptum
adhuc habetis. me reſpicite. meaſq̄ȝ miſerias cōſiderate. z in meo pi-
culo damnū vrm̄ declinate. florē iuuentutis veſtre cū deo expendite.
tempus ſacris occupate actionibꝫ ne ſimilia faciētes ſimilia patiamī.
O felix penitētia z cōuerſio matura qz ſecura q̄ aūt tarde penitētie ſe
cōmittit dubius z incertus erit. qz neſcit an vere aut ficte peniteat O
cras cras q̄ȝ longā reſtē feciſti mihi. z in baratz mortis me ptraxiſti.
pro craſtinādo decepiſti me Et q̄d adhuc dicā. in primo eſt tribula-
tio mea: vt de hoc mūdo recedā. Attēde nūc ad me q̄ſo diligēter Ecce
in hac hora magis gauderē de breui oratiūcula. puta de ſalutatōe an
gelica deuote p me dicta q̄ȝ ſup millia auri z argēti. O mi deus quan
ta bona neglexi. q̄ȝ male accidit mihi q̄ hec nō puidi qñ bñ puidere
potui. quot horas nūq̄ȝ redituras p̄didi. q̄ȝ modica ficta z negocia in
utilia tractās tam multa z p̄ciosa bona neglexi O mi de⁹ nūc finē ver
bis meis impono. vlteri⁹ plāgere nō valeo. Ecce venit hora q̄ me au-
fert de terra Heu me nūc video. nūc experior q̄ amplius viuere non
valeo. z q̄ mors eſt in ppinquo En manus inualide incipiūt rigeſce
re. facies palleſcere. viſus obumbrari. z oculi pfundari ac trāſuerſari.
Ach me miſez pūcture mortis amariſſime circūdāt me. z cor debile
ſuffocare nituť. O cordis anguſtie z p̄ſſure mortifere En pulſus in
cipit capriſare Anhelit⁹ deficere. z quaſi ex pfundo ſe colligere. lucem
huius mūdi ampli⁹ nō video Et ecce iam ſtatū alteri⁹ mūdi p̄ oculis
mentalibꝫ quaſi p̄meditādo pſpicere incipio, O mi deus q̄ȝ miſerabi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

les aſpectus. en crudelē beſtie. laruales demonũ facies. nigri ethiopes
innumerabiles circũdant me inſidiātes ꝛ ſpectātes miſerā aīam me
am in ꝓximo exiturā, ſi forte torquēda eis in ſortē tradat. En ſudor
mortis ad eſt. ꝛ mēbra penetrās ꝛ victā eſſe naturā ꝛ iaʒ ſuccubuiſſe
atteſtās. O terribilis aſpectus iuſti iudicis mihi iam p̄ſētis ꝑ timorē
ſubito venientis ꝑ exhibitōem. Hinc valete ſocij ꝛ amici chariſſimi qꝛ
hinc iam exiturus oculũ mētis ad purgatoriũ quo iam deducendus
ſum cōuerto. inde nō exiturus donec reddā nouiſſimũ quadrantē. Il
lic oculo cordis intueor miſeriā ꝛ dolorē. penā ꝛ afflictōem multipli
cem. Heu me miſerũ inter alias debitas penas in illo loco exurgere
video flāmas igniũ ꝛ inuoluere ꝛ reimpingere quaſdā aīas miſeroꝝ.
que velut ſcintille flāmiuome in medio ignis candētis diſcurrũt. Si
cut cum magna villa tota in incendio ponitur. ꝛ in igne ꝛ fumo ſcin/
tille pariter ſurſum ꝛ deorſum feruntur vlulātes. ꝛ pre dolore crucia/
tuũ clamātes ſingule ꝛ dicentes. Miſeremini mei miſeremini ſalteʒ
vos amici mei. Ubi nũc eſt amicorũ meoꝝ adiutorium. vbi ꝓmiſſio/
nes bone cōſanguineorum ꝛ alioꝝ per quorum inordinatũ affectum
noſmetipſos neglexerimus. ꝛ nobiſipſis hanc penam adauximus.
Heu cur tot fecimus. laborauimus eis placere volētes ꝛ male remu
nerati ſumus. ardemus ꝛ eſtuamus. nec ab illis adiutoriuʒ recipimꝰ
Heu cur de ſalute noſtra non nobiſmetipſis prouidimus. En miruʒ
afflictio purgatorij qđ patimur ſupplicium ſuperat qđcunqꝫ huiꝰ tꝑal
mũdi. Unice hore iſtius quā patimur acerbitas penalitatis centum
annos in ſe putat habere ſeculi tranſeũtis miſeria. Sed ſuꝑ oīa ge
nera tormentoꝝ ledit nimis. illius diuine faciei abſentia. Et hec om
nia p̄dicta in vltimo agone cōſtitutus tibi pro memorali relinquo ꝛ
his dictis agoniſando expiro.

¶ Gregorius in omelia

¶ Qui inqꝫ ſunt humane aīe maiores inimici qꝫ maligni ſpiritus. q̄
hanc exeuntē a corꝑe obſident. quā in carnis amore poſitam decepto
rijs delectationibꝰ fouent. quā vallo circũdant. qꝛ ante mentis eius o
culos reductis iniquitatibus quas perpetrauit. hāc ad ſocietatē ſue
damnatōis trahentes coartant vt ipſa iam extremitate vite deprehē
ſa ꝛ a quibus hoſtibus circũcluſa ſit videat ꝛ inde euadendi aditum
inuenire nō poſſit. quia oꝑari iam bona nō licet que cuʒ agere licuit
cōtempſit. De quibus adhuc apte quod ſequit intelligi poteſt. Circũ
dabunt te ꝛ coanguſtabunt te vndiqꝫ. Maligni q̄ppe ſpũs vndiqꝫ an
guſtant aīam. quādo ei nō ſolũ opis. ſed etiā locutōis ꝛ inſuꝑ cogita
tionis iniq̄tates replicāt vt que prius ſe per multa dilatauit in ſcele/
re. ad extremum de omnibus anguſtietur in retributoe. Si ēm diſtri

tte penſetur cuius ſit pōderis improperiū ex ore veritatis agnoſcit̄. cū negligēti ⁊ futura nō ꝓuidenti dr̄. Et quidem in hac die tua q̄ ad pacem tibi nūc aūt abſcōdita ſunt ab oculis tuis Nam cogitandū valde eſt q̄ꝫ terribilis erit hora noſtre reſolutōis. q̄s pauor mētis. quāta tunc oīm maloꝝ memoria q̄ obliuio trāſacte felicitatis. q̄ formido ⁊ cōſideratio iudicis Quid ergo nobis eſſe de p̄ſentibꝫ ad delectatōem debet quādo ſimul cūctis trāſeuntibus nō valet trāſire qđ imminet quādo ⁊ hoc funditꝰ finit̄ qđ diligit̄ ⁊ illud incipit̄ vbi dolor nūq̄ꝫ finitur Tunc maligni ſpūs egrediente aīa ſua oꝑa req̄runt tunc mala q̄ ſuaſerūt replicant: vt ſociā ad tormentū trahant

¶ Hieronymꝰ in ep̄la ad demetriadē. Reſpuātur honores. deſpiciantur diuitie. Ipſa quoq̄ꝫ vita nr̄ā martyrij amore cōtemnat̄ Et hec oīa et ſi ꝓ eternitatis p̄mio nō darent̄. eēnt tn̄ quādoq̄ꝫ peritura Amittūt hec etiaꝫ illi q̄ ſꝑ cupiūt poſſidere q̄ꝫ multos memoria nr̄ā retinet in maximis honoribꝫ ⁊ diuitijs ꝯſtitutos repēte de ſummo illo potētie faſtigio cōcidiſſe ⁊ eos q̄ tumore elati aliud q̄dem q̄ꝫ hoīes ſe iā putabāt exitu ſuo tandē docuere nos q̄d fuerit Quid em̄ in hoc mūdo ſtabile q̄d firmū ē. q̄d porro nō breue ⁊ incertū. ⁊ caſui nō ſeruiēs Quale illud bonū eſt qđ ſemꝑ timeas amittere vel qđ auferendū abs te me tuas vel a te relinquendū ſcias Nā ⁊ ſi nullo eripiat̄ caſu vel morte certe ꝑdendū eſt Et ſi vita nr̄ā tendat̄ ꝑ mille annos ⁊ ad extremum illū diē totiꝰ etatis quotidiana deliciaꝝ voluptate veniamꝰ. q̄le hoc queſo diu eſt qđ fine delet̄ Age iam tranſactū vite tue tēpus reuolue Nōne videbit̄ tibi vmbra quedā fuiſſe qđ trāſijt ⁊ inſtar ſomnij tenuis incertū eſſe omne qđ videt̄ Hoc idē ⁊ decrepitus ſenex ſentire pōt cui cōuenit dicere cū ꝓpheta. Dies mei ſicut vmbra declinauerunt. et ego ſicut fenum arui

¶ Ex dyalogo Gregorij

¶ Uir q̄dam in hoc mūdo valde diues fuit Criſoriꝰ nomīe ſed tm̄ vicijs plenus q̄ꝫtū rebꝫ. ſuꝑbia tumidus. ſue carnis voluptatibꝫ ſubditus. in acq̄rendis rebꝫ auaricie facibꝫ accēſus. Sed cū tot malis dominus finem ponere decreuiſſet corꝑali hūc moleſtia ꝑcuſſit Qui ad extremū veniens eadē hora qua iā erat de corꝑe exiturus apertis oculis vidit tetros ⁊ nigerrimos ſpūs corā ſe aſſiſtere ⁊ vehemēter imminere vt ad inferni clauſtra ſe raperent Cepit tremiſcere palleſcere ⁊ ſudare. ⁊ magnis vocibꝫ inducias petere. filiūq̄ꝫ ſuū noīe maximū quē ipſe iam monachus monachuꝫ vidi nimijs ⁊ turbatis vocibꝫ clamare dicēs Maxime curre. nunq̄ꝫ tibi mali aliq̄d feci. in fide tua me ſuſcipe. Turbatꝰ mox maximus affuit lugēs ⁊ ꝑſtrepēs familia conuenit Eos aūt q̄s ille inſiſtētes ſibi grauiter tolerabat. ipi malignos ſpiri-

ius videre nō poterāt. ſed eoꝝ ꝑſentiam in cōfuſione in pallore ac tre
more illi⁹ q̄ trahebat videbāt. Pauore autē eoꝝ tetre imaginis huc il/
lucq; ꝯtebatur. in lectulo iacebat in ſiniſtro latere aſpectū eoꝝ ferre
nō poterat. ꝯtebatur ad parietē ꝛ ibi erāt. Cūq; cōſtrictus nimis etiā
ſe relaxari deſꝑauit. cepit magnis vocib; clamare. Inducias vſq; ma/
ne. Sed cū clamaret in ipis vocib; de habitaculo ſue carnis euulſus
eſt. De quo nimiꝝ ꝯſtat q: ꝓ nobis iſta nō ꝓ ſe viderat vt ei⁹ viſio no/
bis ꝓficiat. quos adhuc diuina potētia lōganimiter expectat. Naz illi
tetros ſpūs ante mortē vidiſſe ꝛ inducias quas petiſſe. qd ꝓfuit q̄ eaſ
dem inducias quas petiuit nō accepit ¶ Itē aliud. idem

¶ Eſt apud nos Athanaſius p̄ſbyter licaonię q̄ in dieb; ſuis lictoniȷ̄
rem terribilem narrat eueniſſe. Ibi nāq; vt ait quodā monaſteriū con
galaton dr̄. in quo q̄dam monachus magne eſtimatōis habebat. bo
nus q̄ppe morib; videbat. at in omni ſua actōe cōpoſitus. Sed ſicut
ex fine res patuit lōge aliter q̄ȝ apparebat fuit. Nam cū ſe cū fratrib;
ieiunare mōſtraret. occulte mādūcare cōſueuit. qd̄ eius vitiū frēs om
nino neſciebāt. Sed corpis ꝛ mētis moleſtia ad vite extrema perdu
ctus eſt. Qui cū iam eſſet ad finē frēs ad ſe oēs q̄ in monaſterio inerāt
cōgregari fecit. At illi vt putabāt tali viro moriente magnū q̄d ac de
lectabile ſe ab eo audire crediderūt. Quib; ille afflictus ꝛ tremēs cō/
pulſus eſt ꝓdere. qn̄ hoſti traditus cogebat exire. Nā dixit. qn̄ me ie/
iunare vobiſcū putabatis. occulte comedebā. Et ecce nūc ad deuorā/
dum draconi ſum datus q̄ cauda ſua genua mea pedeſq; colligauit.
caput ꝯo ſuū intra meū os mittēs ſpm̄ meū ebibēs abſtrahit. Quib;
dictis ſtatim defunctus eſt atq; vt penitēdo ſe liberare potuiſſz a dra
cone quē viderat expectatus nō eſt. Qd̄ nimiꝝ cōſtat q: ad ſolā vtili
tatem audientium viderat eum hoſtem cui traditus fuerat ꝛ innotu
it ꝛ nō euaſit ¶ Exemplū ex vitiſpatrū

¶ Abbas ſylois ſedēs in cella ſemꝑ claudebat oſtiū ſuū. Dicebāt aūt
de ipſo q in die dormitōis ſue cū ſederēt circa eū p̄rēs reſplēduit tāq;
ſol facies eius. Et dicit eis. Ecce abbas Anthonius venit. ꝛ poſt puſil
lū rurſus dr̄ eis. Ecce chorus ꝓphetaꝝ. ꝛ iteꝝ amplius facies eius re/
ſplēduit ꝛ dr̄. Ecce chorus aplоꝝ venit. Dupl'r adhuc refulſit facies e
ius. ꝛ ecce ipſe cū aliq̄bus loq̄bat. Deꝑcati ſunt aūt illū ſenes dicētes.
Cū quo loq̄ris pater. Qui dixit eis. Ecce angeli venerūt accipe me. et
rogo vt dimittar penitere modicū. Dicūt ei ſenes. nō indiges peniten
tia pater. Dixit āt ill'. ꝯe neſcio me vl' initiū pnīe feciſſe. ꝛ cognouerūt
oēs q̄m ꝑfect⁹ ē. ꝛ rurſuz fcā ē facies ei⁹ ſicut ſol. ꝛ timuerūt oēs. Dixit
aūt eis. Videte ecce dn̄s veīt dicēs. Afferte mihi vas electōis heremi ꝛ
cōtinuo reddit ſpm̄. ꝛ fcm̄ ē fulgur ꝛ replet⁹ ē tot⁹ ille loc⁹ odore ſuaui/

tatis: ¶Ex vita ſancti Hieronymi.

¶ Aduenīēte die quo venerabilis Euſebius migratuꝝ ſe ſcierat. ter/
cio die ꝑeunte. languore febriū cõcuſſus valide ſup̲ terrã nudã mgrī
ſcꝫ Hieronymi nõ immemor ſe nudū fecit deferri a frīb⁹ admonēs fra
tres ſingulos in ꝓpoſito manere. Deniqꝫ ſaccū quo glo̅ſus induebat.
Hieronym⁹ deferri fecit ⁊ ſup̲ ſe poni. Ordiauitqꝫ ſe nudū inſtar glo
rioſi mgrī extra eccleſiã in qua iacebat ſcī Hieronymi cadauer ſepeli/
ri. Poſt hec cõmunione accepta ſe dño ⁊ glorioſo hieronymo cõmen
dauit. ⁊ ſic ꝑ triduū locutõe corꝑaliqꝫ viſione ꝓuatus. circūſtãtib⁹ fra
tribus paſſiones dñi ⁊ alia legētib⁹ iacuit. Die autē mortis duab⁹ ſe
horis añ ꝑtē aīe exitū cepit venerabilis pater Euſebius tã horribiles
actus agere vt circūſtantes monachi tanqꝫ amētes iacerent in terra.
nam qñqꝫ trãſuerſis oculis iūctis manib⁹. facie horribili. diraqꝫ vo/
ce clamabat. Nõ faciã. nõ faciã. Mētiris. mētiris. Poſt hec faciē in
terrã q̃tū poterat firmãs clamabat Adiuuate me frēs ne pereã Mo
nachi aūt flentes ⁊ tremētes interrogabãt eū. Quid habes pr̄. Qui/
bus ille. Nõ videtis demonū agmina q̄ me debellare cupiūt. At illi
Quid te facturꝝ volebãt cū dicebas. nõ faciã. Et ille Conant vt blaſ
phemus inueniar. ⁊ iõ ſic clamabã Tūc illi Quare faciē tuã abſcon/
debas in terra. Ne ait aſpectū eoꝝ viderē tã terribilē ꝙ oms pene ni/
hil ſunt reſpectu illi⁹ Inter hec ṽba act⁹ ꝑores reiterãs ſic ad extrema
deuenit. Frēs ãt pauidi ⁊ ſtupētes ſtabãt velut mortui neſcientes q̄d
facerēt Ad extremã aūt horã venīēti glo̅ſus eidē Hieronym⁹ apparu
it cõfortãs eū Ad cui⁹ aduētū ꝑterrita illa demonū turba euanuit. et
viderūt hieronymū monachi q̄dã. alij ãt has voces ab Euſebio audi
ebãt Veñ veis pater Quare tm̄ morat⁹ es. Cui vox illa audiētib⁹ fra/
trib⁹ Expecta fili ne formides. q2 te nõ deſerã quē tm̄ diligo Qua vo
ce audita. breui di curſo tꝑe venerabilis euſebi⁹ expirauit Ad cui⁹ cor
pus fiebãt miracula ꝑterite vite ſcītatē inſinuãtia Inter q̄ quidã mo
nachus ſui monaſterij ꝑ lachrymis ⁊ vigilijs oculoꝝ lumie ꝓuat⁹ ſta
tim vt corpus eius venerandū facie tetigit oculoꝝ lumē recepi. Qui
dam demoniacus etiã obuius ſepeliēdo corꝑi liberatus eſt

¶ Aliud ex diſtinctõe nona

¶ Legit̄ in libro de ſeptē donis ꝙ narrauerit q̄dam frater noīe Gual
terus magiſtrr in theologia. ꝙ cū eccleſia q̄dam cõſecrari deberet ⁊ q̄
dam nobilis comes excõīcatus ibidē ſepultus eijciēdus eēt ꝓpter cõſe
cratõem patefacto ſepulchro. apparuit immaniſſimus bufo ſup̲ faciē
eius totã eam operiēs ⁊ corrodēs. ⁊ alij ṽmes ⁊ ſerpētes. ad quorū
aſpectū ⁊ horrorē oēs q̄ aderãt fugerūt Filius aūt dicti comitis iuue
nis hec audiēs acceſſit. Et viſa ſanie carnis paterne ⁊ ṽmiū. mirabili

diuerſitate ⁊ horrore dixit. Iſti ſunt amici noſtri quos nutriunt deli
cie noſtre hos q̄leſcere facimus in mollib9 lectis ⁊ pictis thalamis. et
augmētamus diuerſitate ferculorum. Melius ē ergo vt extinguant̄ in
vita per penitentiā. moleſtent̄ per ieiuniū: vt interfecti a nobis nō oc
currāt in morte. Et relicto p̄ncipatu ⁊ omnia gloria mūdi fugit. cogi
tans ſe beatū ſi fieret paup̱ pro chriſto. Uenit aūt romā vbi in timo-
re dei mirabiliter corpus ſuum afflixit. carbonarij etiā inibi ſortitus
officiū dempto ſolo ſuo cōfeſſore omnib9 hominib9 vſq3 in finem vite
ſue p̱manſit incognitus. Tandem veniēs quadā die romā vt carbo-
nes venderet. ibidē infirmitate graui p̱cuſſus ⁊ vulneratus patiētiſſi
me ⁊ mitiſſime ſuſtinuit. deinde vocatus a chriſto feliciter aduolauit
Quo migrāte omnes vrbis cāpane vltro ⁊ per ſe diuina v̄tute ſonue
runt. Qd cum tam papa Joānes q̄3 vniuerſus populus vehemētiſſi
me mirarent̄. cōfeſſor ipſius ſacerdos quidā homo ſancte vite totum
vite ſue ordinē ⁊ quis eſſet enarrauit. Quod audientes ſui nobiles et
milites qui cū ibidem q̄ſierunt licet viuū non inueniſſent corpus ta-
men defuncti ad terrā ſuā cum gaudio duxerunt

¶ Aliud ex libro de illuſtrib9 viris

¶ Conuerſus quidam de fratribus Clareuallis Innocentis vite ⁊ cō
uerſationis honeſte cum grauiter aliquādiu egrotaſſet tandez ad ex
trema deuenit. Intrauit ad eum gratia viſitationis Beatus bernar
dus ⁊ confortans eum ait. Confide fili. quia migraturus es iam de
morte ad vitam. de labore temporali ad requiem ſempiternam. Ille
vero cum ingenti fiducia reſpondit. Quidni. pergam ad dn̄m ⁊ crea
torem meum. vere cōfido ⁊ q̄3tum de miſericordia dn̄i ieſu chriſti p̄-
ſumere audeo certus ſum q2 cito viſurus bona domini in terra viuen
tium. Porro beatus Bernardus vt erat medicus ſapiens paſtorq̄3
ſollicitus timens homini ruſticano ne tam fida reſponſio de preſum-
ptionis magis temeritate q̄3 conſcientie puritate procederet ait. Sig
na cor tuum frater. ſigna cor tuum. quid eſt quod locutus es. vnde ti
bi ſubrepere potuit tante preſumptionis audacia. Enimuero tu non
eſt ille pauperculus ⁊ miſerabilis homo qui cū nil aut p̱pe nihil ha-
beres in ſeculo neceſſitete forſan magis q̄3 timore dei cogente ad nos
confugiſti. multis precibus tandem aditum impetrando. Nos vero
dei cauſa collegimus te inopem. ⁊ parem te fecimus victu atq̄3 veſti-
tu ceteris. quia communicaſtis his qui nobiſcum ſunt ſapientibus at
q̄3 nobilibus viris ⁊ factus es quaſi vnus ex illis. Quid igitur tribu-
iſti domino pro omnibus iſtis. Et ecce non ſufficit in te gratitudini
tue gratis accepiſſe te tot beneficia de manu domini. niſi et regnū ipi
us hereditatis iure vendices tibi. Ad hec ille reſpōdēs blando vultu

et tranquillo animo dixit. Bene pater chariſſime bene vtiq; ꝑoraſti. et vera ſunt oīa que dixiſti Uerūtamē ſi iubes loquar ad te dominū et prēm meū ꝛ paucis aperiā. vñ mihi pauperi ꝛ miſero ſuggeri potuit. tante nō preſumptōis. ſed vt ego ſpero deuotōis occaſio. ſi tamē vera eſt illa p̄dicatio veſtra quā nobis ſepius inculcaſtis. qꝛ ſcȝ regnum dei nō carnis nobilitate. nō terrenis diuitijs poſſidet. ſed ſola obediētie v̾tute acquirit Hanc inq; ſententiā tanq; verbū abbreuiatū a dño ſedula cōmemoratōe apud me cōtinui. ponēs illud quaſi ſignaculuȝ ſup cor meū aſſidue meditando. ꝛ ſup brachiū meū ſollicite operando. Querite ſi placet ab omnibꝫ mgrīs meis ꝛ ſocijs q̄bus me obſeq̄ ꝛ ſeruire iuſſiſtis ſi cuiq; illorū aliquādo inobediēs fui. ſi de fratribꝫ nr̄is quēpiam v̾bo aut ſigno vel quolibet alio mō quantū in me fuit ꝯtriſtaui Nō ſi operam dedi oībus in chriſto obedire. omnibꝫ ſeruire. cunctos per dei grāȝ diligere. q̄s ꝓhibere me poteſt vt de miſericordia eiꝰ nō cōfidam Btūs itaq; Bernardꝰ cū tale rñſum ab hoīe ruſticano accepiſſet gauiſus eſt gaudio magno ꝛ ait. Uere beatꝰ es fili chariſſime. qꝛ caro ꝛ ſanguis nō reuelauit tibi ſapientiā hanc. ſed pater celeſtis ip̄e te docuit. ip̄e poſuit aīam tuā ad vitaȝ rectiſſimoq; tramite ꝑduxit ad patriā Jaȝ ergo ſecurus egredere. qm̄ patefcā eſt tibi ianua vite Defuncto itaq; frē ꝛ exequijs celebratis. venerabilis pater de cōuerſatōe ꝛ cōſummatōe eius ſermonē in capitulo luculentuȝ ſua illa deuotione ꝛ facūdia perorauit. omneſq; illius exēplo ad amorē obedientie mirabiliter accēdit vehemēter nāq; affectus fuit in reſponſione illius ꝛ magis cōgratulabat ei ſup obediētie v̾tute ꝛ ſup ipiꝰ aīe puritate q̄ ſi vidiſſet eū ſignis ꝛ ꝓdigijs coruſcantē

¶ Sequitur ſecundū nouiſſimorum de extremo iudicio.

Secundū nouiſſimorū cuius frequēs meditatio nos a pctīs reuocat. eſt iudicium nouiſſimū ꝛ finale. Huius em̄ memoria nō ſolū cohibet nos a maximis pctīs. verūetiā a culpis ꝛ minimis pctīs. Uñ in vitiſpatꝝ legit. q̄ cum q̄dam ſenex vidiſſet quendā iuuenē diſſolute ridentē. dixit ei Corā celo ꝛ terra reddituri ſumus rōem totius vite noſtre. ꝛ tu rides. q̄ſi diceꝛ Si ſcires q̄ ſtricta ratio fiet poſtmodū in iudicio de oībus pctīs quantūcunq; leuibus ꝛ paruis Utiq; nō rideres. ſed potius plāgeres ꝛ doleres. qꝛ nūc tempus ē flendi. locus ꝛ pctā luēdi. poſtea gaudebūt q̄ nūc ſua crimi

na flebūt. vñ Gregorius in omelia. Preſentis temporis ita eſt agen-
da leticia vt nunq̃ amaritudo ſequentis iudicij recedat a memoria.
Hinc eſt q̃ dñs dicit Eccl. xxxviij. Memor eſto iudicij mei. nā cū ac-
cepero tp̄s ego iuſticias iudicabo. Sic p̄ p̄phetā loquit̄ in pſal. ꝛ Jo-
helis vltimo. Cōſurgant ꝛ aſcendant gentes in valle ioſaphat. q2 ibi
ſedebo vt iudicē in circuitu oēs gētes. Itē Hieremie. ij. Adhuc iudi-
cio cōtendā vobiſcū ait dñs. De quo generali iudicio ſcribit Ozee. iiij
Audite v̄bum dñi filij iſrl̄ q2 iudiciū dño cū habitatoribꝫ terre Hoc
aūt iudiciū valde timendū eſt. Vñ p̄pheta dr̄. A iudicijs em̄ tuis ti-
mui. Itē ſapiētie. v. Videntes turbabunt̄ timore horribili. gemētes p̄
anguſtia ſpūs Certe dñe in hoc die turbabunt̄ gētes ꝛ timebūt q̄ ha-
bitāt terminos a ſignis tuis nec immerito paueb̄ut. q2 multa horribi-
lia erūt ſigna q̄ videbūt. Nā vt ſcribit̄ Luce. xxi. Cū viderint filium
hoīs venientē in nube cū poteſtate magna ꝛ maieſtate tūc erūt ſigna
in ſole luna ꝛ ſtellis. Et in terris preſſura gentiū p̄ cōfuſione ſonitus
maris ꝛ fluctuū. ita vt areſcēt hoīes p̄ timore ꝛ expectatōe q̄ ſupueiet
vniuerſo orbi. O miſer hō cogita illius iudicis dei ſcꝫ ꝛ hoīs tā horri-
bilē aduentū. nā ignis in cōſpectu eius exardeſcet ꝛ in circuitu ei9 tē-
peſtas erit valida. Ignis inq̃ an̄ ip̄m p̄cedet ꝛ inflāmabit in circuitu
inimicos eius. Vñ ad hebreos. x. Terribilis aūt eſt q̄dam expecta-
tio iudicij ꝛ ignis emulatio. q̄ cōſumptura ē aduerſarios. ꝛ Mala-
chie iij. Ecce dies veiet ſuccēſa quaſi caminus ꝛ erūt oēs ſup̄bi ꝛ oēs
faciētes impietatē ſtipula. Itē Eſaie. xlv. Ecce dñs in igne veiet Vñ
Johel. ij. Añ faciē eius erit ignis vorās ꝛ poſt eū exurēs flāma. Et iō
ſicut ſcribit̄ Malachie. iij. Quis ſtabit ad videndū eū Ipſe em̄ ignis
cōflans ꝛ quaſi herba fullonū ꝛ ſedebit cōflans ꝛ emūdans argētum.
Quis ergo ſane mentis hunc iudicē ꝛ aduentū eius toto corde non ti-
mebit. Gregorius ſup̄ ezechielē Que erit mens hoīs eterni iudicis
penitentiā nō formidātis. vbi ſimul peccata ante oculos redeūt ꝛ om-
nia que cū delectatōe acta ſunt ad memoriā cū pauore reducant̄ Cer-
te vt ſcribit̄ p̄uerb. xxviij. Viri mali nō cogitāt iudiciū q̄ aūt req̄runt
deū aīaduertūt oīa. Bernar. in p̄ſa. Expaueſco q̄dem multū iudicis
vēturi vultū quē latebit nil occultū. nec reliq̄t q̄d inultū. Et q̄s nrm̄
nō timebit. qn̄ iudex apparebit. ignis an̄ quē ardebit pctōres q̄ dele-
bit Eſt aūt hoc iudiciū ſpēaliter metuendū p̄pter tria. Primū ē mul-
tiplex accuſatio ipſis pctōribꝫ valde grauiter p̄horrēda. Scdm̄ ē ſtri-
ctiſſima villicatōis ratio de oībꝫ ſingulariter faciēda Terciū ē horri-
bilis ſentētie expectatio. q̄ a iuſto iudice tūc crudeliter corā cūctis ho-
minibꝫ cōtra inſenſatos p̄feret̄. Que oīa ſunt pctōribꝫ plurimū metu-
enda. ꝛ p̄ cōſequ[...]s eoꝝ memoria eſt peccatis retractiua.

¶ Quod iudicium timendũ eſt propter multi
plicem accuſationem.

EſSt igitur ꝑimum ꝓpter quod iudiciũ timēduz eſt valde et
ſpecialiter timendum multiplex accuſatio que in ipſis pec
catoribꝫ valde grauiter eſt perhorrēda. vñ multa inueniũ-
tur ⁊ numerant̃ in ſcriptura q̃ in nouiſſimo die pctõres accuſabunt.
¶ Primũ eſt ꝓpria ꝯſcientia que peccatorem arguet non in occulto vt
nũc. ſed corã omnibꝫ tũc aperte. Vñ danielis. vij. Judiciũ ſedit ⁊ libri
aperti ſunt. id eſt ꝯſcientie que oĩbus reuelabunt̃. In his libris cõtinē
tur ſententia vite mortis glorie ſeu ꝯfuſionis ſalutis vel damnatõis
ſempiterne. Item Apocal'. xx. Induti ſunt mortui ex his q̃ ſcripta e-
rant in libris id eſt in ꝯſcientijs eorũ. Vñ ad romanos. ij. Teſtimo-
niũ illis reddēte ꝯſciẽtia corꝝ. Nã ſicut teſtimoniũ bone ꝯſciẽtie hoĩs
iuſti eſt gloria. ita teſtimoniũ praue ꝯſcientie eſt damnatio accuſatio
ſeu pena. ¶ Secdm̃ ꝙ accuſat pctõrem ſunt diaboli ⁊ ſpũs maligni.
Ipſi em̃ ſicut ꝓditores ſuggerũt pctm̃ faciendũ. ac de facto ⁊ cõmiſſo
pctõrem accuſabũt ſicut ſocius furis interdũ accuſat furē de eo qđ fe-
cit cũ eo Joannes in Apocalipſi. xij. Diabolus accuſator fratꝝ nomi
nat̃. Unde Auguſtinꝰ. Aſtabũt omnes añ tribunal chriſti ⁊ preſto e
rit diubolus ⁊ recitabit ꝟba profeſſionis noſtre ⁊ obijciet nobis in fa
ciem quid nobis ⁊ iu quo peccauimus ⁊ in quo loco ⁊ quid facere de-
beamus. Dicturus eſt enim ille aduerſarius noſter Equiſſime iudex
iudica iſtum eſſe meum ob culpam. qui tuus noluit eſſe per gratiam.
tuus eſt per naturam. meus per miſeriam. tuus eſt per compaſſionez.
meus ob ſuaſionem. tibi inobediens. mihi cõſentiens a te accepit im
mortalitatis tunicam a me accepit hanc pannoſam tunicam qua in
dutus eſt. tuam veſtem dimiſit cum mea huc venit. Equiſſime iudex
iudica ergo illum eſſe meum ⁊ mecum condemnandum. Hec aguſti.
¶ Tercium ꝙ peccatores accuſabit ſunt angeli ⁊ ſpiritus beati. Cre-
dibile eſt em̃ ꝙ ille qui tradidit eis aĩas cuſtodiendas. reqret ab eiſdē
de huiõi cuſtodia rõem. Et cum illi non mentiant̃ nec culpam alienã
ſibi debēt imputare oportebit eos dicere ꝙ ipſi nõ ſint in culpa. ſꝫ pec
catores q̇ noluerunt eis credere ⁊ obedire. ſicut non eſt culpa medici
qui nihil omitũt de pertinentibus ad curam infirmi ſi non ſanat lan
guidum ſibi inobedientem. Unde Hieremie. li. Curauimus babylo
nem ⁊ nõ eſt curata eſt ꝟbum angelorum quaſi dicerent fecimus qđ
ueceſſariũ erat fieri circa babylonem vt curaret̃ ſed culpa ſui fuit ꝙ nõ
eſt curata. ¶ Quartum accuſans pctõrem ſunt creature. ⁊ ſi queſieris
que dico ꝙ omnes ⁊ ſingule Nã offenſo creatore totus mũdus odio

habebit offenſorem. Unde Job viceſimo Reuelabunt celi iniquita/
tem impij. ⁊ terra aduerſus eum ꝯſurget. Naꝫ dominus aduocabit
celum de ſurſum ⁊ terram deorſum diſcernere populum. Criſoſtomꝰ
ſuꝑ Mattheum In illo die nihil eſt quod reſpōdeamus vbi celum ⁊
terra ſol ⁊ luna dies ⁊ nox totus mūdus aſtabunt aduerſuꝫ nos in te
ſtimoniū pctōꝝ noſtrorum. ⁊ ideo dicit Gregorius Si queris q̇s
te accuſabit. dico q̄ totus mūdus ⁊ creature non ſoluꝫ accuſabūt pec/
catorem ˀverūetiā pctōrem de ipſis vindicabunt. Sapieñ. v. Arma/
bit creaturā ad vltionē inimicoꝝ ⁊ pugnabit cū eo orbis terraꝝ ꝯtra
inſenſatos id eſt pctōres. Itē eiuſdē. xvi. Creatura tibi factori deſerui
ens excādeſcit in tormentū aduerſus iniuſtos. ¶ Quintum accuſans
pctōrē ſunt miſerabiles ꝑſone q̄ iniuriā paſſe ſunt. Nā illi eos tūc ac
cuſabūt q̇ ipſis iniuriā fecerūt Tūc eñ verificabit̄ v̄bū ꝓphete in pſal
mo ſic dicētis Cogn oui q2 faciet dñs iudiciū inopis ⁊ vindictā pau/
peris. nā ipſe qui intuet̄ abyſſos. qui ſedet ſuꝑ cherubin ⁊ ſeraphin q̇
ambulat ſuper pennas vētorum. terribilis in ꝯſilijs ſuꝑ filios hoīm.
Tūc iudicabit cauſas pauperū q̄ ſtabūt in magna ꝯſtantia aduer/
ſus eos q̇ ſe anguſtiauerūt Tūc vindicabit oīa pater orphanoꝝ ⁊ iu
dex viduaꝝ Patiētia ꝑo pauperꝝ nō ꝑibit in finē. Accuſabūt etiam
ſubditi ſuos impios ⁊ negligētes ꝑlatos. Bernar. ſuꝑ can. O terribi
lis deꝰ ſuꝑ filios hoīm Fruſtra incipiēt dicere tūc miſeri mōtibꝫ Ca/
dite ſuꝑ nos ⁊ collibꝫ coopite nos Ueniēt añ tribunal chriſti ⁊ audie
tur ꝓploꝝ grauis q̄rela accuſatio dira. quoꝝ vixere ſtipēdijs nec dilu
ere pctā q̇bꝫ fci ſunt duces ceci ⁊ mediatores fraudulēti. ¶ Sextū ac
cuſans pctōrem ē pctm̄ Hieremie. ij. Arguet te malicia tua ⁊ auerſio
tua increpabit te Uñ pctā erūt ligata ad collū pctōris Ezec. xiiij Col
ligata ē iniq̄tas effraim ⁊ abſcōditū eſt pctm̄ eius Trenoꝝ ꝑmo Cō/
uolute ſunt ⁊ impoſite collo meo ſcꝫ iniq̄tates mee Et ideo ſicut fur/
tū ligatū ad collū furis accuſat eū Sic ⁊ tūc pctā accuſabūt miſerum
pctōrem. Prouerb. v. Iniq̄tates ſue capiēt impiū. ⁊ funibꝫ pctōꝝ ſu/
orū q̇ſq3 ꝯſtringit̄. Hinc eſt q̄ ꝑ ꝓphetā dr̄ Funes pctōruꝫ circūplexi
ſunt me. q̇bus iniq̄ funibꝫ mali ꝑ diabolū trahent̄ ad infernū. Tunc
eñ cadēt in retiaculo eius pctōres. ⁊ captio q̄ꝫ abſcōdit appchēdꝫ eos
Legit̄ de ericio q̄ intrās hortū onerat ſe pomis figens ea in aculeis
Cū aūt venerit hortulanus tūc ericius volēs fugere impedit̄ ab one
re ⁊ ſic cū pomis ꝯprehendit̄ ⁊ arreſtat̄ Sic etiā accidit pctōri diuer/
ſis pctīs onerato in die iudicij ꝯprehendet̄ ⁊ accuſabit̄ ab eiſdē Pſal.
Cognoſcetur dñs iudicia faciens in opibus manuū ſuarū ꝯprehen/
ſus eſt peccator De quo Criſoſtomꝰ ſuꝑ mattheū dicit Ipſe cogitatō
nes ⁊ ſpecialiter opa ſtabunt añ oculos nrōs accuſantes eos añ deum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

dicente aplo. Cogitationibꝫ inuicē accuſantibꝫ Bernar. Tūc opa noſtra ſimul loquētia dicēt ad peccatorē. Tu nos egiſti opa tua ſumus nō te deſeremus tecū erimus. tecū ad iudiciū ꝑgemus. Nā vt dr ezechiel. xviij. Sicut iuſticia iuſti erit ſup eū. ſic impietas impij erit ſup eum. Hinc eſt ꝙ pſalmiſta dr. Audite hec oēs gētes auribꝫ percipite qui habitatis orbem Cur timebo in die mala. id eſt in die iudicij. q̄ nō ſolū mala. immo peſſima cuilibet pctōri Ad qđ reſpōdit ſibi dicēs Igit̄ nūc timebo. qꝛ iniq̄tas calcanei mei circūdabit ¶ Septimū ⁊ vltimū accuſans pctōrem ſunt tormēta ſiue inſtrumēta paſſionis ieſu chriſti. immo verius ipſemet chriſtus. vñ Hieronymꝰ Crux chriſti cōtra te pugnabit. ⁊ chriſtꝰ ꝑ vulnera ſua ꝯtra te allegabit Cicatrices cōtra te loquent̄ ⁊ clam de te cōq̄rent̄. Hinc Augꝰ. in tractatu de ſimbolo ſic dr. Fortaſſis dñs in corpe ſuo cicatrices obſeruabit vt in iudicio pctōribꝫ exprobraret. ⁊ cōuincēs eos dicat. Ecce hoīem quē crucifixiſtis. ecce deum hoīem in quem vos infelices credere noluiſtis. videte vulnera que infixiſtis. agnoſcite latus qđ pupugiſtis. qđ ꝓpter vos apertum eſt ⁊ intrare noluiſtis. Tūc etiā ipſe chriſtus accuſans peccatores dicet illud qđ Naum q̄rto habet̄ ſcriptū. Reuelabo pudenda tua ⁊ oſtendā gentibꝫ nuditatē tuā ⁊ regnis ignominiā tuā Ozee. ij. Reuelabo ſtulticiā eius in oculis mādatoꝝ eius ⁊ vir nō eruet eū de manu mea O q̄ꝫ triſtes ⁊ q̄ꝫ deſolati erūt in hoc die miſeri peccatores Tūc eñ dicet̄ vt ſcribit̄ Apocal. pmo Videbit eū oculus ⁊ q̄ euꝫ pupugerūt. ⁊ plangēt ſup eū oēs tribꝫ terre. Tūc peccator videbit ⁊ iraſcetur. dentibꝫ ſuis fremet ⁊ tabeſcet

¶ Quod iudiciū timendum eſt propter reddēdam rationem.

Aliud quod iudiciū reddit timoroſum eſt ſtrictiſſima villicatōis noſtre ratio de oībus ſingulariter facienda. Luce xvi. Redde rōem villicatōis tue. Iam eñ nō poteris amplius villicare. Chariſſime ſi eſſes rōem redditurus mille florenoruꝫ coram dño tpali iuſto prudenti ⁊ ſeuero multuꝫ deberes ſollicitari ꝓ bona ꝯputatione faciēda Sis ergo multomagis ſollicitās vigilans pro reddenda rōne de ꝯmiſſis bonis corā deo ⁊ angelis ⁊ oībus ſcis. quibꝫ tunc pñtibus ⁊ aſtātibꝫ te neceſſario oportebit ꝯputare: non ſolum de maioribꝫ verūetiā de minimis vſq̄ꝫ ad vltimū quadrantē. Vñ Eſaie. iij. Dñs ad iudiciū veīet cū ſenioribꝫ ppli ſui ⁊ pncipibꝫ eius. ⁊ Zacharie. xxiiij. Veniet dñs deus meus oēſq̄ꝫ ſancti cuꝫ eo. videlicet ad iudiciū generale. qđ erit in publico corā oībus hoībus ⁊ nō in occulto. ⁊ ideo tanto magis eſt timendū. Vñ Sophonie. iij. Mane iu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

diciũſuum dabit in lucẽ. ⁊ nõ abſcondetur Erit ergo ratio multimo-
da de cũctis tũc reddẽda ¶ Primo videlicet de aīa a deo nobis data
et cõm iſſa Si eñ rex filiã ſuã dilectiſſimã quã in regno diſpoſuit fa-
cere reginã. alicui cõmiſiſſet ſubditoꝝ ſuoꝝ ⁊ ille eã male cuſtodiſſet.
quis dubitat qͥn rex exigeret rõem de cuſtodia filie ſue taliter neglecte
Quid ergo faciet rex celoꝝ de illo cui filiã ſuã. id eſt aīam ſpēaliter ſi-
bi dilectam tradidit in cuſtodiã. quã intendit ad dignitatẽ regiã ſub-
limare in celis. ſi eam male cuſtodiuit. nõne magnã exiget inde rõem
Ideo dr̄ in deutero. iiij. Cuſtodi temetipm̄ ⁊ aīam tuã ſollicite. Vnð
Auguſtinꝰ Maius eſt damnũ in amiſſione vnius aīe qꝫ mille corpo-
rũ Vñ Bernardꝰ in libro meditationũ ſuarũ Totus iſte mũdus ad
vnius aīe p̄cium eſtimari nõ poteſt. Et ideo dicit ibidem Cur carnez
tuam p̄cioſis reb⁹ impinguas ⁊ adornas. quã poſt paucos dies ꝟmes
comeſturi ſunt in ſepulchro. Et aīam tuã bonis opib⁹ nõ decoras. q̃
deo ⁊ angelis eius in iudicio eſt p̄ſentãda Cur ergo aīam vilipẽdis ⁊
ei carnem anteponis. Dominaz ancillari ⁊ ancillã dominari magna
abuſio eſt Idem in libro de cõtemptu mũdi Hodie filij hoim curam
aīe negligũt. curam aũt carnis omi deſiderio p̄ficiunt. neqꝫ eñ pecca-
re metuunt ſed puniri Tu ergo chariſſime noli minus dignus plus
diligere magis digno. noli corpus diligere ⁊ aīam negligire. noli an-
cillam extollere ⁊ dominam p̄mittere ancillari Vñ Criſoſtomꝰ in li-
bro de reparatõe lapſi. Si aīam negligamus nec corpus ſaluare po-
terimus. Non eñ aīa pro corpe ſed corpus pro aīa factũ eſt Qui er-
go qd̃ p̄mum eſt negligit. ⁊ ſcdm̃ qd̃ inferius eſt ⁊ extollit ⁊ cuſtodit
vtrũqꝫ corrũpit Qui vero ordinem ſeruat ⁊ quod primũ eſt colit ⁊ cu-
ſtodit. ⁊ ſcdm̃ neglexerit ꝓ p̄mi ſalutẽ ſaluabit ⁊ ſcdm̃ Si ergo volue-
ris aīam tuã ſaluare ⁊ bonam ſz inde dño rõnem reddere ipſaz inſtrue
ſciẽtijs ⁊ ꝟtutib⁹ diuinis Vñ dicit Plato in thimeo. Ad hoc aīa eſt
adiũcta corpori vt fenoret ſciẽtias ⁊ ꝟtutes ſi cum magno fenore vene-
rit benigne recipiet a ſuo creatore. ſin autem relegabitur ad inferna.
¶ Scd̃o reddenda erit ratio de corpe noſtro Ipſum ſiqdem eſt caſtrũ
a deo nobis traditũ ⁊ cõmiſſum. Vñ dicit btũs Bernardus Bonũ
caſtrũ cuſtodit qui corpus ſuũ cuſtodit. Exigetur ergo ratio de cuſto-
dia huius caſtri. videlicet ſi inimici dñi id eſt carnis voluptates ⁊ vi-
cia aliquãdo ſunt recepti ⁊ familiares eiuſdẽ ⁊ amici. id eſt ꝟtutes ⁊
bona opera abinde turpiter ſunt effugẽti Si diabolus ibi fuerit rece-
ptus ⁊ chriſtus verus dñs cõfuſo modo ſit excluſus Qd̃ ſi fecerimus
magna erit ſuſpitio de nota perditõnis noſtre ⁊ infidelitatis. ⁊ ſtabi-
mus ad reddendam exinde rõem Item corpus noſtrum eſt iumẽtuz
a deo nobis conceſſum vt ipſo vtamur pro aīe noſtre cõmodo ⁊ vti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

litate. de quo debemus reddere ratione͂ quo ad tria. Un͂ ecci. xxxiij.
Cibaria virga ꝛ onus asino. panis diſciplina ſeruo. Ta͂ asinus ꝙ̄ ſeruꝰ
deſignat nr̄m corpus. cui debet̄ panis ad ſuſtentatōnem nature. virga
diſcipline ad repreſſione͂ laſciuie. ꝛ onus boni op̄is ad ꝑfectu͂ peniten
tie. Exiget igitur dn͂s p̄mo de hoc ſuo iume͂to ſi illi pabuluz diſcrete
miniſtrauerimus nō nimis laute ipſum corpus nutrie͂do. Na͂ q̄ ſer-
uu͂ ſuu͂ delicate nutrit. poſtea illu͂ ſentiet cōtumacem: vt habet̄ Pro-
uerbioꝝ. xxix. Etiam nō nimis modicu͂ de neceſſarijs ipſi corp̄i tribu
endo. qd̄ ſi fecerimus reputabimur ꝓpriorum corpoꝝ ꝑemptores. Cō
tra qd̄ loquit̄ ſic btu͂s Bernardus in epiſtola ad fratres de mōte dei.
Sunt ꝛ alia corpoꝝ exercitia in quib; neceſſe eſt laborare. ſicut vigi-
lie ieiunia ꝛ huiōi que ſpu͂alia nō impediu͂t ſed adiuuant. ſi cum rōne
et diſcretione fiant. q2 ſi ex indiſcretōis vitio ſic aga͂tur vt vel deficie͂-
te ſpu͂ vel languente corp̄e ſpu͂alia impediant qui ſic eſt. corp̄i ſuo ab-
ſtulit boni op̄is effectu͂. ſpiritui affectu͂ proximo exemplu͂. ꝛ honorem
deo. ſacrilegus eſt ꝛ horum oīm in deu͂ reus. Et ergo Gregoriꝰ. xxx.
moralium ſic ait. Per abſtinentia͂ carnis vitia extinguenda ſunt. nō
caro ſed neceſſe eſt vt artem continentie quiſq; teneat. qui non carnez
ſed vitia occidat. Sepe em̄ dum in illa hoſte͂ inſeq̄mur etiam ciuem
que͂ diligimus trucidamus. ¶ Scd̄o exiget ſi virga diſcipline illd̄ cor
reximus a rebellione ꝛ laſciuijs illud cohibendo. Un͂ Bernardꝰ ſup
canone͂. Jugo diſcipline inſolentia tua morum eſt domanda. Ite͂ di-
cit in epiſtola. O ꝙ̄ compoſitu͂ reddit oēm corporis necnon ꝛ mentis
habitum diſciplina ceruicem qui ſubmittit. ꝛ ponit ſup̄cilia. cōponit
vultum ſignat oculos. cachinnos prohibet. moderat linguam. frenat
gula͂ ſedat iram ꝛ format inceſſum. ¶ Tercio exiget dn͂s ſi ip̄m corpꝰ
laborare fecerimus in operib; penite͂tie ꝛ virtutum. Un͂ Auguſtinus.
Propterea de paradiſo emiſſus eſt adam ꝛ ↄtra edon habitauit: vt
ſignificaret ꝙ in laborib; qui ſunt delicijs cōtrarij erudienda eſt caro
peccati. Unde corpus noſtꝝ reputandu͂ eſt aīal laborioſum ad opera
penitentie facienda nobis a deo cōmodatum. Noli ergo illud tenere
ocioſum cum ignaras ꝙ̄diu penes te manebit ne imperfecto op̄e pe-
nitentie ab illo qui conceſſerat forſitan improuiſe reputatur. Et ergo
dicit Joannes Criſoſtomus. Si mutuo acceperis equum aut bouez
inſtanter operaris. ꝛ dices forte cras a me tolletur quare hoc etiaz nō
facis equo corpori ſcȝ tuo. Sic ergo iumentum tuuz a chriſto tibi cō
ceſſum diſcrete nutrias vt ſuſtentetur natura ꝛ domentur vitia. Sic
virga diſcipline corrigas vt maneat in obedientia ꝛ fulgeat caſtimo-
nia. ſic ad laborem inſtruas vt profugent̄ ocia ꝛ faciat digna peniten
tie opera. tunc finaliter poſſis domino bonam ꝛ valentez exinde red

dere rationem. ¶ Tercio reddenda eſt ratio de proximis. ⁊ primo pa/
ter de filio Hoc habetur primo regum. Quod Heli punitus eſt pro
filijs ſuis eo ꝙ nouerat illos indigne agere ⁊ non corripuit eos delin/
quentes. Unde Prouerbiorum triceſimonono. Erudi filium tuum
Unde quidam. Si tibi ſit natus precantem corrige natum Ne ve ſu
um luere poſſis de iure reatum. ¶ Item prelati de ſuis ſubditis Eze
chielis triceſimotercio. Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui iſ/
rael. Audiens ergo ex ore meo ſermonem annunciabis eis ex me Si
me dicente ad impium Impie morte morieris. ⁊ locutus non fueris
vt ſe cuſtodiat impius a via ſua ⁊ ipſe in iniquitate ſua moritur ſan/
guinem eius de manu tua requiram. Item eiuſdem. xxxiiij. Ecce ego
ipſe ſuper paſtores ⁊ requiram gregem meum de manu eorum Item
dominus ſiue princeps terrenus rationem etiam reddet de ſuo inferi
ori atqꝫ ſubdito. Hoc patet Numeri. xxv. Ubi legitur ꝙ principes a
domino iuſte ſunt ſuſpendendi in patibulis propter peccatum popu/
li. quia fornicatus fuit populus cum filiabꝰ moab. que vocabāt eos
ad ſacriſicia ſua ⁊c̄. vt ibidem legitur. Tales ergo ſunt principes et p̄
lati. De quibus ſcribitur Hieremie. xxv. Ululate paſtores ⁊ clama/
te Aſpergite vos cinere optimates gregis. quia completi ſunt dies ve
ſtri: vt interficiamini ⁊ cadetis quaſi vaſa precioſa. Videant ergo pre
lati eccleſie ⁊ principes vniuerſe terre. qui alijs preſunt ⁊ imperant. q̄
liter commiſſum ſibi gregem verbo pariter ⁊ exemplo inſtruunt. re/
gunt defendunt. Prelati namqꝫ debent populum docere ⁊ a lupinis
hereticorum inſultibus vulpiniſqꝫ fraudibus ſagaciter defenſare Prī
cipes vero terre debent peccantes corrigere. ſibi ſubditis iuſticiam et
iudicium facere pupillos ⁊ viduas. miſerabileſqꝫ perſonas diligen/
ter protegere. nec quicqꝫ iniuſtis actionibus ſeu moleſtijs aggrauare
Sciant enim fore ſcriptum Sapientie ſexto. ꝙ iudicium duriſſimuꝫ
in his qui preſunt fiet. exiguo em̄ conceditur miſericordia. Potentes
autem tormenta patientur. Ad vos omnes ergo prelatos eccleſie et
principes vniuerſe terre ſunt hi ſermones mei vt diſcatis ſapientiam
et non excedatis. ac ſubditos ſic inſtruite diligite ⁊ defenſate: vt duriſ
ſimum hoc iudicium vbi fortioribus fortior ⁊ maioribus maior in/
ſtat cruciatus. ſecure in die nouiſſimo valeatis expectare ¶ Quarto
reddenda erit ratio de omnibus operibus ⁊ commiſſis. Unī Atha/
naſius in ſimbolo ſic dicit. ꝙ ad aduētum chriſti omnes hoīes reſur/
gere habēt cum corpibꝰ ſuis. ⁊ reddituri ſunt de factis ꝓprijs rationē.
Et hoc eſt ꝙ apoſtolus innuit. ij. ad Cor. v. vbi dt Omnes nos ma
nifeſtari oportet ante tribunal chriſti: vt recipiat vnuſquiſqꝫ ꝓpria cor
poris ꝓut geſſit. ſiue bonum ſiue malum. Unde eccī. vltimo. Cuncta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

que ſunt adducet dñs in iudiciũ ⁊ non ſolum magna ⁊ grauia pctã
ſed etiam que in oculis noſtris videntur modica ⁊ quaſi nulla. Job
xiiij. Obſeruaſti omnes ſemitas meas. ⁊ veſtigia pedum meoꝝ cõſide
raſti. Et ſubdit capitulo ſequẽti Tu qdem greſſus meos dinumera/
ſti Item. xxxiiij. Oculi eius ſupꝫ vias hoim. ⁊ omnes greſſus eius cõ
ſiderat. ſcꝫ ad retribuendum quod in illis perpetrauit Exemplum de
angelo numerante paſſus heremite de quo legiẗ in vitaſpatrũ. Mi/
nus eſt ỽbum ocioſum Et tamen ſcribiẗ Matthei. xij. De omni ver
bo ocioſo qđ locuti fuerint homines reddent de eo rõnem in die iudi
cij. Vñ Sapientie pmo Qui loquiẗ iniqua non poterit latere nec p̃/
teriet illũ correctio. Minimum videtur vana cogitatio. Et tamen
dicitur Sapientie pmo In cogitationibus impij interrogatio erit. ⁊
eiuſdem. ſexto. Ipſe cogitatões noſtras ſcrutabiẗ. Vñ Eſaie vltimo.
Ego autem opera eorum veniam vt ꝯgregem cũ gentibus videlicet
ad iudicandũ. put gentes iudicabo De quo habeẗ Johelis. iij. In di
ebus illis ꝯgregabo omnes gentes ⁊ reducam eis in valle ioſaphat ⁊
diſceptabo cũ eis ibi ſupꝫ populo meo ⁊ hereditate mea iſrael. Omĩa
ergo opa cogitatões ⁊ ỽba ſtrictiſſima iudicabunẗ Nã vt dr̃ Grego
rius ſupꝫ illud matthei. xxiiij. Oẽs capilli veſtri numerati ſunt. Sic
deus oẽs vias noſtras ꝯſiderat ⁊ greſſus dinumerat: vt hec mĩme co/
gitatões aut ỽba minutiſſima q̃ apud nos valuerũt in eiꝰ iudicio ma
neãt indiſcuſſa Tũc eñ vniuſa opa nrã tãqꝫ in frõtibꝫ nrĩs eẽnt ſcrip
ta erũt oibꝫ maifeſta Nã vt ſcribiẗ eccĩ. xi. In fine hoĩs denudatio il
lius opeꝝ. ¶ Quinto erit reddẽda ratio nõ ſolũ de mal ꝯmiſſis, ſꝫ eti
am de bonis p̃termiſſis Vñ matthei. xxv Tũc dicet rex his q a ſini/
ſtris eiꝰ erũt Diſcedite a me maledicti in ignẽ eternũ q̃ p̃parat eſt di/
abolo ⁊ angel eiꝰ Eſuriui ⁊ nõ dediſtis mihi mãducare. ⁊ cetera que
ſequunẗ Et fuit vna de cauſis q̃re diues epulo nõ inuenit aque refri/
geratõem qꝛ paupꝫ lazarus de micis eius mẽſe nihil potuit obtinere.
¶ Itẽ nõ ſolũ de ꝯmiſſis ⁊ omiſſis reddeẗ rõ. ſꝫ etiã de tpe pdito in q̃
mala fcã ſunt. ⁊ bona pulcra neglecta. Vñ eccĩ. xvij. Numeꝝ ⁊ tpꝫ de
dit ill dñs: vt ipſis ſalubriter ad eiꝰ honorẽ ⁊ ꝓpriã ſalutẽ vtentur Nõ
multi tñ vilipendũt ⁊ tpꝫ inutiliter ꝯſumũt. De qbꝫ Bernardꝰ ad
ſcholarẽ ꝯqueriẗ ſic dicẽs Nihil p̃cioſiꝰ tpe ſꝫ heu nihil vilius reputaẗ
Tranſierst dies ſalutis. ⁊ nemo recogitat. nemo ſibi perire diẽ ⁊ nũ/
qꝫ rediturã cauſaẗ Sed ſicut nõ pibit capillus de capite. ita nec mo/
tum de tpe videlicet de quo rõ nõ exigeẗ O q̃ꜩrum hoc timebat beatꝰ
Ancelmus in meditatõibꝫ ſnis ita dicẽs O lignũ aridũ eternis igni
bus dignũ. qđ eñ rñdebis in illa die cũ exigeẗ a te vſqꝫ ad ictuꝫ oculi
omne tpꝫ viuẽdi tibi impẽſum qualiter fuerit a te expẽſum Et tñ dc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Sapiēs eccī.iiij. Fili ꝯſerua tempus ¶ Sexto ⁊ vltimo reddēda erit
ratio de oībus donis a dño deo perceptis Ipſe em̄ dñs nihil dat.de q̄
nō velit habere rōem Vñ potius videt̄ ꝯmodare q̄ꝫ ſimpl'r dare Ipſe
em̄ reqret rōem de oī dato.ſiue ſit ſpūale: vt ſunt bona aīe naturalia
acqſita ⁊ infuſa.ſiue corꝑalia: vt ſunt fortitudo agilitas ⁊ pulcritudo
ſiue tꝑalia: vt ſunt diuitie poteſtates ⁊ honores De his oībꝫ patet ex
emplariter ⁊ ꝑabolice. Matthei.xx.de qnq̄ꝫ talētis ⁊ Luce.xix.de
nobili q̄ tradidit ſeruis ſuis diuitias De quibꝫ oībꝫ oportuit rō red-
di.⁊ ꝯputatio fieri ſpecialis.Et ergo ſicut ſcribit̄ Job:xix.Scito eſſe
iudiciū ſcꝫ breuiter faciendū.in quo de om̄ibꝫ ⁊ ſingulis ſupius iā po
ſitis rō ſtrictiſſima exiget̄.Quar dicebat Job xxxi.Quid faciā cū ſur
rexerit ad iudicandū dñs.⁊ cū queſierit qd reſpōdebo illi.O q̄ꝫ velo
citer veniet querens ⁊ interrogans de om̄ibus opibꝫ noſtris Nā iux-
ta eſt dies ꝑditionis ⁊ adeſſe feſtinant tꝑa.ſcꝫ qñ iudicabit dñs ꝑplm
ſuū Quia vt dr̄ Abdie ꝑmo Juxta eſt dies dñi ſuꝑ oēs gētes Ipſe nā
q̄ꝫ dicit in Apocal'.iij.Ecce venio cito Et ergo dr̄ in euāgelio Mar-
ci.xiij.Vigilate neſcitis em̄ qñ dñs veniet.an media nocte.an in gal
licantu.an mane.ne cū venerit repēte inueniat vos dormientes.Qđ
aūt vobis dico omnibꝫ dico.Vigilate vigilate.Nā ſi nō vigilaueris
veniā ad te tanq̄ꝫ fur.⁊ neſcies qua hora veniam ad te.Itē Apocal'.
vltimo Ecce venio cito.⁊ merces mea mecū eſt reddere vnicuiq̄ꝫ ſm
oꝑa ſua.Et ergo chariſſime cum de tot ⁊ tantis oportebit te iā cito et
quaſi improuiſo ⁊ ſubito rōem reddere ſemꝑ vigila.diligenter te exa
mina.ꝯſcientiā quoq̄ꝫ funditus expurga: Vt cū dñs ad iudicandū
venerit poſſis eidem ꝯueniēter reſpōdere.Et in oculis eius grām ac
veniam pctōꝝ miſericorditer inuenire.Et hoc eſt qđ ſuadet̄ tibi eccī
decimooctauo.ibi dr̄ Ante iudicium temetipſum interroga ⁊ in ꝯſpe
ctu dei inuenies propiciationem

¶ Quod iudicium timendum ſit propter ſen-tentie prolationem

VLtimū qđ finale iudiciū reddit formidabile ⁊ paueſcēdū
eſt horribilis ſnīe expectatio.q̄ a iudice tūc crudeliter ē ferē
da.Hec aūt ſnīa eſt terribilis ſpēaliter ꝓpter tria.Primū
eſt incertitudo ſnīe ſiue dubitatio.Nulli em̄ ꝯſtat an ꝓ ſe vel ꝯtra ſe
ferat̄ Nā vt dr̄ eccī.ix.Tūc iuſti atq̄ꝫ ſapiētes.⁊ oꝑa eoꝝ in manu dei
ſunt ⁊ tamē neſcit hō vtꝝ odio an amore dignus ſit.ſed oīa ſeruātur
incerta.Vñ legit̄ in vitaſpatꝝ.q̄ cū abbas Agathon moriturus per
tres dies ſtaret immobilis apertis oculis.⁊ frēs eū pulſarēt dicētes Ab
bas vbi es. Rñdit in ꝯſpectu oīm aſpectui iudicis aſſiſto Et dixerūt

fratres. Tu times. Dixit Intima virtute qua potui mandata dei cu
ſtodiui ſed homo ſum neſcio vtrum opera mea accepta ſint corā deo.
quia aliter ſunt dei iudicia ⁊ aliter hominum. Et ideo nunc confido
niſi venero ad deum. Dicit eñ Gregorius. Sepe iuſticiam meā ad
examen diuine iuſticie inducta iniuſticia eſt ⁊ plerumqꝫ ſordet in con
ſpectu iudicis. quod in intentione fulget operantis. Unde Prouer.
decimoqrto. Eſt via que videtur hominibus recta ⁊ nouiſſima eius
ducunt ad interitum. ⁊ quia iſte ſanctus pater Agathon hec cordiali
ter aduertebat. ideo q̄uis in mandatis dei cuſtodiens diligentiſſi/
mus fuit futurum tamen iudicium valde timuit ⁊ expauit. Item le/
gitur adhuc in vitaſpatrum ꝙ quidam ſenex dixit. Tres res timeo.
vnam videlicet quando anima mea egreſſura eſt de corpore. Alia qñ
occurſura eſt ipſi deo. Tercia vero quando finalem ſententiaꝫ in die
nouiſſimo expectauerit auditura: ecce qualiter multi ſanctorum pa/
trum hoc iudicium timuerunt ꝓpter incertitudinem ſententie tunc fe
rende. Et vero merito valde eſt timendum. Uñ Mattheí. vij. ⁊ ſunt
verba ſaluatoris. Multi dicēt mihi dñe dñe. nōne in nomine tuo ꝓ/
phetauimus ⁊ demonia eiecimus ⁊ ꝟtutes multas fecimus. Et tunc
confitebor illis dicens. Diſcedite a me qꝛ nunqꝫ noui vos. Si ꝓphe/
te ⁊ fugantes demones ⁊ miracula in dei nomine faciētes tunc repel/
lent̄ quis tam ſancte hic poſſet viuere ꝙ in hoc iudicio nō habeat tre
mere ⁊ pauere. Nullus veriſſime cum nō ſit mundus a ſorde ſup ter
ram. etiam nec infans vnius diei. Hinc eſt qḋ ſcribit̄ Eſaie. lxiiij. Fa
cti ſumus omnes nos vt immundus quaſi pannus menſtruate vni/
uerſe iuſticie noſtre. Igit̄ de omnibꝫ opibus noſtris in hoc iudicio ꝓ/
ducēdis quantūcunqꝫ etiam videant̄ bona ſiue iuſta. debemus meri
rito formidare. Uñ Job. ix. Uerebar oīa opa mea. Si btūs Paulꝯ
vas electōis: q̄uis de nullo pctō ſibi ꝯſciꝯ fuerit Dicit eñ actuū. xxiij
Ego omni bona ꝯſciētia ꝯuerſatus ſum apud deū vſqꝫ in hodiernū
diem. Tñ ſicut ſcribit̄ eccı. v. De ꝓpiciatu pctōꝝ noli eſſe ſine metu.
Uñ pmo ad Corinthios qrto. quaſi pauendo dt. Nihil mihi ꝯſcius
ſum ſed in hoc iuſtificatus nō ſum. Hinc Gregorius ait. Juſti auteꝫ
viri omne quod agunt metuunt dum caute conſiderant ante quātuꝫ
iudicem ſtabunt. Omnes eñ ſtabimus ante tribunal chriſti: vt ſcri/
bit Apoſtolus ad romanos. xiiij. Et ergo ego miſerrimus quid dicā
vel quid faciam dum nil boni perferam ante tantum iudicem. ¶ Se
cundum eſt illius ſententie dura ⁊ lamentabilis. immo intolerabilis
prolatio. cum dicitur. Unde Mattheí. xxv. Cum venerit filius ho/
minis in maieſtate ſua ⁊ omnes angeli cum eo. tunc ſedebit ſuper ſe/
dem maieſtatis ſue. Et congregabuntur ante eum omnes gentes ⁊ ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

parabit eos ab inuicem ſicut paſtoꝛ ſegregat oues ab hedis. Et ſtatu
et quidem oues a dextris. hedos aūt a ſiniſtris. Tūc dicet rex his qui
a dextris eius erunt. Uenite benedicti pr̄is mei poſſidete paratū vo
bis regnum a conſtitutione mundi. Eſuriui ꝛ dediſtis mihi mandu/
care. ſitiui ꝛ dediſtis mihi bibere. ꝛ cetera que ſequuntur Tunc dicet
et his qui a ſiniſtris eius erunt. Diſcedite a me maledicti in ignē eter
num q̄d paratꝰ ē a conſtitutione mūdi diabolo ꝛ angelis eius Uñ qui
dam Judicis in lite breuis eſt vox ite venite. Dicet reprobis ite. veni
te bonis. O gratioſiſſimū dulce chriſti alloquiū cum dixerit Uenite.
O durum ꝛ amarum immo intolerabile verbum cum pronunciaue/
rit Diſcedite a me maledicti in ignem eternum. ſiue Jte Uere vere
Aſpera vox ite. vox eſt benedicta venite. Unde dicit beatus Bernar
dus. O q̄ꝫ praue ꝛ intime a ſiniſtris erit ite· cum a dextris vox venite
dicit rex largitoꝛ vite. Jſte eſt gladius ab vtraq̄ꝫ parte acutus exiens
de ore filij hominis: Ut habet Apocal'. ꝑmo. ꝛ etiam. xix. Certe tunc
percutiet terram virga oris ſui ꝛ ſonitu labiorum ſuorum interficiet
impium: vt habet Eſaie. xi. O q̄ꝫ terribile eſt illam vocem tunc audi
re. Unde Auguſtinꝰ ſuper Joannem. Qui ceciderunt ad vocē vnam
morituri chriſti. quid facient ſub voce iudicaturi. Jpſe ſiquidem rugi
et tanq̄ꝫ leo. Amos. iij. Leo rugiet q̄s non timebit. Jtem Eſaie q̄nto
Rugitus eius vt leonis. Jteꝫ Hieremie. xxv. Dñs de excelſo rugiet
et de habitaculo ſuo dabit vocē ſuā. ꝓcnitq̄ꝫ ſonus eius ad extremū
terre. q2 iudiciū dño cū gentibꝫ. Certe tūc vox dñi cōfringētis cedros
Nam tūc dñs confringet cedros libani. Hoc eſt ſupꝫbos ꝛ eleuatos e
ius ſpēales inimicos. Qui mox vt honorificati fuerint ꝛ tanq̄ꝫ cedri
exaltati quēadmodum fumus deficient. cum in hoc iudicio humilia
ti fuerint a dño. ꝛ q̄ſi penitus ad nihilū redacti Hec etiā vox dñi erit
ſicut tonitruū ꝯberās terrā Jō iob. xxvi. tremēs dicebat. Quis pote/
rit tonitruū magnitudis eiꝰ intueri. Uñ pſalmiſta. Jntonuit de celo
dñs ꝛ altiſſimus dedit vocē ſuaꝫ. Job. xxxvi. Tonabit dñs voce ſua
mirabil'r q̄ fecit magna ꝛ mirabilia. Hinc Ancelmus in meditatōi
bus ſuis d̄t. Quid dormitas aīa trepida ꝛ euomis digna. Qui nō ex
pergiſcit q̄ nō tremit ad tm̄ tonitruū. nō dormit ſed mortuus ē. Jtem
verbū dñi erit ad modū choruſcātis Uñ zacharie. ix. Exibit vt fulgur
iaculū eiꝰ ꝛ dñs in tuba canet Certe ſicut d̄r eſaie. xxvij: Jn die illa clā
get tuba magna Hinc d̄t Criſoſtomꝰ ſup illud matthei. xiiij. Uirtu/
tes celoꝝ mouebunt Uere vox magna vox tube terribilis cui oīa obe
diūt elemēta. Que petras ſcindit. inferos apit portas ereas frangit.
vincula mortuoꝝ diſrūpit. ꝛ de ꝓfundis abyſſi liberatas aīas corpo/
ribus ſuis reddit. ꝛ ad iudiciū ire cōpellit. Hec oīa citius cōſumen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

tur in oꝑe· tanq̄ ſagitta trāſit in aere. Dicēte apl'o pma ad Cor. xv. In
momēto in ictu oculi in nouiſſima tuba. De hac etiā tuba dr Hiero/
nym⁹ ſuꝑ mattheū. Quotiēs diē illū ꝯſidero, toto corde ꝯtremiſco. Si
ue etiā comedo ſiue bibo, ſiue aliqd aliō facio ſꝫ videt illa horribilis
tuba ſonare in aurib; meis. Surgite vos mortui venite ad iudicium
Hunc diem frequenter debet cogitare qlibet tribulatus ſeu onere pe
nitentie aggrauatus ⁊ magnū inde ſuſcipiet in aīa ſubleuamen. Vn̄
Gregori⁹ in omel': Diem illū frēs chariſſimi an̄ oculos vr̄os ponite ⁊
quicqd modo graue cernitur in eius ꝯparatōe leuiat. Debemus eti/
am hanc diem expaueſcere ⁊ timere, nam hec dies ire, dies magna, et
amara valde. Vn̄ Sophonie pmo. Vox diei dn̄i amara tribulabit.
ibi fortis dies ire dies illa, tribulationis ⁊ anguſtie, dies calamitatis
et miſerie, dies tenebrarum ⁊ caliginis, dies nebule ⁊ turbis, dies tu/
be ⁊ clangoris. Item eſaie qrto. Sol ꝯuertetur in tenebras ⁊ luna in
ſanguinem, anteq̄ veniat dies domini magnus ⁊ horribilis. O quā
tum metuebat beatus Bernardus hunc diem quando dixit cum re/
cordor moriturus terret terror me venturus, quem expecto non ſecu
rus, terret dies me terroris dies ire ⁊ furoris dies luctus ⁊ meroris di
es vltrix peccatoris. De hoc etiam die ait ſic idem in ſermone. Nud i
ſtabunt ante tribunal chriſti: vt audiant vocem iudicij, qui obturaue
runt aurē ſuam ad vocem ꝯſilij, quid em̄ loquitur deus. Agite inqt
penitentiam. Multi tamen aſſimulant multi continent aures ſuas
et dicunt Durus eſt hic ſermo, non ſic impij non ſic. Tunc intonet du
rus ſermo verbum aſperum cum pronūciatum fuerit. Ite maledicti
in ignem eternum. Quid ergo dicēt in die illa terribili miſeri pctōres
perpetue ꝯdemnati, cum viderint ſcōs ad regnū vocari atq̄ ſemetip/
ſos ad mortis ſupplicia eternaliter deſtinari. Certe ſicut dr Sapie: v
Gementes pre anguſtia ſpūs dicēt intra ſe pniam agentes. Hi ſunt
quos aliqn̄ habuimus in deriſum ⁊ in ſimilitudinē improperij. Nos
inſenſati vitā illorum eſtimauimus inſaniam ⁊ finē illoꝝ ſine hono/
re. Quō ergo ꝯputati ſunt inter filios dei ⁊ inter ſcōs ſors illoꝝ eſt.
Nos errauim⁹ a via ꝟitatis ⁊ lumē iuſticie nō illuxit nobis ⁊ ſol in/
telligētie nō ē ortus nobis. Laſſati ſum⁹ in via iniqtatis ⁊ ꝑditōis ⁊
ambulauimus vias difficiles, viā aūt dn̄i ignorauim⁹. Quid nobis
profuit ſuꝑbia, aut qd diuitiaꝝ iactātia ꝯtulit nobis. Trāſierūt oīa
illa tanq̄ nauis q̄ pertranſit fluctuantē aquā cuius cū ꝑterijt nō eſt
veſtigiū inuenire. Certe hec cōfeſſio ⁊ penitētia tunc erit nimis tarda
Penitebūt quidem ad penam ſed non conuertent ad veniam. Nam
tūc non erit amplius locus miſericordie ⁊ venie ſed equitatis ⁊ iuſti/
cie cum pronunciatur a tremendo iudice Ite ⁊ venite. O q̄tum hec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ſententia eſt ab omnib⁹ metuēda. Vñ legit̄ q̄ q̄dam ſcūs cū ſpūs for-
nicatōis ipm̄ grauiter tēptaret exorauit dn̄m vt tēptator ei viſibiliter
appareret qḋ ꝛ factū eſt Tunc ſcūs ille ait. Quid tibi ꝓdeſt q̄ me ſic
temptas. eſt em̄ ſumma fatuitas Noſti nāq̄ȝ q̄ cū aliquē in pctm̄ pci
pitas pctm̄ tuū aggrauas ꝛ ex cōſequēti ſic penā tuā augmētas. Re
ſpondēs demon ait Scio inq̄t verū eſſe qḋ loq̄ris. ſcio em̄ q̄ quanto
plures peccare fecero tanto diem iudicij amplius retardabo Jllā aūt
diem ſup oīa reformido in qua durā illā ſententiā me auditurꝫ expe-
cto Jte maledicti in ignē eternū q̄ paratus eſt diabolo ꝛ angelis eius
Et vt fulminatōem illius ſentētie ſaltē ad tp̄s valeā retardare. iō ni-
tor hoīes tam grauiter tēptare. O deus eterne quantū tūc demones
et miſeri pctōres timebunt ꝛ a voce tonitrui tui formidabūt Et ergo
ſi volueris hanc vocē nō timere. ꝛ in illa die magna ꝛ horribili ſecur⁹
eſſe ſemina nūc opa pietatis iuſtitie ꝛ miſericordie. O q̄ȝ felix fuerit
et multū beatus. q̄ nūc intelligit ſup egenū ꝛ pauperē. in die illa libe
rabit eum dn̄s. Vñ puerb. xi. Benefacit aīe ſue vir miſericors. facit e
tiam dignos fructus Nam q̄ nūc ſemināt in lachrymis ꝛ dolore tūc
veniētes venient portātes manipulos ſuos cū magna exultatōe. Sȝ
multi nūc ſemināt ſpinas ꝛ zizania putātes ſe tūc triticum meſſuros
nō ſic impij nō ſic. Que em̄ ſeminauerit hō hec ꝛ metet: Vt dt apl's
ad Gala. vi. Et ergo dt dn̄s Ozee. x. Araſtis impietatē: iniq̄tatem
meſſuiſtis. Vñ q̄ ſeminauerit pctm̄ ꝛ actus neq̄cie metet gehennalē
penā. Qui vero v̄tutes ꝛ opa penitētie. colliget gloriā ſempiternā. q̄
bona egerūt ibunt in vitā eternam. q̄ v̄o malū in ignē eternū. Opera
em̄ illoꝝ ſequunt̄ illos. Apocal. xiiij. Nā opera tūc ſaluabūt. ꝛ ope-
ra ꝯdemnabūt. Hinc eſt qḋ dr̄ Joānis. v. Veniet hora in qua oēs q̄
in monumētis ſunt: audient vocē dn̄i. ꝛ ꝓcedent q̄ bona fecerūt in re-
ſurrectionē vite. q̄ v̄o mala in reſurrectōem iudicij. Vñ Apocal. ij. dt
iudex affuturus. Ego ſum ſcrutans renes ꝛ corda ꝛ dabo vnicuiq̄ȝ ſ̄ȝ
opera ſua. Nā vt dr̄ abdie p̄mo Sicut feciſti fiet tibi. Et ergo ſcribit̄
Hieremie. l. ꝛ ſunt v̄ba iudicis ad angelos malos de pctōre ꝯdēnato
ſic dicētis Reddite ei ſ̄m opus ſuū. iuxta oīa q̄ facit facite illi Et er-
go ſi volueris añ chriſtū autūnum bonū habere ꝛ multis fructib⁹ ab
undare. ſemina nūc largiter in hoc vere huius p̄ntis vite. nā q̄ parce
ſeminat parce ꝛ metet Et q̄ ſeminat in benedictōibus de benedictio-
nibus ꝛ metet: Vt habet̄ ij. ad Coꝛ. x. Sic ſeminat in maledictio
nibus ꝛ pctis. de eiſdē metet Nam vt dr̄ ꝓuerbio cōi Qḋ ſibi q̄ſq̄ȝ ſe
rit p̄ntis tp̄is vite Hoc ſibi meſſis erit cum dr̄ ite venite. ¶ Tercium
vero ꝓpter qḋ ſententia iudicis eſt terribilis ꝛ deſolata ꝛ omni dolo-
re plena damnatoꝝ a deo ꝛ angelis ꝛ ab oībus ſcīs ſeꝑatio eterna. cū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

pars ſiniſtra a demonibus rapietur In inſtanti enī ⁊ ſine mora illa
horribilis ſentētia ab ore chriſti ꝓmulgata erūt parati demones cru
deliſſimi rapiētes aīas miſerorū ducentes eos velociter ad ſuppliciū
ſempiternū. h̄ etiam patet figuratiue Heſter ſeptimo de miſtris Aſ/
ſueri regis qui erant auidiſſimi ad ſuſpendendū aman Unde d̄r ibi
dem Necdū verbum de ore regis exibat ⁊ operuerunt faciem eiꝰ mi
niſtri regis Sic diaboli ſtatim in illo die erunt paratiſſimi ad recipi
endum ſtatim aīas pctōrum. Et hoc eſt q̄d d̄r in lamentatōibꝫ Hie/
remie p̄mo caplo. Omnes ꝑſecutores eius apprehenderūt eā. Unde
Chriſoſtomꝰ in libro de reparatōe lapſi. Cogita ſeuos illos ⁊ horren/
dos penarum miniſtros qui pctōres p̄cipitant ad ſupplicia ſempiter/
na. Item Hugo de ſcō victore. Tortores horribiles qui nunq̄ miſe/
rent̄ erunt parati vt data ſententia te damnatū rapiant ad tormenta
ſempiterna. Tunc miſerando miſer lamentando dicet Suſceperunt
me ſicut leo paratus ad predam ⁊ ſicut catulus leonis habitās in ab
ditis. O dolor ineffabilis o pena indicibilis talis amariſſime ꝑſecuti
onis. Unde ſcūs Bernardus in meditatōibꝫ ſic ait Quiſputas maior
erit. q̄s luctus. q̄ triſticia. quādo ſeparabunt̄ mali a cōſortio iuſtoꝝ ⁊
a viſione dei. ⁊ traditi in poteſtatem demonū. ibūt cū illis in ignē eter
num. Ibiq̄ erūt ſine fine in luctu ⁊ gemitu. Procul elōgati a btā pa/
tria paradyſi ⁊ in gehēna nunq̄ lucem habituri iuxta q̄ntitatem cul/
pe penam ſuſtinentes. tunc illi miſeri peccatores de omni redemptio
ne deſperantes vſq̄ in eternum non videbunt lumen. nam introibūt
in inferiora terre tradentur in manus gladij partes vulpium erunt.
hoc eſt ipſorum demonum qui ſunt fraudulenti ⁊ nequiſſimi ad no/
cendum omnibus. De hac ſeparationis pena. ſic dicit Criſoſtomus
in libro de reparatōe lapſi. Nōnulli imperitoꝝ putant ſibi ſatis eſſe ⁊
optabile videri ſi tantūmodo careant gehenna. Ego aūt multo gra/
uiores q̄ gehennam eſſe dico cruciatus. remoueri ⁊ abijci ab illa glo/
ria. nec puto acerba eſſe gehenne ſupplitia: vt ſunt illa De quibꝫ audi
quid d̄r beatus Petrus. Torquet̄ is qui arcetur a conſpectu chriſti.
hoc crede mihi penis omnibꝫ grauius. Et hoc ſolū eſt quod ſuperat ⁊
gehennam. Unde idem ſuper illud Matthei. xvi. Excidet̄ ⁊ in ignē
mittetur. Intolerabilis res eſt gehenna ⁊ ſuppliciū horribile Tamē
ſi mille quis gehennas ponat. nil tale eſt durum quale ab honore illi
us glorie ꝓpelli ⁊ exoſum eſſe a chriſto. Nā ẜm Auguſtinū. Repro/
bi mallent omne tormentum ſuſtinere q̄ videre faciem iudicis irati.
Unde Johelis. ij. A facie eius cōtremuit terra. moti ſunt celi ⁊ ſtelle
retraxerunt ſplendorē ſuū. a facie eius replicabūt populi Certe domi
ne tunc pctōres infirmabunt̄ ⁊ peribūt a facie tua. Et hoc p̄ dolore ni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

mio. cum tam viderint auerſam. ⁊ quomodo ad ipſos terribiliter cō-
motam ⁊ crudeliſſime dicente̅ illud Hieremie. xviij. Dorſum ⁊ non
facie̅ oſtenda̅ eis in die perditōis eorꝫ. O qualis ſeꝑatio. O qua̅ gra-
uis ⁊ amara. tu̅c diuiſio cuiuſlibet pctōris a facie dn̄i taliter indigna̅-
tis ⁊ horribiliter dice̅tis. Ame̅ dico vobis neſcio vos. Vn̄ ꝗdaꝫ Cha-
roru̅ triſtis deceſſus triſtior iſtis. Corpis ⁊ aie triſtiſſimus a deitate.
Chariſſimi ꝓpter hec oīa ſupradicta ⁊ quaſi infinita alia q̄ breuita-
tis cauſa omittunt. expergiſcimi ⁊ leuate capita veſtra. ac omni timo-
re ⁊ tremore die̅ illu̅ ꝑcaute. Na̅ ſicut dr̄ Sophonie p̄mo Iuxta eſt
dies dn̄i magnus iuxta ⁊ velox nimis Et ergo dr̄ Eſaie. xiij. Vigila-
te. qꝛ ꝓpe eſt dies dn̄i. ſicut vigilate itaqꝫ qꝛ neſcitis die̅ neqꝫ hora̅. ita
vt ſcribit Matthei. xxv. Vn̄ p̄ma ad theſſalonicen̄. vltimo Fre̅s iſta
dilige̅ter ſcitis. qꝛ dies dn̄i ſicut fur ita in nocte veniet. Cu̅ em̄ dixerit
pax ⁊ ſecuritas tu̅c repe̅tinus eis ſuꝑueniet interitus ⁊ ſicut dolor in
vtero habe̅tis ⁊ nō effugie̅t. Vos au̅t fre̅s iam nō eſtis in tenebris vt
vos dies illa tanqꝫ fur cōprehe̅dat. Vos em̄ filij lucis eſtis ⁊ filij diei.
Igit nō dormiamus ſicut ceteri ſed vigilemus ⁊ ſobrij ſimus Hec vi-
bi ſupra. Item Luce. xxi. Attendite vobis ne forte grauent corda ve-
ſtra in crapula in ebrietate ⁊ curis huius vite ⁊ veniat ſuꝑ vos repen-
tina dies illa tanqꝫ laqueus em̄ ſuꝑueniet in omnes qui ſedent ſuper
faciem vniuerſe terre Vigilate itaqꝫ fre̅s omni te̅ꝑe orantes vt digni
habeamini oīa iſta fugere que ve̅tura ſunt. ⁊ ſtare an̄ filiō hoīs. Hec
oīa ibidem. Nam in ꝑitate ibi erit timor ⁊ tremor ⁊ intolerabilis do-
lor. Vn̄ Iohelis. ij. Magnus eſt dies dn̄i ⁊ terribilis valde ⁊ quis
ſuſtinebit eu̅. Et etiam Eſaie. ij. Et introibu̅t in ſpeluncas petraru̅ a
facie formidinis dn̄i. ⁊ voragies terre ⁊ a͛ gloria maieſtatis eius cum
ſurrexerit ꝑcutere terra̅ Tunc em̄ in fremitu conculcabit terram. ⁊ in
furore obſtupe faciet gentes. Sicut ſcribit Abacuc. iij. ⁊ ideo dr̄ Eſa-
ie. x. Quid facietis in die viſitationis. ⁊ calamitatis de longe venien-
tis. ad cuius fugietis auxilium Certe peccatori tu̅c nullu̅ erit refugiu̅
nullu̅ ſolamen ſeu adiutorium Vn̄ Ancelmus in libro de ſimilitudi-
nibus ſic dicit de pctōribus venientibus ad iudiciu̅. A dextris erunt
peccata accuſantia. a ſiniſtris infinita demonia. Subtus horridum
cahos inferni. deſuꝑ p̄ntia iudicis irati Foris mu̅dus arde̅s intus cō-
ſcientia vrens. vix iuſtus ſaluabit. pctōr au̅t ſic dep̄henſus quo fugiet
latere tu̅c erit impoſſibile. ⁊ apparere intolerabile. ¶ Ite̅ eſt dicta ſente̅-
tia eo magis formidabilis ⁊ time̅da. qꝛ nō ſolu̅ corpus diiudicat ſed
etia̅ ipſam aīam cōdemnat ¶ Vn̄ legit in exemplo Duo fratres quo-
ru̅ vnus erat fatuus ⁊ alter ſapie̅s. ibant pariter cade̅ via Dum aute̅
veniſſent ad biuiu̅ vbi erant due vie vna delectabilis ⁊ pulchra reli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

quã vero inhabilis ⁊ aſpera. Fatuus videns viam delectabilē dixit ſa
pienti. Eamus ꝑ hanc viam. Sapiēs rñdit. Frater ⁊ ſi via iſta delecta
bilis eſt. tñ ad malū hoſpitiū in fine deducit. Vñ cōſulo per aliā viã
trãſeamus. Nam ꝗuis ipſa ſit aſꝑa ⁊ inhabilis. tñ ducit finaliter ad
hoſpitiū laudabile ⁊ pulcrū nimis magne honeſtatis ⁊ q̇etis. Rñdit
fatuus frater. Magis volo oculis meis credere ꝗ̃ tibi de his que tu
nō vides. Et ſic ſe poſuit ille fatuus in via delectabili ⁊ amena. Nō ſa
piens vidēs nolēs eū relinquere ipſum ſequebaṫ. Pergētes aūt pari-
ter inciderūt ſtatim inter latrones q̄ eos abinuicē ſeꝑantes poſuerūt
in carceribꝫ diuerſis. Factū eſt aūt vt rex illius terre ꝓ̇ciperet quadã
die oēs incarcerotos ad ſe adduci: vt ipſos iudicaret ad mortē. Veniē
tes aūt iſti duo frēs inter ceteros cū ſe mutuo viderēt. ſapiēs ſic dixit
regi. O dñe mi rex ⁊ iudex valde cōqueror vobis de iſto frē meo. Nã
cū eſſemus ꝑiter in viis. ⁊ ipſe ſit fatuus ⁊ ego ꝓ ſapiēs ſum reputa-
tus. Ipſe em̄ mihi nolebat credere vt iuiſſemus ꝑ quãdam bonã viã
quã ſibi demōſtraui ſed fecit me ſecū ire ꝑ quandã viã malã vbi ceci
dimus inter latrones vñ reus eſt mortis mee. Ad hec fatuꝰ dixit. Do-
mine mi rex. ego aduerſus frēm meū maiorē habeo cauſam cōquerē-
di. Nã cum ipſe ſapiēs ſit nō debuiſſet tã faciliter me ſecutus fuiſſe ꝑ
viã quã ſciuit fore malã. Nō ſi nō feciſſet rediiſſem vtiqꝫ ⁊ ſecutus eū
fuiſſem ⁊ pñs ꝑiculū nullatenus incurriſſē. Vñ vere reus ē mortis
mee. His ꝟbis ex vtraqꝫ ꝑte auditis rex talē ꝓtulit ſententiã dicens.
Tu fatue noluiſti ſapiēter credere. ⁊ tu ſapiēs ſecutus es fatuū igitur
vos ambo debetis morte cōdemnari. Sic ergo erit frēs chariſſimi in
die iudicii ⁊ in cōſummatōe ſeculi cū exibūt aīe de latibulis ſuis ⁊ cor
pora de ſepulchris ſuis ad recipiendū iudiciū de cōmiſſis omnibꝫ o-
peribꝫ ſuis. ⁊ omiſſis. Nam corpus fatuū q̄ noluit ſeq̄ cōſiliū aīe ſa-
pientis ⁊ ſpūs ſapiēs q̄ ſecutus eſt corpus fatuū. Igiṫ cōdemnabunṫ
ambo in iudicio extremo. Et hac de cauſa ſentētia iuditis dr̄ gladius
ex vtraqꝫ ꝑte acutus: vt habeṫ Apocal. ꝓ̇mo. Nã ꝑcutiet tã quo ad
corpus ꝗ̃ quo ad aīam miſerū pctōrem. Vñ Matthei. x. Illū time
te q̄ poteſt ⁊ corpus ⁊ aīam ꝑdere in gehennã. Itē dictã ſententiã red
dit multū formidabilē ⁊ timendã qualitas ipſius iudicis. Eſt em̄ fe
renda a iudice circūſpecto immo prudētiſſimo q̄ nō poterit falli. Nã
oīa ſibi cognita ſunt ⁊ nota. Ipſe em̄ nouit abſcōdita cordis ſcrutãs
corda ⁊ renes deus. Vñ ad hebreos. iiii. Oīa nuda ⁊ apta ſunt ocu-
lis eius. Deus em̄ intueṫ cor: vt habeṫ ꝓ̇ma regū. xvi. Vñ eccl. xxiii.
Oculi dñi multo plus lucidiores ſunt ſole circūſpiciētes oēs vias ho
minū ⁊ ꝓfundū abyſſi ⁊ hoīm corda intuentes in abſcōditas ꝑtes. et
ergo vt dicit Boetius. Magna nobis indicta eſt bene faciēdi neceſſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

tas cum agamus oīa ante oculos iudicis cernentis. Hieremie.xxxij.
Oculi tui aperti ſunt ſuper omnes vias filiorum adam ⁊ reddas vni
cuiqꝫ ſm̄ vias ſuas. ⁊ ſm̄ fructū adinuentionū eius Iſte eſt iudex val
de metuendus cui perſpicabile omne ſolidū ⁊ apertū. omne ſecretum
cui obſcura clarent. muta reſpōdent. manu ſine voce loq̄tur ⁊ ſilentiū
confitetur Hec etiā ſentētiu ferenda eſt a iudice nouiſſimo q̄ nou poterit
flecti. Nam iudicabit orbem terraꝝ in iuſticia dei populos in eq̄tate
nullius etiā veretur potentiā. nec alicuius accipit ꝑſonā nec aliquo mu
nere tunc placatur. Vñ deutero. x. Deus magnus. dñs potēs ⁊ terribi-
lis q̄ ꝑſonā nō accipit nec munera. Certe tūc plus valebit pura cōſci
entia q̄ꝫ marſupia plena. Tūc diuitibꝫ nihil ꝓderit diuitiaꝝ copia. ſꝫ
ſolū pietatis ⁊ iuſticie ꝓſunt opera. Vñ ezechielis. vij. Argentū eoꝝ
foras eijcient ⁊ auꝝ eoꝝ in ſterquilrniū erit Argentū ⁊ auꝝ nō vale-
bit liberare in die furoris dñi Tūc apparebit dolus ſeculi falſitas mū
di. ac vilitas ⁊ indignitas oīm diuitiaꝝ. O q̄ꝫ dulce. q̄ꝫ iucundū erit
tunc odiſſe mundū. q̄ꝫ triſte. q̄ꝫ amaꝝ habuiſſe mundū charum. Hec
ſententia ferēda eſt a iudice q̄ precibꝫ nō corrumpitur neqꝫ mitigatur Pro
uerb. vi. Nō acq̄eſcet cuiuſq̄ꝫ p̄cibus. Vñ Criſoſtomus. Ibi angeli ꝓ
hominibꝫ nō intercedent. q2 iuſtus iudex tūc nō faciet miſcdiam ſꝫ red
det vnicuiqꝫ ſm̄ merita vel demerita equā ⁊ inflexibilem iuſticiam.
Vñ ezechielis. vij. Scd̄m viā eoꝝ faciā eis. ⁊ ſm̄ eoꝝ oꝑa iudicabo
eos ⁊ ſcient q2 ego dñs. Vñ Iob. ix. expaueſcēs dicebat. Verebar oīa
opera mea ſciēs q2 nō parcis delinquēti. De his oībus ait Bernardus
in ꝓſa. Iuſte q̄dem iudicabit nec ꝑſonā acceptabit p̄ce nec corrumpetur
ſic nec p̄cibꝫ flectetur. Et igitur labora diligēter illuc deferre iuſticiam vbi
miſericordiā nō poteris inuenire Nā vt ſcribitur puer. xi. Nō ꝓderunt
diuitie in die vltionis. ſed iuſticia liberabit tūc a morte. Chariſſime
ſi ſcholares lectiones ſuas neſciētes valde timēt de examine mgrī. q2
forſitan acriter corrigentur. Quantū habent tūc timere miſeri pctōres
de extrema auditōe ſummi mgrī ⁊ iudicis q̄ nō ſtuduerūt in libro iu-
ſticie ⁊ veritatis. Certe in hoc examine q̄ nūc malignantur exterminabuntur
Iniuſti eñi punientur ⁊ ſemē impioꝝ ꝑibit. ecōtra vero tūc in memoria
eterna erūt iuſti ⁊ ab auditione mala nō timebūt. ⁊ ideo dr̄ eccl. viij.
Ante iudiciū para tibi iuſticiā. Hec ſnīa etiam fertur a iudice crudeli
et cōmoto q̄ nō poterit placari. Nam dñs nūc natnraliter māſuetus
eſt vt agnus tunc apparebit quaſi leo rugiens crudelis ⁊ commotus.
Vñ Ozee xiij. Et p̄nt eſſe verba dñi de auaris guloſis ⁊ ſuꝑbis. in
die iudicij ſic dicētis. Iuxta deſideria ſua adimpleta ſunt ⁊ ſaturati ⁊
eleuanerūt cor ſuū ⁊ obliti ſunt mei. Et ero eis quaſi leena ⁊ ſicut par
dus in via aſinoꝝ occurrā eis quaſi vrſa raptis catulis ⁊ diſrūpaꝫ in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

teriora iecoris eoꝝ ⁊ ſumā eos quaſi leo. Quid em̄ crudelius iſtis be-
ſtijs poterit inueniri Item dicit dñs ad impij condemnandū illō Eze-
chielis.vij. Finis venit ſup te ⁊ emittā furorē meū in te.⁊ iudicabo iu-
xta te vias tuas ⁊ ponā cōtra te oēs abomiationes tuas ⁊ nō parcit
oculus meus ſup te ⁊ abomiatōes tue in medio tui erūt. Et ſcitis qꝛ
ego dñs.venit tp̄s ⁊ ꝓpe eſt dies occiſionis.nūc de ꝓpinquo effundaꝫ
furorē meū in te. Certe dñe ſicut ignis cōburit ſiluā ⁊ ſicut flāma cō-
burēs mōtes Ita tūc ꝑſeq̄ris illos in tempeſtate tua ⁊ in ira tua tur-
babis eos Tūc em̄ exardeſcet ſicut ignis ira tua.⁊ in furore obſtupefa-
cies gētes. De quo dr̄ eſaie.xxx. Ecce nomē dñi de lōginquo veniet ar-
dens furor eius ⁊ grauis ad portandū labia eius repleta ſunt indig-
natōe ⁊ lingua eius quaſi ignis deuorās ⁊ ſpūs eius quaſi torrēs in-
undans vſqꝫ ad mediū colli ad ꝑdendas gētes ad nihilū. Hūc furo-
rem ꝓuidit Job in ſpū cū dixit Quis mihi tribuat vt in inferno ꝓte-
gas me ⁊ abſcōdas me donec ꝑtranſeat furor tuus Vere tāta erit tūc
ſeueritas iudicis.qꝛ nec verbis poterit exꝓmi nec mēte cogitari. Om̄ia
em̄ iudicia ab initio mūdi ſup humanū genus habita ſunt tanqꝫ ſtil-
le ⁊ ſcintille reſpectu furoris dñi quē in hoc iudicio exercebit. Ecce qꝫ
diſtrictus veniet ad iudiciū q̄ mitis reſurrexit ⁊ ad celū aſcēdit Vnd̄
dicit Gregorius in omel.ſup illud Joānis.xx. Thomas vnus ex duo-
decim q̄ dr̄ didimus ſic ait Frēs vitā veſtrā moreſqꝫ cōpoſite ⁊ is qui
mitis reſurrexit a mortuis.qꝫ ſtrictus in iudicio veniet ꝓuidete Cer-
te in die tremendi examinis ſui cum angelis ⁊ archangelis. cū thro-
nis ⁊ dñatōibus.cū ꝓncipatibus ⁊ poteſtatibus apparebit.celis ⁊ ter-
ris ardentibus cunctiſqꝫ elementis in obſequiū ſui terrore commotis
Hunc ergo tanti pauoris iudicem ante oculos veſtros ponite.hunc
venturum timete:vt hunc venturum non timidi.ſed ſecuri videatis:
Timendus eſt ergo modo ne tunc timeatur. Terror eius ab vſu bo-
ne actionis nos exerceat.metus illius vitam noſtram a prauitatibꝫ
compeſcat. Certe ſi aliquis veſtrum cum ſuo aduerſario cauſam di-
cturus in iudicio die craſtina eſſet exhibendus totam fortaſſe noctē
inſomnem duceret q̄d ſibi dici poſſet.qd obiectionibus reſponderet
ſecum ſollicita ⁊ eſtimanti mente verſaret:vt iudicem ne inueniret a-
pectū vehemēter metueret ⁊ noxius appareret formidaret Et qs ego
aut qd ego Nimirū nō longe futurus poſt hoiem vermis.poſt vermē
puluis Si ergo tanta cura pertimeſcitur iudicium pulueris.qua in-
tentione cogitandum eſt qua formidine ꝓuidendum eſt iudicium
tante maieſtatis. Hec omnia idem vt ſupra. Sunt ⁊ quedam alia ꝑ
dictam ſententiam grauantia. ¶ Primū videlicet quia ibi non ē po-
teſtas reſiſtēdi. Sapie.xi. Virtuti brachij tui qs reſiſtet Et eſaie.xiiij

Quis reſiſtet iudicio tuo. Vere nullus poteſt reſiſtere. ſed oēs genera
liter aportet cōparere ſententiam ſummi iudicis ſiue velint ſiue nolīt
coram angelis expectare. Ipſe em̄ loqtur per Eſaiā. xlvij. ad pctōrem
condemnandū in hec ꝟba. Reuela bitur ignominia tua. ⁊ videbitur
obprobrium tuum. Ultionem capiam ⁊ non reſiſtet mihi homo.
Unde Job nono. Deus cuius ire reſiſtere nemo poteſt. Nam ſi forti
tudo queritur robuſtus eſt. Unde Heſter. xiij. Domine deus rex oī/
potens. in indictione tua cūcta ſunt poſita. ⁊ non eſt qui poſſit reſiſte
ra volūtati tue. Tu em̄ feciſti celū ⁊ terram. ⁊ qͥcquid celi ambitu cō/
tinetur. dominus oīm tu es. nec eſt qui reſiſtat maieſtati tue. Iſte eſt
magnus dominus ⁊ fortis ⁊ potens. cuius magnitudinis ⁊ potentie
non eſt numerus neqꝫ finis. Nullum etiam q̄ꝫtumcūqꝫ magnū im/
plere timebit. Sapientie. v. Non verebit̄ dn̄s magnitudinē cuiuſq̄ꝫ
quoniam puſillum ⁊ magnum ipſe fecit. Omnes em̄ ſubiecti erūt pe
dibus eius ⁊ timebunt ipſum in die illa vehementer. Un̄ ezechielis
vij. In die iudicij ⁊ furoris domini rex lugebit. ⁊ ꝑncipes induentur
merore. Item Apocal. vi. Reges terre ⁊ ꝑncipes ⁊ tribuni ⁊ iudices
diuites ⁊ fortes. ⁊ omnis ſeruus ⁊ liber. abſcondēt ſe in ſpeluncis ⁊ in
petris montiū. ⁊ dicent montibus. Cadite ſuper nos ⁊ abſcōdite nos
a facie ſedentis ſuper thronum ⁊ ab ira agni quoniam venit dies ma
gnus ire. Et ibidem decimooctauo. Flebunt ⁊ plangent reges terre q̇
in babilone fornicati ſunt ⁊ in delicijs vixerunt cum viderint fumum
incendij eius. longe ſtantes propter timorem tormentorū. Certe tūc
erit tribulatio magna qualis nonfuit ab initio mundi vſqꝫ modo: vt
dicit̄ Matthei. xxiiij. ¶ Scdm̄ eſt q̄ꝫ dictā ſniam aggrauat quia nō eſt
ibi locus pctōribꝫ ſe abſcondēdi ſeu occultandi. Naꝫ vt dt btūs An/
ſelmus. Latere tūc erit impoſſibile. ⁊ apparere intolerabile. Un̄ Job
xxxiiij. Non ſunt tenebre. ⁊ nō eſt vmbra mortis ibi vt abſcondātur
qui operantur iniquitatem. Item Bernardus in ſermone Nudi ſta
būt ante tribunal chriſti: vt audiāt vocē iudicij q̇ obturauerūt aures
ſuas ad vocem conſilij: vt ſuperius allegatū eſt. Chariſſime hūc dreꝫ
time. hūc dn̄m ⁊ iudicem oīa iudicaturꝫ cordialiter expaueſce: vt eo di
ligentius poſſis peccata deuitare. Nā vt dr eccl. ꝑmo Timor dn̄i ex
pellit peccatū. Et alibi. In timore domini omnis declinat a malo..
¶ Terciū eſt qd̄ dictam ſniam aggrauat. quia non eſt ibi locus ad aliū
appellādi nec ſpaciū appellandi. Un̄ pſal. Quo ibo a ſpū tuo: ⁊ quo a
facie tua fugiam Si aſcendero in celū tu illic es: ſi deſcendero ad in/
fernū ades. Un̄ dicit dn̄s de peccatore. Amos. ix. Fugient ⁊ non ſal/
uabitur ex eis q̇ fugerit ſi deſcēderint vſqꝫ ad infernū inde man⁹ mea
educet eos Et ſi aſcēderint vſqꝫ ad celū inde traham eos. ⁊ ſi abſcon/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

diti fuerint in verticem cameli inde ſcrutans auferã eos. Et ſi celaue
rũt ſe ab oculis meis in fundo maris. ibi mandabo ſerpenti ⁊ morde
bit eos. ⁊ ſi abierint in captiuitatẽ corã inimicis ſuis. ibi mãdabo gla
dio ⁊ occidet eos ⁊ ponã oculos meos ſup eos in bono ⁊ malo. ⁊ ergo
Job. x. Dñs oĩa iudicaturus ſic dt. Nõ eſt q̄ de manu mea poſſit eru
ere Certe ſunt plane video vbiq̄ȝ nos inueniet manus om̄ipotentis.
Vñ auctor de curru aĩe. Quid facies diues nuſquã tutus bñ viues.
Quo te cõuertes: quo curſum pdite ꝟres. Quo ꝟtes curſum nõ tut⁹
es hic neq̄ȝ ſurſum. Si miſer aſcende celos vel ad infera tẽdis. Impe/
trat in celis ferus eſt vel ad infera telis Si mare q̄rat rex iſte mari do
minat. Nuſquaȝ tutus eris ſed vbiq̄ȝ reptus haberis. Vere vere ita
nullibi patebit fuga vel in morte nec in in vita. Q q̄ȝ bñ aduertebat
hoc btũs Eliaſarus q̄ ſic inq̄ens dicebat. Manus oĩpotentis neq̄ȝ
viuus neq̄ȝ defunct⁹ effugiã: Ut habet. ij. Machabeoꝝ. vi. Ex dcis
igit patet multiplr q̄ finale iudiciũ erit oĩbus metuendũ. ⁊ hoc prop
ter accuſatõem plurimoꝝ ibi ſuſtinẽdam. ⁊ ꝑpter rõem vniuerſoꝝ ge/
neraliter reddendã. ⁊ ꝑpter definitiuã ſniam tũc a iuſto iudice horri/
biliter pferendã. Huius ergo memoria pſeruat nõ immerito quẽlibȝ
a peccatis. ¶ Sequunt exẽpla de ſcdo nouiſſimoꝝ.

¶ De extremo iudicio.

¶ Legit in libro de ortu Carthuſienſiũ q̄ q̄dam doctor pcipuus ex
vita vt videbat ⁊ fama doctrina ⁊ ſapiẽtia inter oẽs doctores pariſiẽ/
ſes excellẽter honoratus ⁊ mirabiliter gratioſus graui ⁊ vltima infir
mitate puentus nõ diu decũbẽs diem clauſit extremũ. Cũq̄ȝ tota die
illa qua defunctus eſt more pariſienſi in aula tũc in feretro decũbente
fuiſſent cãtata officia defunctoꝝ. in craſtino mane cõgregata ibidem
vniuerſitate pariſienſi tam ſcholariũ q̄ȝ doctoꝝ vt tã honorabili vi
ro ſolẽnis ⁊ venerabilis pberet funeralis officij ſepultura. Cũ igit re/
uerẽdi viri feretꝝ in quo funus iacebat eleuare vellent ad ecclam de/
ferendũ ſubito cũctis ſtupẽtibꝫ q̄ mortuus videbat ⁊ erat. eleuato ca
pite reſedit in feretro. ac oĩbꝫ audiẽtibꝫ alta ⁊ terribili voce clamauit.
Juſto dei iudicio accuſatus ſum. Et hoc dicto caput depoſuit ⁊ decu/
buit mortu⁹ ſicut pus. Qua voce cũcti attoniti ⁊ territi deliberauetũr
ipm illo die nullo mõ fore ſepeliendũ ſed vſq̄ȝ ad craſtinũ reſeruãduȝ
Mane ergo ſequẽti cũ multitudo magna cõueniſſet. dictumq̄ȝ fun⁹
ſicut pus vellẽt ad ecclam deportare. defunctus ſicut pus eleuato ca/
pite doloroſa ⁊ terribili voce clamauit Juſto dei iudicio iudicat⁹ ſum
quã vocẽ multitudo audiẽs ⁊ intelligẽs ſtupuit plus q̄ȝ pus. Et alte
rutrũ interrogãtes q̄d ſibi vellẽt tam inſoliti ⁊ inexperti defuncti cla

mores adhuc determinauerūt ipſuz niſi in alio craſtino nullatenus
tumulandū. Tercia ꝟo die cū ꝑpter iſta ꝓdigia fere tota ciuitas cōue
niſſet ⁊ funus cūctis gregatis ad tumulū vellēt deportare defunctus
ſicut ꝑus iam tercio altiſſima ⁊ meſtiſſima voce ꝑſonuit. Juſto dei iu
dicio ꝯdemnatus ſum: Qua horribili ſnīa audita, q̄ſi oēs immēſo fu
erūt timore ⁊ tremore ꝑculſi, certi facti de cōdemnatōe tanti viri q̄ in/
ter alios videbaꝝ honeſtate vite claritate fame diuinitatis excelletia
et multiplici ſcīa ⁊ ſapiētia ꝓfulgere. Ea tempeſtate erat ibi magiſter
Bruno doctor famoſus, natione teutonicꝰ de Colonia non obſcuris
parentibꝫ natus, eccl'e etiā Remēſis canonicus, ⁊ ibidē ſcholariū ma
giſter q̄ ſupradictis vocibꝫ ſalubriter territꝰ atqꝫ cōpunctus allocutꝰ ē
quoſdā ſocios ſuos ibi pn̄tes, infraſcriptis vel ſimilibꝫ verbis dicens.
Eia chariſſimi q̄d faciemus. Oēs ſimul perimus nō ſaluabimur ni/
ſi q̄ fugerit. Si in viridi hoc fit in arido q̄d fiet, ſi hō tāte dignitatis:
tante lrāture, tāte ſcie, q̄ videbaꝝ tā honeſte vite q̄ erat tā celebris fa/
me ſic indubitāter eſt dānatus, q̄d nos miſeri homūculi faciemꝰ Si
lugubri voce vnius homuntōis tam horribili ac ſtupendo timore ac
tremore cōcuſſi ac ſtupefacti ſumus, q̄d faciemus cū rugitꝰ leonis cum
extremi iudicij tuba in aures nr̄as ꝑcrebuerit cū oēs audierimꝰ Sur
gite mortui venite ad iudiciū, quō in tam horribili iudicio vbi colūne
celi ꝯtremiſcēt, ⁊ angeli terrebunꝝ ⁊ territi cogenꝝ apparere. Ubi tunc
latebimus Impoſſibile erit latere intolerabile apparere Fugiamꝰ igiꝝ
a facie gladij, ꝓoccupemus faciē dn̄i in cōfeſſione, venite adoremus ⁊
procidamus an̄ deū, ploremus coram dn̄o q̄ fecit nos. Poſtq̄ʒ igitur
vocē eius audiuimus nō obduremus corda nr̄a, ſed exeamꝰ de medio
babilonis, egrediemur pentapoliʒ igne ⁊ ſulphure iam ſuccenſam, et
exemplū beati Pauli heremite ⁊ ſci Antonij Arſenij euagrij ⁊ alio
rū ſcōrum cum beato Joāne baptiſta antra deſerti q̄ramus in monti
bus nos ſaluos faciamus: vt eterni iudicis iram ⁊ ſnīam damnatōis
eterne euadamus ⁊ ꝑuenire poſſumꝰ ad portū ⁊ tranq̄llitatē ſalutis
eterne. His ⁊ ſimilibꝫ ꝟbis ⁊ ſentētijs ſeipm ⁊ quoſdā ſocios alloquēs
et exhortans. Deliberauerūt ipſi ⁊ ſex alij viri probi ſecū abrenūciare
mūdo ⁊ omnibꝫ pompis eius ⁊ ad ꝑfectā pn̄iam ꝑagendā heremi de
ſerta cōpetentia querere ⁊ ibidem relictis omnibꝫ delicijs diuitijs et
honoribꝫ huius mūdi accipe ſinguli cruces ſuas ⁊ nudū chriſtū nudi
per artā viam ſequi ⁊ latam ac ſpacioſam deſerere que amatores ⁊ ſe
ctatores mūdi ꝑducit ad ſupplicia damnatoꝝ. Et q̄ audierāt famam
ſanctitatis ſci Hugonis epi Neopolitani q̄ ꝑus aliquo tp̄e eiuſdem
magriſtri Brunonis in ſcholis ſocius crediꝝ extitiſſe ſpū ſcō inſpiran
te ſimul ad ſan̄ epm memoratū accedere decreuerūt ⁊ eiuſdē cōſilium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

et auxiliũ reqrere vt in eius dioceſi quã audierãt multis deſertis mõ-
tibus abũdare locũ congruũ obtineret in quo ſuũ ſctm̃ ac ſalubre ꝓpo
ſitũ poſſet effectui mãcipare. Septem igiẗ ſancti viri infraſcripti p̄fa-
ta de cauſa ad p̄dictũ ſcm̃ epm̃ duce ſcõ ſpũ ꝑuenerũt. Et vt vtar om-
nino ṽbis ſcriptis in legẽda vite ſcẽ Hugonis epiſcopi memorati per
ſummũ pontificẽ Innocentiũ q̇ eũ canonizauit approbata ⁊ cõfirma-
ta adeſt magiſter Bruno vir religioſus ſciaꝫ famoſiſſimus honeſta-
tis ⁊ grauitatis ac totius maturitatis q̄ſi qdãm ſimulachꝝ. Habe-
bat aũt ſocios mgr̃m lauduinũ q̇ poſt eũ extitit p̄or carthuſie ⁊ duos
ſtephanos hũ ſci rufi canonici fuerũt ſꝫ deſiderio vite ſolitarie eis ſeſe
cõiunxerũt hugonẽ q̇ꝫ quẽ ꝯgnoiabãt capellanũ eo ꝙ ſolꝰ ex ipſis ſa-
cerdotis officio fungereẗ duos quoqꝫ laicos quos appellamꝰ ꝯuerſos
Andreã ⁊ Guarinũ. Querebãt aũt locũ heremitice vite cõgruũ nec-
dumqꝫ reperãt. Hac igiẗ ſpe ſimul ⁊ ſuaui ſcẽ ꝯuerſatõis odore trahẽ-
te venerũt. Quos eps nõ ſolũ gratãter ſed ⁊ reuerẽter ſuſcepit ⁊ tracta-
uit ⁊ voti cõpotes fecit. Ipſo nãqꝫ cõſulẽte iuuãte ⁊ cõmunicante car-
thuſie ſolitudinẽ intrauerũt atqꝫ extruxerũt. Anno dñi. M.lxxxiiij.
epiſcopatus ṽo dicti ſcẽ Hugonis q̄rto aũt venerat p̄fatus ſcũs eps
circa idem tp̄s ꝑ ſomniũ in eadem ſolitudine deũ ſue dignatõni habi-
taculũ cõſtruentẽ ſeptẽ etiã ſtellas itineris ſibi ducatũ p̄ſtantes erant
vero hi ſeptẽ. quaꝓpter nõ iſtoꝝ tm̃ ſed ⁊ q̇ ſucceſſerũt eis cõſilia liben-
ter amplexus eſt ⁊ vſqꝫ ad mortẽ carthuſie habitatores cõſilijs ſemꝑ
et bñficijs fouit. licet ṽo ip̄e ꝑuius diuini amoris totus arderet incen-
dijs nõ aliter tñ ad diſcipline celeſtis exercitia eoꝝ exẽplis ac famili-
aritate inferbuit q̄ꝫ ſi flãmanti q̇s faci plures alias circũponat ardẽtes.
Erat aũt ⁊ cũ eis nõ vt dñs aut epũs ſed vt ſeruus ⁊ frater humilimꝰ
et ad cũctoruꝫ q̄ꝫtum in ipſo erat obſequia paratiſſimus adeo vt vir
venerabilis wilhelmus tũc p̄or ſci Laurẽtij poſtea ſci Theofridi ab-
bas mgrõ Brunoni etiã ipſa religioſa deuotõe non mediocriter alli-
gatus bti Hugonis cõtubernalis bini q̇ppe tũc per ſingulos habita-
bant cellas apud magiſtꝝ Brunonẽ nõ leuiter cõquereẗ ꝙ pene om-
nia ad humilitatẽ ſpectantia intra celluſã ſibi patri pararet officia et
epũs nõ ſaltem ſecum vt ſocius ſed potius conuereẗ vt famulus. In-
tantuꝫ aũt heremũ deuotus incolebat ⁊ ſedulus vt cũ magiſter Bru-
no nõnunq̄ꝫ exire compelleret dicens Ite ad oues veſtras eiſqꝫ quod
debetis exſoluite.

Aliud.

Refert doctor Jacobus carthuſienſis in libro de peccatis mentali-
bus criminalibus. Duo fratres religioſi honeſte cõuerſationis ſe mu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

tuo cordialiter dilexerunt inter quos vnus mortuus alter apparuit
in oratione procumbenti. Quem viuus videns in vili habitu ⁊ vul-
tu meſto inquiſiuit cur ſic appareret. Reſpondit defunctus tribus vi-
cibus dicens. Nemo credit, nemo credit, nemo credit. Queſiuit viuꝰ
quid eſſet quod nemo credit. Reſpondit defunctus quã diſtricte iu-
dicat deus ⁊ q̃ȝ ſeuere punit. His dictis diſparuit ⁊ viuentem fratrẽ
magno timore concuſſum dereliquit.

Aliud.

Quidam rex fuit magnus ⁊ glorioſus ⁊ factuȝ eſt ꝑcedente illo in
curru deaurato cũ regali obſequio obuiaſſe illi duo viros attritis ⁊ ſor-
didis indutos veſtibꝫ attenuatas macie ⁊ pallidas facies habentes:
vt ergo rex vidit illos deſiliens confeſtim de curru ⁊ in terram proci-
dens adorauit ⁊ ſurgens amplexus eſt eos affectuoſe oſculans. Ma-
gnates vero illius ac proceres de hoc indignati ſunt arbitrantes eũ
feciſſe indigna regali glorie non tamen niſi faciem illum reprehende-
re germano fratri eius ſuggeſſerunt vt ei loqueretur ne tante excellen-
tie diademati tantam inferat contumeliam. Qui cum fratri iſta dice-
ret ⁊ eius humiliationem reprehenderet ei rex reſponſuȝ dedit quod
tamen ille non intellexit. Conſuetudo aũt erat illi regi quando ſentẽ-
tiam mortis contra aliquem dictabat ꝑconem ſuũ ante ianuam illiꝰ
cum tuba huic officio deputata mittere. Cuius voce omnes cognoſce-
bant mortis reum eẽ. Veſpe igitur venïẽte miſit rex buccinã mortis
rubicinare añ ianuã fratris ſui. Quã cum audiſſet ille de ſalute de-
ſperans tota nocte ſua diſponit ac ſummo diluculo regis ⁊ lugubri-
bus indutus veſtibus cum vxore ⁊ filijs aergit ad fores palacij flens
et lugens Quem rex ad ſe ingredi fecit ⁊ videns eum lugentem ait O
ſtulte ⁊ inſipiens ſi tu ſic timuiſti preconeȝ germani fratris tui aduer-
ſus quẽ te nihil deliquiſſe cognoſcis. quõ mihi rephenſionẽ intuliſti.
qꝛ in humilitate ſalutaui ⁊ oſculatus ſum precones dei mei honorabi-
lius tuba mortem mihi ſignificantes ⁊ terribilem domini occurſum
cui multi ⁊ magni meipſum peccaſſe conſcius ſum: Ecce deniqȝ tuam
argueris inſipientiam iſte vſus ſum modo Nunc vero ⁊ illorum qui
re miſerũt an mei reprehenſionẽ ſtulticiã arguere curabo ⁊ ita frẽȝ in-
ſtructũ miſit domũ. ꝑcepit aũt fieri de lignis quattuor arcellas ⁊ du-
as q̃deȝ vndiqȝ auro coopertas oſſaqȝ mortuoꝝ putrẽtia mittẽs in eis
aureis obſerauit ſeris. Alias vero duas pice ⁊ bitumine liniens re-
pleuit lapidibꝫ ꝑcioſis ⁊ ineſtimabilibꝫ margaritis ⁊ oĩm vnguento-
rũ odoribꝫ funiculiſqȝ cilicinis aſtrinxit. deiñ accerſiri fecit reprehẽſo-
res ſuos magnates ſcȝ illos ⁊ ꝓceres ⁊ poſuit añ eos q̃ttuor ipſas ar-

cellas: vt eſtimarẽt quãto ꝗdem iſte quãto vero ille ꝓcio ſint cõdigne.
Illi vero deauratas magni ꝓcij iudicauerũt Expedit em̃ inquiunt re-
galia diademata poni. Que ꝟo illinite pice ꝛ bitumine erant vili ꝗ-
dam ꝛ exili ꝓcio dignas dixerũt. Rex aũt dixit ad illos Sciebã ꝛ ego
talia vos dicturos exterioribꝫ em̃ oculis exteriora cernitis. ꝛ tñ nõ ita
oporteret facere. ſed internis oculis intrinſecus repoſita expedire ſiue
honorẽ ſiue cõtumeliam Et mox ꝓcepit vt aperirent arcelle deaurate
ex quibꝫ reſeratis dirus fetor exalauit ꝛ fetidiſſimus viſus ẽ aſpectus
Ait ergo rex. Iſte typus eſt eoꝝ ꝗ ſplẽdidis ꝗdem glorioſis induunt
veſtibꝫ ꝛ potẽtia elati ſunt ſed intrinſecus mortuis malignisqꝫ opibꝫ
referti ſunt Deiñ picatas bituminatasqꝫ ꝓcipiens diſſolui ꝛ aperiri ꝛ
cũctos ꝗ aderant letificauit eoꝝ q̃ intus erant ſplendore ꝛ odore. tũc
ait ad illos. Scitis ꝗbus ſimilia ſunt iſta. Humilibꝫ illis ꝗ vilibus
operti erant veſtimẽtis quoꝝ vos exteriorẽ attendẽtes habitũ contu-
meliã putatis meam añ faciẽ eoꝝ in terra adoratõem Ego ꝟo intel-
lectualibꝫ oculis reuerẽtiam illoꝝ ꝛ decorẽ cõſiderãs aiarum glorifi-
catus ꝗdem eoꝝ tactu omĩ corona ꝛ regali vniuerſa purpura ꝓcioſio-
res iſtos exiſtimaui Illos igit̃ ꝯfundens docuit ne errarẽt in his q̃ fo-
ris apparerẽt ſed interna attẽderent

Aliud ex libro apu m

¶ Magiſter Simon de tornaco pariſius in theologia regebat. ꝛ erat
excellẽs doctor ille ſuo tpe ſed ꝯtra decentiã talis officij incõtinens ꝛ
ſuperbꝫ. Hic cũ ſuꝑ oẽs doctores ciuitatis auditores haberꝫ ꝛ in ſcho-
la corã oĩbus de humilitate altiſſime doctrine chriſti queſtionem di-
ſputatõe ꝑhabita termĩaret in fine tandem in reprobum ſenſum iu ex-
ecrãdo ꝯtra chriſtũ blaſphemie ꝟba ꝓrupit. Tres ſunt inq̃t qui mũ-
dum ſectis ſuis ꝛ dogmatibꝫ ſubiugarũt. Moyſes chriſtus ꝛ macho-
metus. Moyſes ꝓmo iudaicũ ꝑplm infatuauit Scdo Chriſtꝰ a ſuo
noĩe chriſtianos. Tercio gentilẽ ꝑplm machometus. Nec mora euer-
ſis oculis ſcꝫ ꝓ humana voce horribilẽ mugitũ emiſit ꝛ epilẽtia ſtati
eliſus in terrã die tercio eiuſdẽ morbi mortẽ accepit. plaga ergo inſa-
nabili ꝑcuſſit eũ omnipotẽs. ꝛ omni ſcĩa vſqꝫ ad ꝓma lraꝝ elementa
priuauit. ſed grauiori in aĩa cũ hac plaga ꝑcuſſus eſt. Tum vſqꝫ in di-
em mortis ſue quaſi mutus ꝯparatus eſt iumẽtis inſipiẽtibꝫ ꝛ in lu-
xurie feditate ꝑmanſit. ꝛ vide ſumme ammiratõis miraculũ Aleydẽ
fornicariã ꝯcubinã ſuã noĩare poterat ꝛ ſciebat Boetiũ ꝟo de trinita-
te ꝗ iuxta eũ ad ſpectaculũ ponebat quẽ olim cordetenꝰ ſcierat poſt in-
ditã plagã nec noĩare nouerat nec valebat. Nõ trãſgrediaris ergo ter-
minos ꝯſtitutos ꝛ piũ modũ ſꝑ habeas in ſcripturis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

¶ Aliud ex libro apum

¶ Juuenis quidam in teutonice ꝑtibus ex ſanguine ꝑncipum pleniſ/
ſime generoſus ſed moribꝫ ⁊ vita degener epiſcopatū male functꝰ ac/
cepit. Qui rapinis ⁊ luxurijs verecūde p̄mo. ſed inuerecūdiſſime poſt
modū opam dedit. Caſtigauit aūt eū dn̄s flagello multiplici ſed cuȝ
abuteretᷣ eo in ſuꝑbiā. dedit eū dn̄s in mortē reprobā. Qua in hora ve
nerabilis Cōradus deo dignus hildeſemēſis epūs ad matutinas in
tempeſte noctis ſilentio ſurrexerat illicqꝫ dictis reſederat ad ſtudiū fa
cturus in die ſermonē. Nec mora raptus in ſpiritu videre ſe viſus eſt
epm̄ qnendā velata facie ſed inful' inſignitū ad tribunal iudicis rapi
Mox aſſunt truci vultu ſatellites accuſant epm̄. vnus in rapinis. ali
us in cede hoīm atqꝫ alij in luxurijs lubricantē. Tūc iudex aſſeſſoribꝫ
ſuis ait. Accuſate diſcutite librate iudiciū ferre ſenteutiā nec more aſ
ſeſſores parāt iudici ferūt in cōmune ſententiā iudex approbat lataȝ.
Accedūt miniſtri ſupra fuliginē nigriores ⁊ ablata mitra de capite
anulum caſulā dalmaticā ac reliqua epiſcopalia indumenta detra/
cta ad pedes iudicis deponūt. nudumqꝫ relictū cum clamore rapiūt
eiulanrē ⁊ a facie iudicis trahunt ad tartara nihil ſecū preter pecca/
ta portantem. Mox aſſeſſores iudicis ſurgūt ⁊ cū cantu ſonoro ſub/
iungūt. Dum tempus habemus bonum ad omnes operemur. His
viſis in ſpiritu dictus hildeſemenſis epiſcopus in ſe reuerſus cogitare
cepit. quiſnam fuerit ille miſerabilis preſul. Tūc ecce quidem ad oſti
um pulſans intromiſſus eſt cū lachrymis clamans talem epiſcopum
in proxima villa veniſſe de veſpe ⁊ ſub eadem noctis hora veſptina
morte ſubtractū. Quo audito ſanctus p̄ſul miſerrimo illo defuncto
condoluit ⁊ licet inaniter q̄tum ad ſubuentionem pro pietate tamen
lachrymis amariſſimas fudit.

¶ Ex ceſario.

¶ Ante annos paucos Rome q̄dam cardinalis eſt nomine Jordanꝰ
qui quondam de ordine ciſtercienſi aſſumptus. ſed vita ordini in eo
minime concordabat. Erat em̄ auarus valde ſicut a quodam abbate
audiui. Habebat aūt notariū quēdam nomine Pandolphū. Hūc
cū pro quodam negocio neſcio quo miſiſſet interim expirauit. Eadeȝ
hora cū ille expleto negocio rediret mane ante lucem cateruam miſe
rabilem in agro cōtemplatus eſt. Sedebant homīes in iumentis in
ore caudas habētes ꝯſis dorſis ad capita illorū. Quos Jordanꝰ car
dinalis cuculla indutus nudis pedibus cōſequebatᷣ duobꝫ demonī/
bus ſe ducentibus. In quorū aſpectu dum notarius nimis horreret

clamauit cardinalis Pandolphe pandolphe. Subſiſtēte clerico ꝛ di
cente q̄s es qui, q̄d clamas. Reſpondit ille Ego ſum Jordanus dñs
tuus ꝛ mortuus ſum Dicēte illo quo ducimini. Jlle reſpondit Ante
tribunal chriſti. Et ille Neſcitis quid de vobis ſit futurum. Non no
ui inquit deus ſcit ſed cum illic venero beatus Petrus de cardinala
tu meo ꝑ me redditurus eſt rationem. ſanctus vero Benedictus de cu
culla. q̄ ſi illam inde obtinere potero ſaluabor. ſin autem damnabor
Dicēq̄ꝫ oculis eius ſubtractus eſt ¶ Sunt ibi tortores ſerpentibꝰ hor
ridiores. Deformes nigri. ſed nō ad verbera pigri. Nunq̄ꝫ laſſantur
ſed ſemper ad hec renouantur. Criſoſtomus. Quā amarū erit in iu
dicio ſepari a viſione dei. Simile mihi gehennas preponas. nō tan-
tum reputo ſicut ab illius glorioſe iucunditatis ſocietate expelli ꝛ exo
ſum fieri creatori. Jdem ad demetriaden ponamus ante oculos

¶ Auctoritates ſanctoꝝ de iudicio extremo

¶ Gregorius. Penſate fratres chariſſimi ante conſpectum tanti iu-
dicis. quis in illo die terror erit quādo iam in pena remedium nō erit
Que illa confuſio cum reatu ſuo exigente contingit in cōuentu oīm
hominū angelorumq̄ꝫ erubeſcere. Quis em̄ pauor quem ꝛ tranquil-
lum mentis corpore non valet etiam iratum videre quem Sophoni-
as deſcribit dicens. Dies ire dies illa dies tribulationis ꝛ anguſtie.
dies calamitatis ꝛ miſerie. dies tenebrarum ꝛ caliginis. dies nebule
et turbinis. dies tube ꝛ clangoris. Penſate fratres extremi diem iudi
cij ſuper corda reproborum. qua aſperitate propheta vidit amareſce-
re quem tot appellationibus non valet explicare. ¶ Jdem Que mens
erit hominis eterni iudicis preſentiam non formidantis. ibi em̄ tunc
ſimul omnia peccata ante oculos redeunt ibi cuncta que cum delecta
tione acta ſunt cum pudore ad memoriam reuocantur. Bernardus.
Ve mihi miſero cum venerit dies illa iudicij ꝛ aperti fuerint libri in
quibus omnes reatus mei ꝛ cogitationes domino preſente recitabū
tur. ¶ Hieronymus. Siue comedam ſiue bibam. ſiue aliud quid fa
ciam ſemper inſonare videtur in auribus meis illa terribilis tuba.
Surgite mortui venite ad iudicium. q̄r quotiens diem illum cogito
toto corpore contremiſco. ¶ Criſoſtomus. Dicet aūt chriſtus damna
tis. Ego ꝑpter vos homo factus ſum. ꝑpter vos alligatus ꝛ illuſus ſū
et ceſus ſum. ꝛ crucifixus ſum. Ubi tantarum iniuriarum meoꝝ fru-
ctus. Ecce precium ſanguinis mei quem dedi pro redemptione ani-
marum veſtrarum. vbi eſt ſeruitus veſtra quem pro precio ſanguinis
mei dediſtis. Ego ſuper gloriam meam vos habui cum eſſem deus
apparens homo. ꝛ villicationem omnibus diebus veſtris feciſtis Nā
rem viliſſimam terre amplius dilexiſtis q̄ꝫ iuſticiam meam et ſibi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

¶ Gregorius. O ꝗ̃ anguſte erunt vndiqꝫ vie reprobis. Superius e
rit iudex iratus. Inferius horrendum chaos A dextris peccata accu
ſantia A ſiniſtris infinita demonia infernum trahentia. Intus con
ſciencia vrens. extra mundus ardens. Miſer peccator quo ibis. ⁊ ſic
deprehenſus quo fugies latere ēm̄ erit impoſſibile apparere intolera
bile. Auguſtinus. Mallent reprobi omne tormentum ſuſtinere in/
ferni ꝗ̃ faciem irati iudicis cernere. Et dicent montibus ⁊ petris. Ca
dite ſuper nos ⁊ abſcondite a facie ſedentis ſuper thronū ⁊ ab ira ag
ni. In diebus illis querent homines mortem. ⁊ non inuenient eam.
et deſiderabunt mori ⁊ fugiet mors. Bernardus. Quid tam pauen/
dum quid tam plenum vehementiſſime ſollicitudinis excogitari po
teſt ꝗ̃ iudicandus aſtare illi tam terrifico tribunali ſub tam diſtricto
iudice expectare ſniām. Ancel. O lignū aridū ⁊ eternis ignibꝫ dignū
qd̓ rn̄des i illa die cū exiget a te vſqꝫ ad ictū oculi oē tp̄s viuēdi tibi i/
pēſū q̄liter fuerit a te expēſū. vt q̄r pctā ꝓuēt tibi ex ipulſo q̄ſi ex inſi
dijs q̄ nō vides ⁊ fortaſſis terribiliora his q̄ vides tūc q̄ppe ꝯdēnabit
quicq̄d fuerit in te inuētū. opis vl' ocij vl' ſermōis vſqꝫ ad mīmā cogi.
tatōez. etiā ꝙ vixiſti ſi nō fuerit ad dei volūtatē directū Penſa cuiꝰ ſit
formidis ⁊ horroris tuū atqꝫ oīm ꝯtēpſiſſe creatorē offendiſſe dn̄m
maieſtatis. Ambro. O aīa nūq̄ꝫ excidat a memoria tua Ite maledci
in ignē eternū Venite bn̄dci ꝑcipite regnū O q̄d pt lamētabiliꝰ ⁊ terri
biliꝰ cogitari ꝗ̃ ite maledci i ignē eternū. ⁊ q̄d pt delcābiliꝰ cogitari ꝗ̃
veite bn̄dci ꝑcipite regnū. due voces q̄ꝝ nihil terribiliꝰ vna ⁊ nihil io
cūdiꝰ altera inueīri pt. Ber. in meditatōibꝫ ſuis Quiſputas tunc me/
ror erit. qs luctꝰ q̄ triſticia cū ſeꝑabunt ipij a ꝯſortio iuſtoꝝ ⁊ a viſiōe
dei ⁊ traditi in ptātē demonū ibūt cū ipſ in ignē eternū. ibiqꝫ ſꝑ erūt
ſine fine in luctu ⁊ gemitu. ꝓcul q̄ppe a btā ꝑadiſi pria exulati crucia/
bunt a gehēna ꝑpetua nūq̄ꝫ lucē viſuri nūq̄ꝫ refrigeriū adepturi Sed
per millia milliū ānoꝝ inferno cruciādi nec inde vnq̄ꝫ liberandi. vbi
nec q̄ torquēt aliq̄n fatigāt Nec q̄ torquent aliq̄n moriunt Nil alid̓
audiet ſibi niſi fletꝰ ⁊ plāctꝰ gemitus ⁊ vlulatꝰ merores ⁊ ſtridores den
tiū Nihilqꝫ ibi videbit niſi d̓formes ⁊ laruales facies Tortores atqꝫ te
terrima mōſtra demonioꝝ Ardebūtqꝫ miſeri in igne eterno. in eter/
nū ⁊ vltra In carne cruciabunt ꝑ ignē In ſpū ꝑ ꝯſcie v̓mem. Ibi erit
dolor intolerabilis. fetor incōꝑabilis. rumor horribilis. mors corꝑis
et aīe ſine ſpe venie ⁊ mīe Sic tñ morient vt ſꝑ viuāt ⁊ ſic viuit vt ſꝑ
moriant. Ita aīa peccatoris in inferno cruciabitur ſine fine pro pec/
catis. ⁊ anima iuſti pro bonis meritis in paradiſo collocabit. Nūc āt
alterum ex duobus eligamus aut ſemꝑ cruciari cum impijs. aut ꝑpe
tualiter letari cū ſanctis bonū ſiq̄dem ⁊ malū mors ⁊ vita ante nos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ſunt poſita vt ad que voluerimus me nũext endamus. Si tormenta nos nõ terrẽt ſaltem p̃mia inuitent

¶ Finiunt exempla de extremo iudicio ſcđo nouiſſimoꝝ.

¶ Incipit tercium nouiſſimoꝝ de inferno

Tercium nouiſſimoꝝ cuius ſalubris recordatio nos a pctīs ꝓhibet eſt infernus ſeu gehēna. Vñ narrat Athanaſius de ſcō Antonio heremita. ꝙ cũ diabolus eũ temptaret de aliq̄ pctō ipſe penas eterni incēdij pctō debitas rememorans eidem apponebat Et ſic tandē vicit diabolũ. ⁊ liberauit a tēptationibꝫ ꝑmanens immunis a pctō. Circa quam materiã inter cetera ſunt tria ſpēaliter cõſideranda Primũ eſt diuerſimoda noīatio penaliũ locoꝝ. Scđm eſt multimoda afflictio ſodaliũ infernoꝝ. Tercium eſt varia cõditio infernaliũ tormentoꝝ quorum memoria valde ꝓſeruat homiem ne cadat in pctā

¶ Quod multimoda eſt nominatio infernaliũ locorum.

De ſupius poſitus p̃mum p̃ncipaliter declarandũ eſt, diuerſimoda nomīatio penaliũ infernoꝝ. Igit̃ ſciendũ eſt ꝙ infernus eſt locus igneus ab infero ſic dictus. Nam aīe reoꝝ ibi inferunt̃ ad eternaliter puniendũ. Vñ Job. vi. Qui deſcēderit ad infernũ nõ aſcēdet nec reuertet̃ vltra in domuꝫ ſuam. Et ſic infernus appellat̃ gehēna ignis. Vñ Gregoriꝰ in quarto dialogoꝝ. Unus quidem gehenne ignis credēdus eſt ſꝫ nõ vno mõ oēs cruciat pctōres Vnuſquiſqꝫ eñ inq̄ꝫtum exigit culpa tm̄ illic recipiet de pena. Item Iſidorus libro p̃mo de ſummo bono. Ignis gehēne ⁊ lucebit miſeris ad augmētum pene. ⁊ videant vñ doleant ⁊ nõ lucebit ad ꝯſolatõem ne videãt vñ gaudeant. ¶ Item ibidem. In gehēna dupl'r eſt damnatorum pena quoꝝ ⁊ mentē affligit triſticia ⁊ corpus ꝯburit flãma. Ignis iſte gehennalis ineffabil'r cruciat pctōres. De qbus dr̄ in p̄s. Cadent ſup eos carbones in igneꝫ deijcies eos in miſerijs nõ ſubſiſten

Jtē dn̄s in ira ſua cōturbabit eos ⁊ deuorabit eos ignis Quaprop-
ter ſcribit Eſaie.ix. Jgnis erit cibus. Jtē Hieremie.xv. Dicit dn̄s ad
damnatos Jgnis ſuccenſus in furore meo ſup vos ardebit. Jſte ignis
inflāmatus ē ⁊ ab ira iudicis ſuccēſus. ita ꝙ nouo incēdio non indige
bit ammodo ⁊ vſqȝ in ſempiternū. Hinc eſt ꝙ dr̄ iob.xx. Deuorabit e
os ignis q̄ nō ſuccēdet. O q̄ȝ dure vindicabit ſe tunc dn̄s de miſeris
pctōrib⁹ cōdēnatis Vn̄ eccl.vij. Vindicta carnis impij ignis ⁊ v̄mis
Differt aūt ille ignis infernal' ab iſto igne materiali p̄cipue in tribus.
¶ Primo in acerbitate Eſt em̄ acerbior q̄ſi in infinitū Vn̄ dixit btūs
Sebaſtian⁹ cui āgelus ad aurē ſtabat. ꝙ iſte ignis ſenſibilis ita ſe ha
beret ad ignē gehēnalē ſicut ignis in pariete depictus ad iſtū ſenſibilē
Scd̄o in duratōe. nā iſte ignis p̄t extingui ille v̄o nō. Vn̄ eſaie vltio.
Jgnis eoꝝ nō extinguet Jtē matthei.iij. Paleas aūt cōburet igni in
extinguibili. paleas. id ē pctōres. Tercio in cōſumptōe Na iſte ignis
poteſt oīa cōſumere. Nā ſm phm̄. Oīa conſumit materia ignis Jlle
vero nō p̄t cōſumere. nec corpa nec ſpūs quos vrit Vn̄ de pctōre cōſti
tuto in inferno dr̄ iob.xx. Luet oīa q̄ fecit tn̄ nō cōſumet. Hinc eſt vt
dicit Criſoſtom⁹ in libro de reparatōne lapſi Jſte ignis q̄ in p̄nti vita
eſt cōſumit cūcta q̄ recipit. Jlle v̄o q̄s ſuſcipit ſp̄ cruciat ⁊ pene ſue ſp̄
integros reſeruat ꝓpterea ⁊ inextinguibilis dr̄. Nō ſolū q2 ipſe nō ex
tinguet ſȝ q2 nec eos quos ſuſcipit perimit ⁊ extinguit. Scriptura em̄
dicit. Quia pctōres induēt in corruptōem. ſed nō ad honorē vite. ſed
ad diuturnitatē ſupplicij ꝑfuturā. Huius aūt pene vim ⁊ ignis illi⁹ po
tentiā. nulla vox exponere. ⁊ nullus ſermo poterit explicare. Jbi q̄d a
gemus. nūquid rn̄debimus Nihil erit ibi niſi ſtridor dentiū niſi vlu
latus ⁊ fletus ⁊ ſeua penitētia ceſſantib⁹ vndiqȝ auxilijs ⁊ vndiqȝ in-
ualeſcētib⁹ penis. Et ignis ille ſicut nō h3 naturā cōſumēdi ſic nec il-
luminādi ſed ē ignis obſcurus ⁊ flāma tenebroſa. ¶ Tercio infernus
dicit locus inq̄etus. Vn̄ in reꝝ natura q̄dam locus ſp̄ eſt q̄et⁹: vt ſupi
or ps mūdi. Quidā qn̄qȝ q̄etus ⁊ qn̄qȝ turbatus: vt ps eius media.
Sic ꝓbabile eſt terciā p̄tē. ſcȝ inferiorē ſp̄ eē turbatā. ⁊ iō dr̄ tartarus
Nā ſm papiā Tartarus dr̄ turbatus Prouenit aūt inq̄es ſiue turba
tio ibi ſpēalr̄ in trib⁹ Primo ex pena cū varietate. ſicut tps dr̄ eſſe tur
batū qn̄ mixtū cū pluuia grandine niue ⁊ huiōi q̄ dicunt eſſe in infer
no. Vn̄ ps. Pluit ſup pctōres laq̄os ignis. ſulphur ⁊ ſpūs ꝓcellaruȝ
pars calicis eoꝝ. Scd̄o ex miniſtroꝝ vexatōe. Hieremie.vi. Seruie
tis dijs alienis q̄ nō dabūt vobis req̄em die ac nocte. Tercio ex mu-
tuo clamore. Eſaie.xlv. Vos clamabitis p̄ dolore ⁊ pre contritōe ſpi
ritus vlulabitis. Certe nūc cuilibet vlulāti ⁊ ſic clamāti rn̄debit dn̄s
illud. Hieremie.xxx. Quid clamas ſup cōtritōe tua inſanabilis ē do

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

lor tuus propter multitudineꝫ iniq̄tatis tue propter dura peccata fe
ci hec tibi. Tercio dicit̄ infernus locus intemperatiſſimus. Unde di
citur auernus, quaſi ſine vere id eſt ſine temperantia. Nam pene non
ſunt ibi in aliquo temperate ſed in ſummo gradu ⁊ exceſſu maximo.
Sunt em̄ ibi tenebre vltra modum exceſſiue propter quod matthei
xxij. dicūtur tenebre exteriores. Et inde patet Exodi. x. De tenebris
palpabilibus que fuerunt in egypto quanto magis erunt ibi grauio-
res Unde Job. xx. Om̄es tenebre abſcōdite ſunt in oculis eius Tūc
peccator dicit iſtud pſalmiſte. Poſuerunt in lacu inferiori in tenebro
ſis ⁊ in vmbra mortis. Item Collocauit me in obſcuris ſicut mortu-
os ſeculi ⁊ anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus. Similiter ⁊ illud la-
mentationis Hieremie. iij. In tenebroſis collocauit me quaſi mor-
tuos ſempiternos. Item eſt ibi ſummus calor. Unde Job. xxxiiij Ca
lor nimius Et ratio illius eſt q̄r nō exaltatur. ſed incluſus eſt ſicut ca
lor in fornace. Pſal. Pones eos vt clibanum ignis in tempore vul-
tus tui. dn̄s in ira ſua conturbabit eos. ⁊ deuorabit eos ignis Ibi eſt
ſummum frigus ꝓpter qd̄ Job. xxiiij. Aque illi dicūtur aque niuiū q̄
pre ceteris aquarum ſubſtantijs ſunt frigidiores. ⁊ huiōi ſignū. ⁊ ſtri
dor dentium qui eſt ſignū magni frigoris ⁊ algoris. Un̄ Fulgentius
in epiſtola. Duo ſunt ꝑncipalia in inferno tormenta. ſcꝫ frigus intole
rabile. ⁊ calor in extinguibilis. Ideo ſcribit̄ Matthei. xxij. ꝙ ibi erit
fletus ⁊ ſtridor dentiū. Fletus nāq̄ in liquefactione oculorum de ca-
lore naſcitur. ſtridor vero dentiū ex frigore cauſat̄. Un̄ Job. xxiiij Ad
nimiū caloris trāſeat ab aquis niuiū. Un̄ in libello metrico de vita ⁊
geſtis Alexandri. Attritus glacie niuium de frigore tranſit. Ad pe-
nas o ſupplicium miſerabile ſemper. ⁊ nunq̄ꝫ moritur queꝫ carcer tor-
quet auerni. ¶ Quarto dr̄ infernus locus deſolatiſſimus. Hinc eſt ꝙ
ſm̄ Papiā acheron vocatur ab a ꝙ eſt ſine. ⁊ cheronta gaudium qua
ſi ſine gaudio ⁊ hoc quo ad carentiam omnis boni. Unde cōmenta-
tor Auerrois. ij. Poetrie. In inferno continuo eſt triſticia ⁊ meror ſi
ne conſolatione. Non em̄ habent damnati retro aliquā conſolatōeꝫ
a mundo. quia non valent eis ſuffragia. nec deſuper de celo. nam ex h̄
non fluit ſuper eos aliqua miſericordia. Nec ſperant gratiam de fu-
turo. Sic em̄ nulla etit eis redemptionis venia. ⁊ ſic erunt triſtiſſimi
in deſolatione ſempiterna Et ergo ſapientie quarto dicitur ꝙ vſq̄ ad
ſupremum deſolabuntur. Unde Trenorum primo dicit anima dam
nata. Poſuit me deſolatam tota die merore confectam Item Eſaie.
triceſimoquarto. Peccator deſolabitur in ſecula ſeculorum. Heu do
lor a pena vach deſolatio plena. Omni tormēto ſuper hoc homo cor
de memento.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

¶ Quod multimoda eſt afflictio ſodalium in fernorum.

O Rdine debito nūc ſequitur exponendū. ꝙ multimoda eſt afflictio ſodalium infernorum. Tales em̄ ſodales ſcȝ diaboli ſunt aſpectu horribiles. effectu crudeles ac tortores infatigabiles. Primo ergo dico ꝙ diaboli ſiue demones ſunt aſpectu multum horribiles ⁊ ꝓpterea formis horribilib⁹ depingunt in eccleſijs. Uñ legit ꝙ q̇dam religioſus de nocte in dormitorio iacens cepit terribiliter clamare. Et cū veniſſent ad eum alij fratres videbant eū fixis oculis ad parietem immobiliter reſpicientē. nec ad aliq̇d reſpondentem. ſed mirabili horrore cōcuſſum ⁊ timore. Mane aūt a priore interrogatus quid in nocte habuiſſet. reſpōdit ſe diabolū vidiſſe. Requiſitus cuius eſſet forme. reſpōdit. Hāc faciliter nō poſſum deſcribere. Sed hoc inquit dico. Si eſſet ex vna ꝑte furnus ardēs. ⁊ figura eius ex alia ꝑte magis eligerē intrare furnū q̄ȝ videre illā horribiliſſimam demonis figuram. Hinc eſt ꝙ btūs Bernardus ſup ps. Qui habitat. ſic dicit. Quid putatis frēs. ſi alicui vnus ex tam multis ꝓncipib⁹ tenebraꝝ in mediū noſtruȝ irrueret in tota feritate ſua ac tenebroſi corꝑis enormitate apparere liceret q̇s illū poſſit vel corꝑis ſenſu ſuſtinere vel cordis. Et ideo ſicut in vitaſpaꝝ legit quidā ſenex dixit. Credo ꝙ ſi aliquis videret demones in ea forma qua dānati eos ſunt viſuri nō poſſet viuere. ſed ſtatim moreretur. Uñ dicit btūs gregorius de Criſorio ꝙ cū infirmaret ⁊ videret multitudinē demonuȝ ſibi aſtantiū. cepit altius clamare. inducias vſq̄ȝ mane. Et cum hec dicens verteret ſe huc atq̄ȝ illuc ne videret eos. pre nimio timore vehementiſſime conturbatus ſtatim moriebatur. Cōturbati em̄ ſunt qui videbāt eos ⁊ timuit oīs hō. Ecce q̄ȝ horribiles erūt in afflictu q̇ taliter occidūt cū ſolo aſpectu. Uñ iob. xx. Uadent ⁊ veniēt ſuꝑ eos horribiles. Et hoc eſt ꝙ innuit Bernardus vbi dicit. O aīa mea q̇s erit tibi pauor cū dimiſſis omnib⁹. quorū tibi preſentia tam iocunda. taȝ gratus aſpectus. cohabitatio tam familiaris. ſola pauēs ignotam ingredieris regionem cū tibi cateruatim deterrentia illa monſtra deterrima occurrent. O q̄ȝta erit demonū horribilitas in formis aīalium crudeliſſimorū apparentiū. Uñ Sapiētie. xi. Pro eo ꝙ errantes colebant mutos ſerpentes ⁊ beſtias ſuꝑuacuas. immiſiſti eis multitudinem mutorum animalium vindictam vt ſcirent ꝙ per que peccat q̇s per hec et torquetur. Non enim impoſſibilis erat omnipotens manus tua. que creauit orbem terrarum ex materia inuiſa immittere illis multitudinem vrſorum. aut audaces leones vel noui generis be/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ſtias ita plenas Aut vaporem igneū ſpirātes. aut odorem fumi ꝓferē
tes. aut horrēdas ab oculis ſcintillas emittētes quoꝝ non ſolū leſura
poterat illos exterminare. ſed ⁊ aſpectus ꝑ timorē occidere. Hic ibidez
Vn̄ iob p̄mo. Hoſtis meus terribilibꝫ oculis me intuitus eſt. Item
eiuſdē vltimo. Sternutatio eius ſplendor ignis ⁊ oculi eius vt palpe
bre diluculi. de ore eius lāpades procedūt ſicut tede ignis ſuccenſe. de
naribus eius procedit fumus ſicut olle ſuccenſe atqꝫ feruētis Vn̄ poe
ta refert. Sunt ibi ſerpentes flāmas ex ore vomētes. De flatu quoꝝ
pereūt aīe miſeroꝝ. Scđo in affectu ſunt crudeles. Vn̄ Job. xvi. Col
legit furorē ſuū in me ⁊ cōminans mihi. infremuit contra me dentibꝫ
ſuis Vn̄ pſal. Aperuerūt ſup me os ſuū ſicut leo rapiēs ⁊ rugiēs Itē
tentauerūt me. ſubſanauerūt me ſubſanatione frēduerūt ſup me den
tibꝫ ſuis Vn̄ eccl. xxi. Dentes illius dentes leonis interficientis aīas
hominū. Hinc dr̄ p̄mo Petri. v. ꝙ diabolus tanqꝫ leo rugiens circu
it querēs quē deuoret. In die em̄ nouiſſimo mutabunt diaboli ad de
uorandū pctōres Eſaie. lv. Oēs beſtie agri ⁊ vniuerſe beſtie ſilue ve
nite ad deuorandū Item Hieremie xij. Venite cōgregamini oēs beſtie
terre ꝓperate ad deuorandū De iſto refert exemplū btūs Gregorius
in libro dialogoꝝ Vn̄ dicit ꝙ erat qđam Dorus noīe nō re ſed tātū
noīe monachus cui nimiū graue erat ſi quis ꝓ ſalute ſua ei aliqđ loq̄
ret Nō ſolū aūt bona nō fecerat ſetiā nō poterat audire Hic cū extre
mum ageret ſpm̄. cōuenerūt frēs vt egreſſum illius aīe orando ꝓtege
rent Tūc repente cepit eiſdē fratribꝫ ibidem exiſtentibꝫ acclamare. nec
non magnis vocibꝫ orōes eoꝝ interrūpere ita dicēs. Recedite recedi
te ego datus ſum draconi ad deuorandū q̄ ꝓpter veſtrā pſentiam me
nō pōt deuorare. Caput meū iam ori ſuo abſorbuit. date locū ne am
plius me cruciat. ſed faciat ꝙ futurū eſt Tūc frēs ceperūt ei dicere. qđ
eſt qđ loq̄ris. Signū tibi ſcē crucis impme Reſpōdit ille cuz magnis
clamoribꝫ dicēs Volo me ſignare ſed nō poſſum. qr ſquamis huius
draconis ſtimulor ⁊ p̄mor Cūqꝫ frēs hec audiſſent ꝓſtrati in terram
cū lachrymis ceperūt ꝓ redēptōe illius exorare Et ecce cepit eger ſubi
to cū magnis vocibꝫ clamare dicēs Grās ago deo ecce draco q̄ me ad
deuorandū acceperat orōibꝫ vrīs expulſus eſt ⁊ oīno receſſit. ¶ Item in
quarto libro dyalogoꝝ refert idē Gregoriꝰ aliud exemplū. Ait em̄ ꝙ
in ꝑtibꝫ Ironie in quodā monaſterio tongelaton noīe dr̄ accidiſſe. ꝙ
quidā fuit monachus ſcūs reputatus in cōſpectu hoīm qualis nō fue
rat inuētus apud deū Nā eū frēs eū eſtimabāt ieiunare latēter cōſue
uerat comedere Hic in agone cōſtitutꝰ fecit ad ſe frēs gn̄aliter cōuoca
ri. quibꝫ ipſe dixit Ecce nūc ad deuorandū traditus ſum draconi q̄
cauda ſua genua mea pedeſqꝫ meos fortiter colligauit caput ꝟo ſuuz

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ſn os meũ mittẽs ſpm̄ meũ ebibẽs extraxit. q̄bus dictis expirauit Et
ſicut videt̄ ſunt ꝟba cõdemnati pctõis q̄ ſcribunt̄ Hieremie. li. Come
dit me abſorbuit me ſicut draco Jſte ē draco magnus ꝛ rufus habẽs
ſeptẽ capita ꝛ decẽ cornua in capite ſuo de quo dr̄ Apocal'. xij. Factū eſt
preliū magnū in celo Michael ꝛ angeli eius p̄liabant̄ cū dracone ꝛ
draco pugnauit ꝛ angeli eius ꝛ nõ p̄ualuerūt necꝫ locus eoꝝ inuēt⁹ ē
amplius in celo Et p̄iectus eſt draco ille magnus ſerpẽs antiquus q̄
vocabat̄ diabolus ꝛ ſathanas Et ergo dr̄ ibidē Ve terre ꝛ mari q2 de
ſcẽdit ad vos diabolus. Diabolus em̄ zelo nimio bonis inuidet q̄ co/
nant̄ locū eius poſſidere in celo. de quo ipſe mirabil'r p̄iectus eſt in pe
nis. Et q̄ꝫtum magis appropinquet dies vltima. tãto ardẽtius temp
tat ꝛ feruet inuidia. O q̄ꝫta erit demonū auſteritas ꝛ malicia De q̄bꝫ
Bernard⁹ ſic ait in p̄ſa. O q̄ꝫ impij tortores torquebūt pctõres ꝛ ter/
ribiles vltores vindicabūt malos mores Horꝫ ãt crudelitas ꝛ mali/
cia diuerſimode cõfortat̄ p̄mo q2 plures ſunt ꝛ multi. Vñ p̄s. Mul
tiplicati ſunt q̄ tribulãt me multi inſurgũt aduerſum me. Hinc ē q̄ꝺ
dicit̄ Job. xxi. Obſederũt in giro tabernaculū meū. Vñ legit̄ in vitaſ
patꝝ. q̄ꝫ q̄dã ſenex vidit demones circũſtãtes hoĩes ſicut apes. Et er/
go dr̄ in p̄s. Circūdederūt me ſicut apes. exarſerūt ſicut ignis in ſpi/
nis. Scd̄o q2 fortes ſunt ꝛ potẽtes. q2 Apl's innuit ad ephe. vi. Ubi
vocat eos p̄ncipes ꝛ ptãtes ꝛ mūdi rcõres Et q2 tã potẽtes ſunt ꝛ taꝫ
fortes ad nocendū. Jdeo dr̄ in pſal. Uim faciebãt qui q̄rebãt animã
meã. ꝛ alibi Jrruerũt in me fortes. De hac etiã potẽtia dr̄ iob. xl Nõ
eſt poteſtas ſup̄ terrã q̄ comparet̄ ei q̄ factus ē vt nullū timeret Oĩne
ſublime videt ipſe ꝛ eſt rex ſup̄ oēs filios ſup̄bie Huiõi ãt potentiã ꝛ
ſup̄biã maxime exercebūt in punitõe maloꝝ ipſos crudeliſſime affli/
gẽdo Vñ eccl. xxxix. Sūt ſpũs q̄ ad vindictaꝫ creati ſunt. ꝛ in furore
ſuo cõfirmauerūt tormẽta ꝛ in t̄pe cõſummatõis effundẽt ꝟtutẽ ꝛ fu
rorẽ eius q̄ fecit illos Nã furor illis ſ̄m ſilitudinẽ ſerpẽtis Et ſicut aſ
pidis ſole obturãtis aures ſuas. Jtẽ eſaie. liij. Ego creaui fabꝝ ſufflã
tem in ignẽ prunas ꝛ p̄ferẽtem vas in opus ſuū ꝛ ego creaui interfe/
ctorẽ ad diſp̄dendū. de hoc crudeli interfectore pctõr cõdemnatus ſic
loquit̄ Job. xvi. Circūdederũt me lãceis ſuis vulnerauit lumbos me
os ꝛ nõ pep̄cit. effudit in terra viſcera mea. cõſcidit me vulnere ſuper
vulnus irruit in me quaſi gigas. ¶ Tercio ſunt demones in torquen
do infatigabiles Vñ Daniel'. iij. Nõ ceſſabãt miſtri regis ſuccẽdere
fornacem Vñ quidã Sunt hi tortores ſerpẽtibꝫ horridiores Defor
mes nigri. ſed nõ ad ꝟbera pigri. Nūquaꝫ laſſant̄ ſed ſp̄ ad hec reno/
nant̄ Ad mala ferẽtes ſunt ad penaſq̄ꝫ recẽtes Semp̄ triſtati ſp̄ ferire
parati. Semp̄ inardeſcūt nec ceſſant nec requieſcūt. Hinc q̄ꝫ deutero.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

viceſimooctauo. Cuilibet peccatori dicitur Seruies inimico tuo quē inmittet dominus tibi in fame, ſiti ꝛ nuditate, ꝛ in omni penuria. Et augebit dn̄s plagas peſſimas ꝛ ꝑpetuas. O q̄ꝫta erit tūc damnatoꝝ pena que ſine intermiſſione ſemper erit continua, ſine pace ꝛ requie in miſeria ꝛ anguſtia. Vn̄ de pctōꝛibus dꝛ ezechielis. vij. Anguſtia ſuꝑ ueniente requirēt pacem ꝛ nō erit. cōturbatio veniet ſuꝑ conturbatio nem. Item Apocal. xiiij. Nō habent requiem die ac nocte qui adora/uerunt beſtiā ꝛ imaginē eius. Tūc peccatoꝛ bene poſſet dicere hoc ꝙ ſcribit Eſaie. xxxviij. Nō videbo dn̄m deum in terra viuentium nec aſpiciam hominē vltra ꝛ habitatoꝛem quietis. Similiter ꝛ illud hie remie. xlv. Ve mihi miſero qꝛ addidit dn̄s doloꝛē dolori meo ꝛ req̄/em nō inueni. Certe, tūc cōuertetur doloꝛ eius in caput eius ꝛ in verti cem illius iniquitas eius deſcendet.

Quod varia eſt conditio penarum infer/norum.

Nunc reſtat mēbꝛoꝝ terciū de hac materia ꝑtinens decla/randū. qd̄ eſt varia cōditio infernaliū tormentoꝝ. Sunt enī plures conditōes ſpēaliter facientes ad aggrauationē pene infernalis. Prima eſt acerbitas qd̄ patet ex fletu ꝛ ſtridoꝛe den tium ex plācru ꝛ deſiderio moꝛtis. ex manducatōe lingue q̄ ꝛ blaſphe mia creatoꝛis. ꝛ ex multis alijs his ſimilibꝫ. que oīa ibidem ſunt ven tura: vt patet ex locis varijs ſcripturaꝝ. Apocal. xvi. Comederunt linguas ſuas pre dolore. ꝛ blaſmapherūt deū celi pre doloꝛibꝫ ꝛ vul neribꝫ ſuis Hinc Gregoꝛius dicit. Nō hic ſuſpicari non potuit illic cruciatui deditus inuenit. Item Hieronymus Tāta erit in inferno vis doloꝛis ꝙ mens ad aliud dirigi nō poterit, niſi ad qd̄ vis doloꝛis impellit. Dicet enī tūc pctōꝛ illud Hieremie. viij Doloꝛ meus ſuper doloꝛem Tanta enī erit acerbitas penaꝝ ꝙ pctōꝛes vitā quā oēs ap petūt ſpꝛeta ꝛ cōtempta moꝛtem quā oēs fugiunt ardenti deſiderio ſe pius affectabunt Vn̄ Apocal. ix. In diebꝫ illis querūt hoīes moꝛtē ꝛ nō inuenient eam. ꝛ deſiderabunt moꝛi ꝛ fugiet moꝛs ab eis. Acer bitatem ꝟo pene infernalis teſtatꝛ dn̄s Hieremie. ix. vbi dicit Ego ci babo populū iſtū abſintheo. ꝛ potum dabo eis aquam fellis. per hec amaritudinem deſignans infernalium toꝛmētoꝛum Cōſideratio hu iuſmodi acerbitatis fecit quēdam iuuenem delicate nutritū intrare oꝛdinē ꝑdicatoꝛum Quo ingreſſo cum q̄dam ſapiens a parētibus e/ius miſſus vt ei perſuaderet egreſſum anteq̄ꝫ ꝓfiteretur dicens Deli cate nutritus es: nō poteris ſuſtinere rigoꝛem oꝛdinis ꝛ aſperitatem. Reſpōdit iuuenis Magiſter ꝓpter hoc oꝛdinē intraui. qꝛ ſciui me delicatū et nihil aſꝑitatis poſſe ſuſtinere, cogitans ꝙ acerbiſſima pe/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

na inferni mihi intolerabilis eſſet. ⁊ ideo elegi potius hanc penam oꝛ
dinis q̄ꝫ illam ſuſtinere. Naꝫ ſicut ſcriptū eſt Job. vi. Qui timet pꝛui
nam irruit ſup eum nix. Hec etiā cōſideratio mouit quendam Petꝛꝫ
heremitam ad mirabilem penitentiam q̄ꝫ fecit. De quo narrat brūs
Gregoꝛius in quarto libꝛo dialogoꝝ. Aut eñi q̄ꝺdam petrus mo/
nachus ex regione hibernie oꝛtus pꝰſquaꝫ heremuꝫ peteret moleſtia
coꝛpoꝛis interueniente defunctus eſt. Sed pꝛotinus coꝛpoꝛi reſtitu/
tus inferni ſupplicia atq̄ꝫ innumera flammarum loca ſe vidiſſe atte/
ſtabatur. Qui etiam quoſdam huius ſeculi potentes in huiuſmodi
flamma ſuſpenſos ſe vidiſſe narrauit. Qui cum iam deductus eſſet
vt in illis ⁊ ipſe mergeretur. ſubito angelum choꝛuſci habitus appa/
ruiſſe fatebatur. qui ipſum in ignem mitti pꝛohibuit. qui etiam dixit
Egredere. ⁊ qualiter tibi poſt hoc viuendum ſit cautiſſime attende.
poſtquaꝫ vero ex caleſcentibus membꝛis ab eterne moꝛtis ſomno e/
uigilans. cuncta que circa eum geſta fuerant omnibus narrauit. tan
tiſq̄ꝫ ſe poſtmodum vigilijs ⁊ ieiunijs conſtrinxit vt inferni eum vi/
diſſe toꝛmenta. etiamſi lingua taceret. conuerſatio acclamaret.
¶ Secunda conditio eſt toꝛmentoꝛum multiplicitas. Eſt enim pe/
narum numerus quaſi infinitus. Unde dicitur in Pſalmo. Circun
dederunt me mala. quoꝛum non eſt numerus Et ergo etiam dicitur
Deuteronomij triceſimoſecundo. Congregabo ſuper eos mala. et ſa/
gittas meas complebo in eis: ¶ Verū etiam ſcribitur Eſaie quinto.
Sagitte acute: ⁊ omnes arcus eius extenti. Multas habet domi/
nus ſagittas in pharetra ſua: quas nondum omnes extraxit que poſt
finale iudicium peccatoꝛibus immittentur. He ſagitte ſunt pene va
rie: quibus multipliciter tunc miſeri toꝛquebuntur. Unde pſalmiſta.
Sagitte potentis acute. cum carbonibus deſolatoꝛijs Item dicit do
minus Deuteronomij triceſimotercio. Inebꝛiabo ſagittas meas ſan
guie. ⁊ gladius meus deuoꝛabit carnes. foꝛis deuoꝛabit eos gladius
intus pauoꝛ. conſumentur fame ⁊ deuoꝛabunt eos aues moꝛſu ama/
riſſimo. dentes beſtiarum immittam in eos cum furoꝛe trahentium
ſuper terram atq̄ꝫ ſerpentium. ¶ De hac penarum multiplicitate ſic
dicit beatus Gregoꝛius ſuper illud Matthei octauo. Eijcietur in
tenebꝛas exterioꝛes. In inferno frigus inſuperabile. ignis inextingui
bilis. vermis immoꝛtalis. fetoꝛ intolerabilis. tenebꝛe palpabiles. fla
gella cedentium. hoꝛrida viſio demonum. confuſio peccatoꝛum. ⁊ de
ſpratio omnium bonoꝛum ¶ Unde quidam. Infernus eſt fouea moꝛ
tifera penis omnibus. ⁊ meſerijs referta. Hinc dicitur in Pſalmo.
Pluit ſuper peccatoꝛes laqueos ignis: ſulphur ⁊ ſpiritus pꝛocellarū
pars calicis eoꝛum. Et notanter dicit (pars) q̄ꝛ nō ſolum in dictis ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

nec etiã in mille cõſimilibus poſſit pene integritas perfecte explicari.
Nam quicqđ de penis hic dixerimus ē tanꝙ minima pars vnius fe-
ſtuce reſpectu magnitudinis infinite: Ut aũt hec penarum multipli-
citas expreſſius declaretur. ¶ Notandũ eſt ꝙ damnati erunt pleni
miſeria ⁊ dolore. habebunt eñ fletũ in oculis. ſtridorem in dentibꝫ. fe
torem in naribꝫ. gemitum in vocibꝫ. terrorem in auribus. vincula in
manibus ⁊ pedibꝫ. igniſqꝫ ardorem in mēbris omnibꝫ. Ecce ꝙ reple
ta eſt penis atqꝫ plagis aĩa peccatoris in infernum deſcendentis Et
ergo de damnatis dicitur Eccl. xv. Tenebit eũ tribulatio ⁊ anguſtia
vallabit eum. Et eiuſdem. xx. Omnis dolor irruit ſuper eum. Item
dicitur eſaie. xiij. Omne cor hominis tabeſcet ⁊ contereretur tortionem
et dolorem tenebũt quaſi ꝑturiens dolebunt vnuſquiſqꝫ ad proximũ
ſuum ſtupebit. facies cõbuſte vultus eorum Uñ Baruch. vi. Nigre
ſunt facies eorum Nam omnes peccatores redigentur in ollam: Ut
habet̃ Joãnis. ij. Et dolores ꝑturientis venient ei: vt ſcribitur Ozee
xiij. O ꝙ multa flagella pctõris. tũc eñ poteſt dicere cũ pſal. Circun
dederũt me dolores mortis nõ tꝑalis ſed ꝑpetue. ⁊ ꝑicula inferni in-
uenerũt me. Recte dicit (circũdederunt) qꝛ abiſſus ſicut veſtimentum
amictus eius. Nam induit maledictionem ſicut veſtimētum ⁊ intra
uit aqua in interiora eius. ⁊ ſicut oleũ in oſſibꝫ eius. fietqꝫ ei ſicut ve-
ſtimentũ quo operit̃. ⁊ ſicut zona qua ſemꝑ ꝑcingit̃ O quale veſtimē
tum de filis penaꝝ tam multipliciũ ſic fortiter cõtextum ꝙ ꝑpetuis
tꝑibus nunꝙ erit detexendũ ſeu etiã deponendũ Nam funiculo eter
nitatis erit pctõr colligatus O ꝙ aſpeꝝ ⁊ mordoſum ſentiet̃ illud te
gumentũ. Uñ eſaie. xiiij. Operimentũ tuũ erunt vermes Tam multi
plicis pene conſideratio reuocauit ipm̃ dauid a morte peccati ad pe-
nitentiã peragēdam Uñ dixit ad dñm. Quãtas oſtendiſti mihi tribu
lationes multas ⁊ mala. ⁊ conuerſus viuificaſti me. Huius etiã mul
tiplices pene cõſideratio mouit quendã heremitã ſicut legit̃ in vitaſ-
patrũ ad aſperrimã penitentiam quã in heremo ꝑagebat. a quo cum
quereretur cur ſe ita interficeret. Rñdit Totus labor vite mee nõ eſt
idoneus comparari ad vnũ diem tormentoꝝ qui peccatoribꝫ in futuro
ſeculo preparãtur. ¶ Item narrat̃ in geſtis angloꝝ. ꝙ tempore Con-
ſtantini minoris quidam miles defunctus. circa annos dñi. M. ccc.
vi. qui poſt moduz vite reſtitutus penis territus quas viderat ad he
remum fugit. Fecitqꝫ cellulam iuxta quendam fluuium. in quo veſti
bus indutus ſepe bulneabatur permittens veſtimenta ſic ad carnem
congelari. Poſtea vero balneum calidiſſimum intrabat ⁊ ſic cõtinuo
fecit quouſqꝫ moreretur. Et cum ſuper iſto a videntibus argueret̃ ta
liter reſpõdebat Si vidiſſetis q̃ ego vidi. eadē vel maiora mecum fa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ceteris Nam ſcḋm Gregoriū ſup iob. Sup oīa ꝓuocat compunctionē
viſio pene infernalis ¶ Tercia ꝯditio penā gehēne aggrauās eſt eter
nitas. vn̄ Sapiētie. iiij. Illos videlicet pctōres deridebit. ꝛ erūt poſt
hoc decidētes ſine honore inter mortuos in ꝑpetuū. Matthei. xxv.
Ibūt hi in ſupplicium eternū. Itē Judich. xv. Dabit dn̄s ignē ꝛ vmem
in carne eoꝝ ꝛ vranť ꝛ viuant ꝛ ſentiant vſqꝫ in ſempiternū Iō dr̄ eſa-
ie vltimo. Vermis eoꝝ nō extinguet. Vn̄ dr̄ dn̄s Deutero. xxxij. Ig-
nis ſuccēſus eſt in furore meo ꝛ ardebit vſqꝫ ad inferni nouiſſima hoc
eſt in ꝑpetuū ſine fine. Item Eſaie. xxxiij. O q̄s de vobis poterit habi
tare cū igne deuorante. aut q̄s habitabit ex vobis cū ardoribꝫ ſempi-
ternis. Itē eiuſdē. xxxiiij. Et terrā in pice ardentē nocte ac die nō extin
guet in ſempiternū. Aſcēdet fumus eius a generatōe in generatōem.
deſolabit in ſecula ſeculoꝝ. Vn̄ Apocal. xx. Diabolus miſſus eſt in
ſtagnū ignis ꝛ ſulphuris. vbi ꝛ beſtia ꝛ pſeudo crucīabuntur nocte ac
die in ſecula ſeculoꝝ Et q̄ nō eſt in libro vite ſcriptus miſſus ē in ſta
gnū ignis vbi erit vmbra mortis ꝛ nullus ordo. ſꝫ ſempiternus hor-
ror inhabitat. Ut habet Iob. x. Vn̄ Gregoriꝰ in moralibꝫ dr̄ Horrē
do mō tunc erit miſeris dolor cū fortitudine. flāma cū obſcuritate. ꝛ
mors ſine morte. finis ſine fine. defectus ſine defectu Quia et mors
ſemp viuit ꝛ finis ſemp incipit. ꝛ defectus deficere neſcit Vn̄ poeta re
fert Nō venit ad metas mortis miſerabilis etas Neſcit finiri ſemp-
qꝫ videt oriri Semp vexando ſemp gemitur renouādo Hinc Petrꝰ
bleſenſis in quadā ep̄la ſic ait. Ibi nō eſt ſuppliciorꝫ modus nec inter-
miſſio ſiue finis. Nā ibi finis ſemp incipiet mors nō morit nec defe-
ctus deficiet vt damnati hoīs ꝯditio ſemp in doloris materiā ꝛ mor
tis eterne pabulū miſerabiliter recidiuet Quare dr̄ in pſal. Sicut o-
ues in inferno poſiti ſunt. mors depaſcet eos Et ſi morte paſcent ipſi
quid potabūt illi ſi mors eſt paſtus qualis erit potus. Audi ꝓphetā
Uua eorum vua fellis ꝛ botrus amariſſimus. fel draconū. vinū eorū
venenum aſpidum inſanabile Ita ſcribit deutero. xxxij. O quale pec
catorū nutrimentū videlicet mortis ꝑpetue tam crudele ſuppliciū vi
uent tūc morti. q2 vite ſunt mortui. Hinc eſt ꝙ Bernardus dr̄ libro
quinto de cōſideratōe ad Eugeniū papā Horreo vmem mordacem ꝛ
mortē viuacem horreo incidere in manus mortis viuētis ꝛ vite mo-
rientis Vn̄ Gregoriꝰ Morte immortali morient impij. O deꝰ eter
ne quare me poſuiſti contrarium tibi. ꝛ factus ſum mihi metipſi gra-
uis. Cur nō tollis pctm̄ meū: vt hoc ꝑpetuū poſſim euadere tormen-
tum. O q̄ꝫ felix ꝛ btūs q̄ pctōrum ſordibꝫ nequaq̄ꝫ fuerit infectus q̄
poſt mūdi gaudia nō abijt nec ad vanitates ꝛ inſanias falſas reſpexit
Nos aūt miſeri errauimꝰ a via iniq̄tatis ꝛ ꝑditōis. ꝛ ambulauimus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

vias difficiles. vias graues ⁊ inutiles. per viam autem domini nolu/
mus ambulare. Vere ſicut dicitur Eſaie. xlix. Inuacuum laboraui/
mus ſine cauſa. ⁊ vane fortitudinem noſtram conſumpſimus. Quid
enim nobis profuit ſuperbia. quid diuitiarum pompa ⁊ iactantia. quid
precioſa corporis indumenta. quid comeſſationes ⁊ crapule. quid ri/
ſus quid leticie. Quid hec omnia nobis profuerunt in quibus vane
et inutiliter. Immo potius damnabiliter tempus noſtrum expendi/
mus. Prochdolor ſine fructu tranſierunt hec omnia tanquam fumus ſeu
ſicut rama matura. tranſijt quod temporale fuit. Sed heu remanſit quod
in eternum cruciabit. Tunc dicet dominus de quolibet damnato il
lud Job viceſima. Iuxta multitudinem adinuentionum ſuarum ſic ⁊
ſuſtinebit. Et illud Apocalipſis decimooctauo. Quantum glorifica
uit ſe ⁊ in delicijs tantum date illi tormentum ⁊ luctum quibus eter
naliter ſine fine torqueatur. O quanta eſt hominis dementia pro de
licijs aut diuitijs ſeu pro aliqua re terrena huiuſmodi perpetua cor/
poris ⁊ anime ſubire tormenta. Unde dicit Joannes criſoſtomus in
libro de reparatione lapſi. ſic inquit. ¶ Dic quanta tempora luxurie
que deliciarum ſpacia comparari vis penis ſempiternis. Centum ſi
placet annos delicijs demus adde ⁊ alios centum adde ⁊ decies cen/
tum. que erit ex his ad eternitatem compenſatio. Nonne omne tem/
pus vite huius quo delicijs frui videmur ⁊ indulgere libidini quaſi
noctis vnius ſomnium ad eternitatis comparationem videtur. Eſt
igitur aliquis qui vt vna nocte delectabile videat ſomnium eternas
eligat ſubire penas. ⁊ illud pro his recipere vel pro illis iſtud commu/
tare. Quid dicemus ad repoſitas penas. Quid dicemus ad hoc quod de
licie velut vmbra tranſeunt. pene vero eternaliter permanent. Etiam
ſi equale tempus ⁊ idem ſpacium delicijs eſſet poſitum ⁊ pene eſſet a
liquis ita ſtultus ⁊ demens vt eligeret vna die deliciarum vnum di/
em ſubire penarum cum ſoleat dolor vnius hore ⁊ quilibet corporis
cruciatus in obliuionem mittere ante preteritum tempus in volup/
tate tranſactum. ¶ Hec omnia Criſoſtomus vbi ſupra. O eternum
nunquam finem habiturum corporis ⁊ anime tam grande ſuppliciū
O mortuis perpetue indicibile tormentum. Quid enim referam de
te neſcio. Non enim poteris verbis exprimi. nec intellectu concipi. nec
corde comprehendi. Poſito enim quod eſſet vnus lapis de arena coagula/
tus ⁊ compactus tante quantitatis ſicut infra concauitatem octaue
ſpere poſſet contineri ⁊ quod poſt milleſies mille annos per diuinam po
tentiam vna arenula tolleretur. Et deinde poſt milleſies mille annos
adhuc vna. ⁊ ſic conſequenter donec totus lapis in nihilum redigere
tur nunquid conſumpto lapide eternitas predicta erit reuoluta. ſic quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

damnatorum anime tunc a penis liberabuntur. Reſpondeo tibi ⁊ di
co. ꝙ perpetuitas illa tunc erit inchoata. Nam finiti ad infinitum
nulla eſt proportio. Ut dicit Philoſophus octauo phyſicorum. Si
eñ hec cognoſcerent ⁊ preſcirent peccatores condemnati ꝙ dicto lapi
de conſumpto ab illis intolerabilibus quos ſuſtinent inferni cruciati
bus deberent eripi ⁊ totaliter liberari. miſerabiliter ſuper hoc redem
ptionis die deberent ſperare immo quodammodo ſperando congau
dere. ex quo ſciret finem ſuorum tormentorum poſt innumerabiles.
immo poſt incomprehenſibiles ⁊ infinitos fore annos q̄uis tar diſſi
me aduenturum. Illa eñ eſt maxima oim̄ penarum deſolatio ⁊ carē-
tia ois ſpei nunq̄ a penis redimi ſiue liberari. Nā ſicut dr̄ eſaie. xxiiij
Peccator deſolabit̄ in ſecula ſeculoꝝ. Uñ dr̄ Trenoꝝ. iiij. Periit fi-
nis meus ⁊ ſpes mea a deo. ¶ Item querit peccator Hieremie. xv.
Quare factus eſt dolor meus perpetuus ⁊ plaga mea deſperabilis.
Sup̄ quo p̄uerbioꝝ. xi. ſapiens ſic reſpōdet. Mortuo hoīe impio
nulla erit ſpes vltra. Intelligite hec q̄ obliuiſcimini deū ne infernus
aliq̄n rapiat, ⁊ nō ſcit q̄ eripiat. Ecce iam plane video ꝙ in inferno nul
la eſt redemptio pctōris. Chariſſime intelligis tu v̄bum ſapiēs conſi
lium de lapide ſupius tibi dictū. Dic mihi qd de illo ſentis qd iudi-
cas. qd definis puto veraciter ꝙ ratio nō poteſt diſſentire. q̄nimo vt
dicit̄ ſic in rei v̄itate. Cogita ergo varias terraꝝ p̄uincias ⁊ imagina
re regiones ſingulas. ꝑpende fluuios ⁊ maria mundū mēte circuit ⁊ to
tum pambula. Aſcende vſq̄ ad celū ⁊ oia ſic tranſuola. Iteꝝ deſcēde
in abyſſum ꝓfunditatem cōſidera. Ex q̄bus omnibus que celi ambi-
tu cōtinent̄ cōpone lapidem. ⁊ imaginare magnitudinis eius q̄titā-
tem. qua cordialiter intellecta Dic mihi chariſſime qd ſentis tunc de
lapide immo potius qd ſapis de ꝑpetuis. qd de infinitis pctōꝝ pe-
nis ⁊ morte. Eſtimo ꝙ taliter reſpondebis. Uere vere loqui neſcio.
Audiui ⁊ ꝯturbatus eſt venter meus a voce cōtremuerūt labia mea
grandem rem intelligo. ⁊ v̄itatem ꝓpoſitam video Uñ ammirari nō
ſufficio ſed pauore nimio mente cōtremiſco. Nam certiſſime timor ⁊
tremor venerūt ſup̄ me multiplices horroris. cōtexerunt me tenebre.
Quis eñ nō metueret q̄s nō expaueſceret q̄s anxietate cordis pene
non deficeret. q̄ mentetenus hūc lapidem diligenter ruminaret infini
tas pctōrum penas memoriter reuoluendo. Pone ergo eum velut ſi
gnaculū ſup̄ cor tuum. Ualde eñ vtile eſt ⁊ ꝓficuum tibi huiuſmo-
di lapidis nunq̄ obliuiſci. quatenus ſi diuinus amor te non corripit
et reuocat a malicia huiuſcemō i ſignaculū pene interminabilis ſaltē
te cohibeat aliquando a peccatis. O graue ſuppliciū miſerabile q̄ ſu

glendū O ſtigis exitiū lachrymabile q̄z metuēdum. Qđ ſtige torque
tur ſemꝑ nunq̄z morieť Semꝑ plecteť ꝛ nunq̄z finis habeť. Ex p̄di/
ctis clare patet ꝙ penarū incremētum ꝑ infinita ſecula nunq̄z finieť,
Huiuſmodi cōſideratio eternitatis pene infernalis cōuertit fuconez
marſilienſem q̄ cum eſſet excellens ioculator ꝛ vanitatibꝫ mūdi dedi
tus. vna dierū cepit cogitare de eternitate gehennalis pene ꝛ dixit in
corde ſuo Si tibi ꝓponať iacere in lecto molli ꝛ bn̄ ſtrato ita ꝙ nulla
neceſſitate cogēte inde recederes hoc nō poſſes ſuſtinere in eternū iace/
re in tali lecto delicato. quō ergo poteris ſuſtinere ſempiternam infer
nalem penam ſi contingat te in perpetuum illam fore paſſuruz Hac
vero conſideratione perterritus reliquit omnia ꝛ factus eſt monachꝰ
poſtea epūs Tholoſanus ꝛ vir eximie ſanctitatis. Item cōſideratio
perpetuitatis pene infernalis confortat hoīem ꝛ inducit ad pugnan/
dum cōtra diabolū Quis em̄ conſiderans ꝙ ſi deuictus fuerit ab eo
dem duceret ad tormentum ſempiteruum niſi viriliter pugnet vincať
Vn̄ narrat egeſippus de cladibus iudeorum ꝙ cum quidam de ſoci/
is Alexandri qui p̄erat magno exercitui videret contra cū innume/
rabilem exercitum ad bellandum preparatum ꝛ cū cibum ſumerent
ad confortationem ꝛ vinum ipſe in quodam ſolatio quaſi iocādo eis
dixit. Prandeamus nunc O viri ſtrennui. nam apud inferos ſumus
cenaturi. Quo verbo ſunt omnes animati ad fugiēdum illam cenaz
ꝙ tam viriliter pugnauerunt. ſic ꝙ de cūctis hoſtibus ſuis honorifice
triumpharunt ¶ Item a delectatōibus mundi retrahiť ꝛ diuellitur.
Vn̄ legiť in vitaſpatrum quendam ſenem dixiſſe Nutrix cū uult pu
erū ablactare. ꝛ dulcedine lactis abducere ad mām̄illam ponit ſina/
pium vel qnicquid aliud amarum qđ puer lactens guſtans ꝛ ꝑcipiēs
ſtatim retrahitur a dulcedine lactis Et ſic tu iunge amaritudinem ꝑ
petuam inferni delectutionibus huius mundi ꝛ proculdubio retra/
heris ab eiſdem. Vn̄ Job. v. Nunquid guſtare poteſt quis quod gu
ſtatum affert mortem amariſſimam hoc eſt penam ſempiternā. Jđo
dicit Proſꝑ in p̄ſenti vita Delicie tp̄ales dulces ſunt ꝛ tribulaōnes
amare. Sed q̄s libēter bibit tribulatōis potulum metuens ignem ꝑ
petuum gehēne. Aut q̄s contēnit dulcedinem ſeculi inhians bonis
ſempiterne vite. Vn̄ legiť in legenda bti Joannis euangeliſte. ꝙ qui
dam diuites ad p̄dicatōem eius cōuerſi omnia reliquerūt poſtea vi/
dentes ſeruos ſuos in gloria mūdi conſtitutos penitet eos ſua bona
reliquiſſe qđ beatus Joannes ꝑ ſpm̄ intelligens. Virgulas in aurum ꝛ
ſilices in gemmas orando cōmutauit. ſicq̄z eis omnia reſtituit dereli
cta. Poſtmodum q̄dam iuuenis a beato Joanne reſuſcitatus narra
uit eis de gloria quā amiſerūt ꝛ de penis infernalibꝫ q̄ eos expectaue

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ſunt.quib* intellectis plurimū territi ꝛ aīo cōſternati oīa cōtemnen/
tes ad paupꝑtatē ꝓſtinā reuerſi ſunt ac mundū cū ſuis delicijs penit⁹
dereliquerūt. ¶ Jtē accidiā ꝓfugat ꝛ repellit. Vn̄ legit in vitaſpatrū.
ꝙ quidā frater dꝫ ſeni. Pater nimiū accidioꝛ ſic cōtinuo ſedēdo i hac
cella Senex rn̄dit. Nōdū vidiſti futura tormēta ꝑpetuo duratura.
nā ſi illa in corde tuo poſuiſſes ꝙ ſi cella tua vſqꝫ ad collū eēt v̄mib*
repleta ſuſtineres patiēter ꝛ nō accidiareris Et ergo cū oportꝫ pctōrē
aut eternā aut purgatoriꝫ acerbiſſimā ſuſtinere penā.vel in p̄nti cōdi
gnā agere pniam q̄s nō p̄eligeret hic ſuſtinere pniam ꝛ pati poti⁹ hic
quā ibi niſi oīno fuerit mēte alienatus.vn̄ Jſidor⁹ in ſynodo. Jntēde
aīo dolores quoſcūqꝫ tormētorꝫ quaſcūqꝫ ſcl'i penas quaſcūqꝫ dolorꝫ
acerbitates;compa hoc totū gehēnē leue erit oē qꝺ pate ris. Jtē ber/
nard⁹ in epl'a. Vigilias ames ꝛ ieiunia.manuūqꝫ labores. Sꝫ leuia
ſunt flāmas ꝑpetuas meditāti Recordatio tenebrarꝫ faciet nō horre
re ſolitudinē Si futurā de v̄bis cogitas diſcuſſionē nō diſplicebit ſilē
tiū fletus ꝛ ſtridoꝛ dentiū.faciles tibi reddit ꝛ culcitrā ꝛ mattā. Jtem
Aug⁹.in ſermone. Mens hūana mūdi hui⁹ illecebris ꝛ cōcupiſcēti/
is deuicta fugit laborē expetit voluptatē. Et vix ad hec deducit vt ſe
a prioris vite cōſuetudie excludat. Sꝫ cū incepit cogitare iudicij ne/
ceſſitatē ac penarꝫ eternaliū crudelitatē volūtariū bellū indicit paſſi
onib* mora vel ſpe p̄mij vel timore ſupplicij vim facit ꝓſtinis deſide/
rijs ꝛ violēter ipſa ſeipſam vincere cōtēdit. Jō dꝛ Abacuc.iij. Jngredi
atur putredo in oſſib* meis vt ſubter me ſcateat tp̄e videlicꝫ p̄ntis vi
te.ꝛ poſtea requieſcā in die tribulatōis Ecce q̄ꝫ fructuoſa ꝛ ſalubre ē me
ditatio pene infernal'. Vn̄ p̄s. Cōuertant pctōres in infernū.hoc ē ſu
per meditatōes illuc ſe trāſferāt viuētes.ne poſtmodū illuc deſcendāt
perpetue moriētes. Et ergo bn̄ dꝛ Daniel'.iij. Btūs q̄ intueris abyſ/
ſos videlicet ꝑ cōtinuā ꝛ iugē memoriā interne cōtemplatōis tormen
ta infernalia cordial'r intuēdo. Patet ergo ſufficiēter ꝑ p̄dicta ꝙ mul
tipl'x ē ꝛ varia infernalis pena.ꝛ q̄ꝫ vtilis ꝛ ꝓficua eſt ipſius memoria
Et ergo Errat hō vere q̄ cū bona poſſit habere Spōte ſubdit penas
infernaleſqꝫ cathenas. Jgnib* arſurus ex his nūq̄ꝫ rediturus.

¶ Finit terciū nouiſſimorū. Sequunt exēpla de penis inferni

¶ Ex horologio eterne ſapie de penis inferni.

Actū eſt aūt poſt hec.ꝛ ecce cepit diſcipul⁹ cogitare dies an
tiq̄s ꝛ ānos eternos in mēte hrē Nūqꝫ cū ꝓfunde ſe collige
ret ꝛ a ſenſibilib* ꝓut potuit intellectū abſtraxiſſet appāru

it in viſione fidei oculis a lõge quaſi q̄dam regio vmbroſa ignota et
multũ terribilis. Tuncq̄ tremefactus quidnã hoc eſſet inq̄reret reſpõ
ſum eſt ei. Regio hec vt vides diſtincta locus eſt penaꝝ futuraꝝ quē
diuerſe aīe poſt egreſſum a corꝑe pro diuerſitate culpaꝝ in penã ſorti
untur. quedã ad ipſaꝝ purgatõem. q̄dam vero ad eternã damnatõez
et ꝑut ſibi ea nũc demõſtrata fuerint. Hec aũt ꝛ his ſimilia tam horrē
da ꝛ inmania fuerint tormentoꝝ genera: vt nulla ſufficeret hec ling-
ua narrare aut nullus ſenſus mortaliũ poſſet ea plene eſtimare. Cuꝫ
aũt ad ſe rediſſet. ꝛ quaſi de alio mũdo: vt ſibi videbaꝰ ex motiua viſi
onis p̄ſentia veniſſet. nimio terrore ꝛ errore velut homo ſeminiuus a
liq̄diu iacēs in ſeipſo cõtabuit. Quedam aũt ex his ſolũ fidei oculis
cõſpexit. Reſpexit igiꝰ ꝛ ecce de p̄dictis locis fetor intolerabilis exori
ebatur. Vallei reſonare audiebanꝰ tenebre ꝑfundiſſime denſabanꝰ
et videbanꝰ ibi facies demonum horribiles. Ibi erat planctus ꝛ ge-
mitus ꝛ alternantia mala. impios ſine pietate diſcerpebãt. ab aquis
niuium tranſibant ad calorem nimium. Cõſiderabat inter hec equi-
tatem ꝛ magnitudinē iudicioꝝ dei ꝛ inter cordis ſe p̄mentis anguſti
as. ac ſudoris guttas q̄ ipſum ex horrore viſionis penetrauerat aduer
tebat. q̄m per que peccauerat quis. per hec ꝛ torq̄batur. Vñ ꝛ illi qui
in vita ſua inſenſate ꝛ iniuſte vixerãt ꝑ hec q̄ coluerãt tormēta recipie
bant. Raptores aũt ꝛ p̄dones ac eoꝝ cõplices ꝛ hi qui pauꝑes ꝛ ami
cos dei dũ adhuc viuerent ſpoliauerũt vel ꝑ exactões vel indebite pe
nas inflixerũt ad patibula q̄dam infernalia ſupra humanã eſtimatõ
nem penalia. rapti violēter ſuſpēdebanꝰ ꝛ ibidē torq̄banꝰ. nec tamen
moriebanꝰ. ſꝫ mõ indicibili cruciabanꝰ. Nõnulli etiã qui ſub habitu
agnino mentē occultauerãt leoninã q̄ velut canes rabidi ſeruis dei ꝑ
obprobria ꝛ maledicta. aut v̄ba turbatiua moleſti erãt ꝛ cõfrēs ſuos
iniq̄ ꝑſecutõe leſerãt ibidē a canibꝰ īfernalibꝰ amariſſimis morſibus
corrodebanꝰ. Ibi ſuꝑbi ſepultura aſini in īferno deſpectiue ſepelieban
tur ꝛ tãq̄ cadauera putrida ignita ꝓiecti obꝓbrio ſempiterno q̄d nun
q̄ delebiꝰ adijciebanꝰ. Et ꝓ gl'a tp̄ali ꝛ mētis elatõe q̄ ceteros inflati p̄
ite ambiebãt tãta penaꝝ mole ac põdere p̄mebanꝰ q̄tuꝫ q̄s p̄mi poſ
ſit q̄ maximã turrim ſup̄ ſe haberet. Bibuli v̄o ꝛ crapuloſi q̄ vētri ſuo
ſeruierant velut lupi famelici fame incredibili ac intolerabili afflige-
banꝰ cupiētes guttã minimã aque frigide ꝓ refrigerio lingue ſue flãma
rũ incēdio aduſte recipe ꝛ nemo illis dabat. Sꝫ demones teterrimi cũ
ſituľ ardētibꝰ iuxta eos ſtabãt ꝛ potũ quedã ſulphureũ plũbo liq̄fcõ
ſilem nimio calore eſtuãte ꝑ os eoꝝ in ventrē ꝓfuſe fortiter īfundebãt
Luxurioſi q̄ꝗ ꝛ q̄ in delicijs carnē ſnã enutriuerãt ꝛ in obſtinatione
ſua ꝑdurauerãt a ſerpētibꝰ deuorabanꝰ ꝛ a bufonibꝰ ignitis aculeis

vſqꝫ ad viſcera torq̄bant. Qui carnali ac terreno amore dediti fuerāt
vtriuſqꝫ ſexus terrā infernalē ꝑ dolore mordebāt q̄m eos demones ni
miū affligebāt. nā ſpicula ignea habētes. ⁊ eſtu vehemētiſſimo eos in
ſequētes vulneribꝫ eos ſeuiſſimus repleuerunt. Sꝫ ⁊ ſocios in culpa
ſocios habuerūt in pena Supra modū aūt cupidi ⁊ auari ac queſtu-
arij male torq̄bant nā in foueis metallis bulliētibꝫ plenis balneabā-
tur ⁊ exilire cupiētes abſqꝫ miſcōia reimpingebant Judicium duriſſi
mū his q̄ preerāt fiebat fortioribꝫ āt fortior inſtabat cruciatio ⁊ potē
tes ibi tormēta patiebant potēter O q̄s dicere q̄at q̄ꝫtum ibi iudices
impij rcōres iniq̄. clerici turpis lucri. cupidi monachi laſciui laici vio-
lenti mulieres ꝓcaces ſaltatrices ⁊ ambitioſe ⁊ diuerſe q̄qꝫ falſi chri-
ſtiani penas varias habuere N cu q̄ꝫ miſerabiles rugitus ⁊ clamores
dabant lamētabiles. ita vt ſola viſionis huius afflictio omnē penam
mundi quodammodo excidere videretur Nā ⁊ multitudo viſoꝝ in-
fernales ⁊ audaces leones ⁊ noui generis aīalia ira plena. ignoteqꝫ be
ſtie vaporem igneum ſpirantes odorem fumi proferētes ⁊ horrēdas
ſcintillas ab oculis emittentes amariſſime eos dilaniauerant. Tādē
multi ex his in puteum abyſſi de quo fumus horribilis ⁊ fetor intole
rabilis exibat ꝓiiciebantur. aſpectus eorum velut ferrū candens in
modum fauillarum exardebant. ⁊ a demonibꝫ reimpingebantur cō
manducantes linguas ſuas ꝑ dolore. ⁊ blaſphemabant deum celi ꝑ
doloribus ſuis ⁊ vulneribus. ⁊ non egerunt penitentiam ex operibus
ſuis. vinculis tenebraꝝ ⁊ lōge noctis cōpediti. in obſcuro ⁊ tenebroſo
obliuionis velamento tenebantur. Sonitus deſcēdens cōturbabat
eos. ⁊ ꝑſone triſtes apparētes pauorem eis incutiebāt. nec ſideꝝ limpi
de flamme illuminare poterant noctem illam horrendam vna enī ca
thena tenebraꝝ oēs colligati erāt Omnis orbis terrarū limpido illu
minabatur lumine ſolis. illis aūt ſuperpoſita erat grauis nox imago
tenebrarū. Ipſi aūt ſibi erant grauiores tenebris fumus tormētoꝝ
ipſorū aſcenſurus eſt in ſecula ſeculorū. Poſt hec vox quedam deſuꝑ
quaſi tonitruum audiebatur que inſultando ⁊ quaſi exprobrādo dice
bat. Vbi nunc ſunt hi qui ab initio a diebꝫ antiquis mūdo huic toto
ſeruierāt deſiderio q̄ voluptuoſe viuētes varijs deſiderijs ſe ſubdide-
runt. Eia quid profuerūt illis nūc omnia que tanq̄ꝫ vmbra velociter
pertrāſierūt q̄ꝫ breuis delectatio tam longam reſtem poſt ſe trahit e-
terne miſerie O ſtulti ⁊ vecordes vbi nūc verba illa q̄ cum leticia tan
ta ⁊ corde tripudio dicere ſolebatis. veite ⁊ fruamur bonis q̄ ſunt vta
mur creatura tanq̄ꝫ in iuuētute celeriter Quid iuuāt nunc dulcia vni
uerſa quibus tam celeriter ꝑfruiti eſtis Siq̄dem nūc ac cōtrario plā
gere vobis cōuenit ⁊ plangendo exclamare ac dicere. ve ve nobis iam

nūc ⁊ in eternū qr nati ſumus nec vltra mori valemus. Ue qr male
torq̄mur nec a tormētis vnq̄ꝫ liberabimur. O q̄s eſt q̄ iſta recogitet
ſupplicia ⁊ nr̄a ad cor poīt tormēta. Hec em̄ talia ſunt vt q̄cq̄d in mū
do horribile excogitari poſſet his cōpari nō valeret. O q̄ꝫ felix incoin
quinatꝰ q̄ poſt gaudia huiꝰ mūdi nō abījt q̄ nō reſpexit in vanitates ⁊
inſanias falſas. Nos inſenſati vitā illoꝝ eſtimabamꝰ inſaniā ⁊ finē
illoꝝ ſine honore: quō cōputati ſunt inter filios dei ⁊ īter electos ſors
eoꝝ eſt. Ergo errauimus a via v̄itatis ⁊ iuſticie. lumē nō luxit nobis
et ſol intelligētie nō eſt ortus nobis. laſſati ſumꝰ a via iniq̄tatis ⁊ ꝑdi
tionis ⁊ ambulauimꝰ vias difficiles viā aūt dn̄i ignorauimꝰ. Quid
nobis ꝓfuit ſuꝑbia aut q̄d diuitiaꝝ iactātia cōtulit nobis. trāſierunt
oīa illa tanq̄ꝫ vmbra trāſijt q̄d tꝑale fuit. ſꝫ prochdolor nūc remanſit
q̄d in eternū manebit. O eternū nunq̄ꝫ finē habituꝝ ꝑpetuū mortis
ſuppliciū O finis ſine fine. mors grauior om̄i morte ſꝑ mori. ⁊ tn̄ non
mori poſſe. o mi pater dilecte q̄ me ī hūc mūdū genuiſti: o dulcis ma
ter q̄ maternis vberibꝫ me lactaſti. o vos oēs amici mei ⁊ ſocij dilecti.
valete nūc viſcera mea qr hec ē hora illiꝰ ſeꝑatōis amariſſime q̄ amari
or ē oī morte vale tellꝰ valete ſocij q̄s tā benigno fauore colui. en duci
mur ad horrendū infernale ſuſpendiū. ad ſuppliciū trahimur metuen
dū. nūq̄ꝫ vos de cetero cū gaudio viſuri. O lachryme inceſſanter ꝓflu
ite. oculi plorate ⁊ oīa viſcera mea vlulate ſuꝑ hac infeliciſſima ſeꝑati
one q̄ eſt a ſummo bono a facie illa glo͛ſa. ⁊ a ꝯſortio āgelico necnō il-
lo feliciſſimo electoꝝ nūero. ponēdiq̄ꝫ ſumꝰ ad illā miſerā ⁊ maledic-
tā ac crudelē dānatoꝝ turbā ſine fine cruciandā O manuū cōploſus
ſonitus O cordiū multoꝝ gemitꝰ intimi. o ſtridor dentiū ⁊ fremitus
ſpirituū immēſus. o ploratꝰ ⁊ vlulatꝰ multus. O in eternū ꝑmāſurus
clamor q̄ ſꝑ durabit ⁊ nūq̄ꝫ finē habebit. q̄ ſꝑ renouabit ⁊ nūq̄ꝫ exau-
diet. oculi nr̄i miſeri nūq̄ꝫ alid̄ videbūt niſi miſeriā. Aures nihil alid̄
audiēt niſi ve ve atq̄ꝫ triſticiā O pia corda iſtud intermīabile ⁊ crude
le ac eternū ve reſpicite lugete ⁊ flete. O mōtes cadite ſuꝑ nos. colles
cooꝑite nos q̄d ſuſtinetis. q̄d expectatis abſcōdite nos a facie illa ter-
ribili furoris dn̄i. a vultu ire gl'e dei. Heu heu cur non ex maxia mala
futura nobis ꝓuenimꝰ cū robur affuit. cū tꝑs aderat oportunū. vtinā
de illo tꝑe toto inutilr̄ expēſo ſuꝑeēt nobis vna horula tāte pene in re
mediū ꝯceſſa. Sꝫ heu ſentētiā te diuina iuſticia ꝑcluſa ē nobis ſalutis
via. negata miſcd̄ia ſpes oīs ablata O dolores ⁊ miſerie ⁊ in eternū ꝑ
manſure. āguſtie in terra hac obliuiōis vbi nullꝰ ordo ſꝫ ſempiternus
horror inhabitat. Quid plura nos miſeri ⁊ miſerabiles tantū affligi
mur ⁊ dolemꝰ de illo ve eterno: vt q̄liſcūq̄ꝫ terminꝰ excogitatꝰ dūmō fi
nitus eēt nobis ſolatioſus. Uñ poſito ꝑ impoſſibile q̄ eſſet aliq̄s la

pis molaris adeo magnꝰ ꝙ vbiqꝫ circūferentiā celi cōtingeret. ⁊ ꝙ ali
qua auicula mīme q̄ꜩtitatis poſt centū millia annoꝝ veniens de lapi
de p̄dicto ſolūmō tm̄ ꝑ roſtꝝ ſuū auelleret q̄ꜩtū eſt ꝑs decima millij.
Et iterꝝ poſt centū millia ānoꝝ curricula ſicut ꝓus ſcꝫ vnā ꝑticulā de
decē. ⁊ ſic ꝑ ſingulares ꝑtes. Itaqꝫ in decies cētenis millibꝫ annis nō
plus diminuerenꝛ q̄ꜩtitas lapidis niſi in q̄ꜩtū hꝫ in magnitudine gra
nū vnius millij. En ꝓch dolor nos miſeri multū grati eēmus ꝙ poſt
talē longā ⁊ plenā cōſumptōem totius lapidis. finē haberet ſnīa nr̄e
eterne damnatōis. ſꝫ heu hec eadē cōſolatio miſeris a diuina iuſticia
penitus ē negata. Huculqꝫ miſeroꝝ ꝟba damnatoꝝ. Taliter igiꝛ o fi
li ibi flagellabunꝛ qui hic a flagellis filioꝝ excipiūtur

Diſcipulus.

¶ O iudex tremēde ecce nūc aīa mea ex hac q̄qꝫ viſione horribili ter-
rita ꝓſtrata ē. ⁊ genua deſolata vt vix ſubſiſtere poſſum. O deꝰ meus
adiutor meus. o mi deꝰ eterne auerte obſecro furorē tuū a me Abſit a
me hec eterna damnatōis ſnīa formidoloſa Nō ſi aduerſa me oportꝫ
ſuſtinere fiat volūtas tua hic in me. huiꝰ a me licētiā pleniſſimā habe
to nec q̄ruloſum diſcipulū de cetero in me habebis hoc ſolū facias vt
me a te in eternū ſepari nō ꝑmittas. ¶ Inferni penas vidēs q̄dam pe
trus monachꝰ grauiſſimā p̄niam ꝑegit Petrꝰ q̄dam monachꝰ ex regi
one hibernie ortus loco vaſte ſolitudīs cui Euaſſa nomē eſt īherebat
hic ꝓuſquā heremū peteret moleſtia corꝑis interueniēte defunctus ē
Sed ꝓtinus corpori reſtitutus inferni ſe ſupplicia atqꝫ innumera lo-
ca flāmaꝝ vidiſſe teſtabaꝛ Qui etiā quoſdā huiꝰ ſcl'i potētes in eiſdē
flāmis ſuſpēſos ſe vidiſſe narrauit Qui cū iā deductꝰ eēt vt in illo iaꝫ
et ipſe mergereꝛ. ſubito angelū choruſci habitus apparuiſſe fatebaꝛ q̄
eū in ignē mergi ꝓhiberet. cui etiaꝫ dixit. Egredere. ⁊ q̄liter tibi poſt
hec viuēdū ſit cautiſſime attēde. Poſtqꝫ ꝟo paulatī recaleſcētibꝫ mē-
bris ab eterno mortis ſomno euigilās tūcta q̄ circa illū fuerant geſta
narrauit factiſqꝫ poſtmodū ſe vigilijs ieiunijſqꝫ conſtrinxit vt inferni
eū vidiſſe ⁊ ꝑtimuiſſe tormēta ⁊ taceret lingua cōuerſatio loquereꝛ.
¶ Infernales diuerſi diuerſimode ꝓ meritoꝝ qualitate ꝑatiuntur.
¶ Dicebāt de eodē abbate maiore Machario. qꝛ dū ambularet ali-
qn̄ in heremū: inueīt caput hoīs in terra iacēs. Nō cū moueret ꝟga
palmea quā habebat in manu locutū eſt caput illō ad eū Cui dixit ſe
nex Quis es tu. Rn̄dit caput illud ad ſenē dicēs. Ego erā ſacerdos
gentiliū q̄ aliq̄n cōmanebā in loco hoc Tu ꝟo es abbas machariꝰ q̄
habes ſpm̄ ſcm̄ dei Quacūqꝫ ergo hora miſertꝰ fueris eoꝝ qui ſunt in
tormētis ⁊ oraueris ꝓ eis tūc cōſolanꝛ puſillū Dicit ei ſenex. Et q̄ eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

iſta cõſolatio. Rñdit illud caput. Quantũ diſtat celũ a terra tm̃ ẽ ig
nis ſub pedibꝰ nr̃is ⁊ ſup caput nr̃m. Stãtibꝰ aũt nobis in medio ig/
nis nõ eſt vt q̃s facie ad faciẽ videat ꝓximũ ſuũ. Ait ergo ſenex cũ fle/
tu. Ve illi diei in quo natus eſt hõ ſi eſt hec cõſolatio ſupplicij. Rurſus
dicit ſenex. Eſt peius tormentuꝫ ab his. Rñdit caput illud. Maior
pena ſubtus nos ẽ. Dicit ſenex. Et q̃ ſunt in ipſa. Dicit illi caput illd̃.
Nos q̃ ignorauimꝰ deũ vl̓ aliq̃d modicũ miſcd̓ie habemꝰ. q̃ ṽo ꝯgno
uerũt deũ negauerũt eũ nec fecerũt volũtatẽ eius. hi ſunt q̃ ſubtꝰ nos
ſunt. Et poſt hec ſumẽs ille ſenex caput illud ⁊ ſepeliuit. ¶ Infernales
penas ſentiẽs clericꝰ mũdo relicto monaſteriũ intrauit. In Nannetis
ciuitate tp̱e Henrici q̄rti imp̱atoris erãt duo clerici nõduꝫ parietibꝰ
annis p̃ſbyteri ſci lr̃is affatim inſtructi inter ſe multũ amici. Hi pactũ
inierũt inter ſe. vter eoꝝ q̃ p̊or moreret̃ alij vigilanti vel dormienti ap
pareret infra trigita dies. Data acceptaq3 corp̱ali fide nõ multũ poſt
vnꝰ obijt ⁊ triceſima die alteri vigilãti aſtitit. neſcio q̃d op̱is molliẽti ⁊
vultu exangui ⁊ pallido ad eũ ait. Agnoſcis ne me. Agnoſco ille ait.
et miror q̄d tam diu moratus fueris. Ille p̊us moraꝫ excuſans tandẽ
ait. Et aduẽtus meus ſi volueris tibi fiet ꝯmodꝰ mihi oĩno infructuo
ſus. Nã ſempiternis dãnatꝰ ſum ſupplicijs. Ego ait alter iuuabo te p̃ci
bus ieiunijs ⁊ elemoſynis multis. At ille rñdit. Sine pñia ſunt iudi/
cia dei in inferno. Dũ rotat aſtra polus dũ pulſat littora põtus ꝓ cri/
minibꝰ meis puniar. ſi totus mundus mihi remedia exq̃reret eterna
tamẽ ⁊ innumera penaꝝ gña patiar. Et vt aliquã ex meis irreuocabi
libꝰ penis cognoſcas. en vna. Protẽditq3 manũ ſanioſo vlcere ſtillan
tem. Videt̃ ne ait tibi leuis. Cũ ille leuẽ ſibi referret videri ipſe mor/
tuus curuatis in volã digitis tres guttas defluẽtis tabi ſuper eũ iacu
latus ẽ. quaꝝ due tp̱e vno frontẽ cõtingẽtes cutẽ ſicut ignito iaculo pe
netrauerũt foramẽ nucis capax efficiẽtes. illo magnã penã eẽ doloris
proteſtãte clamore. Hoc inq̄t mortuus erit q̃ꝫdiu vixeris ⁊ penarum
meaꝝ graue documentũ ⁊ niſi neglexeris ſalutis tue ſingulare monu
mentũ. Vade ergo dũ licet muta habitũ ſimul ⁊ aĩm. ⁊ eſto monachꝰ
redonis apud ſcm̃ melaniũ. Cũq3 viuus ad hoc rñdere nollet. mortu
us eũ oculi vigore ꝑſtringẽs. Si dubitas inquit cõuerti miſer lege lit
teras iſtas. Et hoc dicẽs manũ ꝓtendit tetris notis inſcriptam q̄bus
ſathanas ⁊ omne ſatelliciũ infernorũ omni eccleſiaſtico cetui grãs de
tartaro emittebãt. Quod cũ ipſi in nullo ſuo voluptatibꝰ deeſſent. tã
tum nimeꝝ ſubditaꝝ aiarũ paterent̃ ad inferna deſcẽdere p̃dicatõis
incuria q̃ꝫtum nunq̃ꝫ viderant retroacta ſecula. His dictis loquẽtis
aſpectus diſparuit. Audiẽs hec oĩa vendẽs ⁊ dãs paupibꝰ ſcm̃ Me
laniũ adijt. ⁊ monachus ibi factus optime cõuerſatus eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

¶ Infernalis ignis q̃ȝ acerbus ſit ⁊ de Walte-
ro cui apparuit diabolus.

¶ In villa que in territorio Bunnẽſi ẽ ſita miles q̇dam nobilis ⁊ de-
uotus walterꝰ noīe habitãs erat tã dñe nrẽ q̃ȝ ordini ſatis obſeq̇oſus
Hic cũ tpe quodã infirmaretˀ ſoluſq̃ȝ iaceret diabolus illi ad pedes
lectuli viſibiliter apparuit. Erat aũt ſicut ipſe nobis retulit facies eiꝰ
ad inſtar ſimee diſpoſita cornua habẽs capña. In cuius aſpectu cum
terreretˀ poſtea confortatus ait. Quis vel q̇d es vñ venis vel q̇d q̃ris.
Rñdit monſtꝛ Diabolꝰ ſum aīam tuã tollere veni. dicẽte milite Re
cede leccator aīam meã nõ tolles chriſto me ꝯmẽdo. ſubiũxit ille wal
tere ſi mihi cõſenſeris homagiũq̃ȝ feceris nõ ſolũ incolumitati te reſti
tuã. q̇n etiã ſup oẽm tuã ꝓgeniẽ te ditabo. Rñdit miles. Satis ha-
beo de diuitijs tuis fallacibꝫ non curo. Vñ ergo tibi theſauri Infra
termīos inquit curie tue infiniti occultanˀ Cũq̃ȝ quo cũ miles iã loqui
delectaretˀ ait. Dic mihi vbi eſt aīa dñi mei wilhelmi comitis Julia-
cẽſis nup defuncti Tũc rñdit diabolꝰ militi ⁊ dixit illi. Noſti caſtra
vicina wolkenburch ⁊ drachenueltz Noui inq̇t. ⁊ ille ꝑ fidẽ meã dico
tibi ſi ferrea eẽnt tam caſtra quã eoꝝ mõtana Et in illo loco mitterẽ-
tur vbi aīa wilhelmi eſt añq̃ȝ ſupciliũ ſupius inferiori iũgi poſſent li-
quefierẽt Quo dicto mox cachinnãdo ſubiũxit. Ardor iſte balneũ la
creũ eſt ei. In futuro q̇n corpus ſuũ aīa reſumet. tũc primum penã de
bitã recipiet. Requiſitus de aīa Henrici comitis Seynenſis rñdit.
Certe illã habemus De pena illius nihil expſſit Adiecit etiã inter-
rogare illum de patre ſuo. Ad quod rñdit ille Viginti annis ⁊ vno il
lum habuimus Sed monocula illa ⁊ caluus ille atq̃ȝ pediculoſus q̇
in ſolario iacet nobis eũ abſtulerũt Monoculam vocauit vxorẽ eius
que iugiter lachrymãdo oculũ vnũ pdiderat. Caluũ dixit filium eiꝰ.
Theodoricũ monachũ noſtꝝ qui ad videndũ germanũ eodẽ tẽpore
aduenerat. Interrogatus ꝟo de pdicta matrona. Rñdit Nunq̃ȝ po
teſtati noſtre addita eſt. eo q̄ mulier eſſet bona ac ſancta Frẽm aũt tu
um Lambertum ſic ſellauimus vt noſtrum ius euadere non poſſit. q̇
ante paucos annos defunctus eſt vir auarus ⁊ pecunioſus. Dicente
iterum milite. Dic mihi de quo loco veniſti nunc ad me. Reſpondit
demon. Ego ⁊ ſocij mei eramus in exequijs cuiuſdam abbatiſſe nigri
ordinis egreſſum anime eius preſtolantes. Tunc miles. Quot era-
tis ibi. Reſpondit demon. Noſti nemus in Cortenforſt. Optime
inquit noui. Et ille. Non ſunt tot folia in arboribus quot illic fuimꝰ
congregati. non eſt tam grandis ſilua in prouincia noſtra Et quid ob
tinuiſtis ibi. Reſpondit. Heu nihil. Femina fuit religioſa ſꝫ ⁊ Diſ-

chael archangelus ſuꝑueniēs cū fuſte ferreo ſic nos cecidit ꝛ cedēdo fu
gauit: vt diſꝑgerem⁹ quēadmodū puluis q̄ a turbīe impellit᷑ Req̄ſi
tus etiā ſi eēt in obitu dn̄i Gerhardi abbatis nr̄i tūc recēter mortui.
Rn̄dit Nō eſt em̄ harene in littore maris q̄t ibi fuim⁹ Sz modicuz
ibi obtinuim⁹. q2 pediculoſi illi more porcoꝝ in humo iacēdo grūniē
tes nō ſinebāt ꝓpius nos accedere Hn̄t p̄terea domū quādā ſuſurrīj
capl̄m notās in qua oīa nobis q̄cūq3 delinquūt ſubtrahunt᷑ Et dixit
miles. Quō ſtultiſſime auſus fuiſti ad obitū viri tā iuſti venire. Au/
ſus inq̄t Ego pn̄s fui vbi dei fili⁹ expirauit ſedēs ſuꝑ brachiū crucis.
Hoc v̄bū a demone ꝓlatū ꝛ a laico recitatū maxie mihi fidē fecit di/
ctoꝝ. eo ꝙ in gloſa legat᷑ ſuꝑ Thobiā dicēte waltero Que fuit portio
vrā in chriſti morte. Rn̄dit Nulla Malo nrō illuc venim⁹. q2 v̄tu/
te moriētis turbati ꝛ exagitati. detruſi ſum⁹ in infernuz. Multa alia
cū demone quotiēs ſolus erat cōferebat. q̄ poſtq3 cōualuit multis re/
citauit Vis nūc audire q̄lis ꝓceſ comitis wilhelmi finis fuerit ꝛ pene
¶ Infirmatus in caſtro ſuo Nydecke ꝑ quadā contumelia ſibi illata
veit Coloniā Qui cū rediret in via defectū cordis incurrit ꝛ aīc codi/
cēte Oh nūq3 de cetero videbo coloniā Cū in terrā depoſit⁹ cū medi
cus ei⁹ diceret mortē eē in ianuis ſubiecit Cōſulo tibi vt vxorē tuā re/
cipias Rn̄dēte illo. nō faciā Supplicauit ei ꝑ quodā milite quē diu
cruciauerat Nequaq3 inq̄t egredit᷑ me veniēte Tūc medic⁹ Ergo an̄
diē craſtinū egrediet᷑ Qd ita fcm̄ eſt Cū v̄o moriturus eēt in ſinu cu/
iuſdā matrone quā a viro ꝓprio tulerat iacebat Cui cū illa diceret Do
mine q̄d faciā poſt mortē veſtram Juueni inq̄t nubere debes militi.
Hec em̄ v̄ba vltima fuere. Eadē nocte ſicut mihi retulit abbas q̄daz
ordis nr̄i ſcīmonialis q̄dam ſci Mauricij Colonie in loca penarum
trāſpoſita ē. in q̄bꝫ puteū magni horroris igneo tectū operculo inter
flāmas vidit ſulphureas. De q̄ cū ſuū ductorē interrogaſſet. Rn̄dit
ille Due tm̄ aīe in illo ſunt aīa videlicet Maxentij imꝑatoris ꝛ aīa
wilhelmi comitis Juliacēſis. Mane viſuz recitās cū eadē die rumor
inſonuiſſet colonie de morte eiuſdē comitis viſionē fuiſſe verā intelle
xit Propter ſilem culpā iuſtū fuit vt q̄ pares erāt in culpa cōformes
fieret in pena. vtriuſq3 vitā noui. Maxētij ex lcōne wilhelmi ex mul
toꝝ relatōe. Vterq3 tyrānus vterq3 ſupra modū luxurioſus Sicut le
git᷑ in cronicis. nulla fuit in vrbe romana ſiue extra vrbē matrona taz
nobilis tā pudica. dūmō ocul᷑ maxentij placeret. q̄n de domo mariti
ſublatā corrūperet. Silia faciebat de v̄ginibꝫ ꝛ viduis. Viderūt iſta
viri ꝛ ingemuerūt parētes ꝛ tacuerūt Tāta erat illi⁹ crudelitas vt cū
nimio dolore cordis afficeret᷑ triſticiā tn̄ diſſimularet Tāta ei⁹ extitit
tyrānis vt paſſim ſenatores ciues milites occideret. de q̄bus aliq̄ ha/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

bebatur ſuſpitio. wilhelmus vero non diſſimilia operabatur his ⁊ ſi
non pari poteſtate non tamen impari voluntate ſicut audiui ita de/
ditus erat luxurie ⁊ inceſtui vt vix aliquem haberet miniſterialium
cuius vxorem aut filiam non attemptaret violare. nullam habens
differentiam inter matrem ⁊ filiam. inter legitimam ⁊ abſolutam
Quanta fuerit circa ſubiectos ſiue comprouinciales crudelitas om/
nis nouit epiſcopatus Koloniensis Maxentius vxorem propriam
occidit iſte incluſit. Ille perſecutus eſt eccleſiam multos per fidem oc/
cidendo. Iſte tempore ſciſmatis imperij romani perſecutus eſt ſedi a
poſtolice obedientes ſacerdotes de ſuis ſedibus eijciendo quoſdam
mutilando ⁊ bona eccleſiarum diripiendo. Hec acta ſunt in tempori
bus Innocentij pape.

**Infernales ⁊ horrendiſſimas penas ꝗdã di
ues ſuſtinuit vt ꝑ qualitate delectationum qua-
litates penarum reciperet.**

¶ Refert Petrus cluniacenſis ꝙ monachus quidam cum in extre/
mis vite ſue eſſet anima ſua ducta ſit ante infernalem portam q̄ cum
ibi toto vniuerſitates penaruꝫ cõſpiceret. vltra ꝙ̄ dici poteſt tremere
cepit. Quod ne faceret angelus prohibuit. Ibi vero aliquãdiu mo/
rante eo vidit demones quoſdam precurrentes ⁊ nimium cachinnan
tes de perditione anime cuiuſdam diuitis quam ſocij ſui ſecum in ba
ratrum damnationis attraxerant. Venientes autem ad principem
demoniorum: dixerunt ſe animam amici ſui cum gaudio magno at/
trahere. Quibus congaudens ſi gaudium infelicitas dici poteſt ait.
Accipite ⁊ pompoſe ſicut ſolitus erat in cathedra ſua ſedere facite in
duentes eum. ſicut ſolitus erat veſte honorifica. Et ſedere eum fece/
runt ſuper ſedem ita inextinguibiliter ardentem. ꝙ̄ ſi totum mare ſu
perfunderetur nullatenus extingueretur. pallium vero quo eum cir/
cundederunt non minoris flagrantia erat Illo in ſede mirabiliter col
locato infelicius veſtito princeps ad ſuos ſeruientes ait. Ite ⁊ ſicut
decens eſt tali amico noſtro poculum noſtre delectationis ꝓpinate
Tunc tanꝙ̄ ereum liquorem candentem omni genere fetoris mix/
tum ori eius appoſuerunt. ⁊ appoſitus per omnia membra eius in flã
mas diffuſus effundebatur. quo potato ioculatores demones qui ei
iocularentur admiſit Qui accipientes duo cornua ignibus plena au
ribus eius appoſuerunt. ⁊ corniculari incipientes ſcintillas per ocu/
los eius ⁊ per nares. ⁊ per omnia foramina eius emittebant. Deinde
in cameram miſit vbi contra delectationes carnales quas ſolebat cũ
puellis dum adhuc viueret exercere infernales pateretur amaritudi/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

nes. que omnium ſerpentium generibus erat repleta ⁊ ita nimio ca/
loꝛe incenſa· ꝙ candentis ferri ſatis euinceret ardoꝛem. a quibus exce
ptus q̃ꝫ hoꝛribiliter amplexatus. quã q̃ꝫ doloꝛoſe oſculatus. quãqꝫ mi
ſerabiliter ſit contrectatus ⁊ per omnia membꝛa diſcerptus a nobis
pius pater remoueat ꝙ nunqꝫ experiamur. Et contra qneqꝫ oblecta/
menta carnalia que pꝛius habuerat viuens ſingula tormenta infer/
nalia inferebant. Hoc viſo anima menachi ad coꝛpus rediijt. ⁊ quod
viderat ob vtilitatē audientiū plurimis enarrauit

¶ Aliud.

¶ Erant in ſchola duo inſolentiſſimi ſcholares adoleſcentes qui non
ſolum non pati volebant coꝛrectiones magiſtri. verumetiam ad inſo
lentias ⁊ diſſolutiones alios ſtudere volentes ſepiſſime compellebat
et hoc quidem magiſter emendare non poterat nec audebat. Conti/
git ergo magiſtrum moꝛi ⁊ tercio die aut quarto in media ſchola in
effigie magiſtri diabolum cum virga ferrea coꝛam omnibus apparere
Nec moꝛa cum nigro vultu in adoleſcentes dictos exurgens ⁊ cum
virga illis moꝛtem intentans repente diſparauit. Moxqꝫ illi pꝛe pa
uoꝛe in furiam verſi poſt dies aliquot obierunt. Ex hinc ergo ſchola/
res diuinum aduertant iudicium ⁊ magiſtris ſuis ſubdi diſcant. nec
vnq̃ꝫ refugiant coꝛrigi ne eos contingat. poſtmodum cum virga fer/
rea vapulare.

¶ Refert Petrus cluniacenſis ꝙ apud caſtrum Lizimacum quod
in pictauienſi pago eſt ſituatum nuper quidam pꝛeſbyter erat qui ſa/
cerdotalis oꝛdinis ſuper celeſtem dignitatem miſerrime vite conuer
ſatione deturpans non ad animarum quibus pꝛeerat curam. ſed ad
carnis voluptatem explendam ſacro miniſterio vtebatur. Territus
tamen conſcientie malo ſicut aliquando ⁊ mali ad hoꝛam compun/
gunguntur familiaritatem quoꝛundam bonoꝛum viroꝛum expetijt.
et abbati boneuallis ⁊ fratribus eiuſdem monaſterij ſe in amicicia
ſpecietenus copulauit Qui longo tempoꝛe cum de vite emendarione
commonentes. ⁊ vt ſeculo renunciare. aſſidue exhoꝛtantes nihil ab
eo impetrare pꝛeter inanem ſpem potuerunt. Nam libenter que di/
cebant audire ſe fingens. ⁊ ſemper eos de conuerſione ſuſpendens de
ſocietate ſanctoꝛum illoꝛum gloꝛiabatur. nec commonitione vel exē
plis eoꝛum a malis retrahebatur. In illis itaqꝫ perdite ſue actibus ꝑ
durans. ⁊ obſtinatione impia iram ſibi in die ire theſauriſans in moꝛ
bum incidit. Qui poſt aliquot dies ingraueſcente ad extrema perue/
nit. Adierat eum pꝛioꝛ viſitationis gratia iam dicti monaſterij atqꝫ
cum eo per aliquantum diei ſpacium ipſo quoqꝫ rogante permanſe/

tat. Et nocte ſuperueniente cum cunctis deſcendentibus ſolus lecto
eius aſſideret. clamare terribiliter eger ille ad priorem cepit. Succur
re ſuccurre ait ſuccurre. Ecce duo ſuper omnem feritatem leones expa
uendi impetum in me faciunt. ⁊ hianti ore ac rictu feroci per fruſta
me pene decerpunt. totumqꝫ conſumere volunt. Deprecare cito do/
minum vt ab his eripiar antequaꝫ eorum morſibus conſumar. Di/
cebat hoc ⁊ tremebat ⁊ velut deuoraturos fugiens timore defecto cor
pori vires addente retro ſedebat. Prior vocis ac guſtus illius turba
tus terrore non ſine multo ⁊ ipſe timore erat. ac preces tamen ipſe ne
ceſſitate impellente conuerſus pro miſero illo (vt poterat) deum exo/
rabat. Quo orante mutata voce eger. Bene inquit bene receſſerunt
crudeles beſtie. ⁊ per orationes tuas iam nuſquaꝫ apparent. Et quia
vſqꝫ ad vltimum ſpiritum ſemper compos ſui extitit. nec vt quidam
morientium ſolent vel in modico ſenſu imminutus fuit conuerſus ad
priorem loqui cum ipſo de quibuſdam vt saniſſimus cepit. Cumqꝫ
tam de his ꝙ̄ de alijs multa inter ſe verba conferrent hore fere vnius
ſpacio elapſo rurſus inclamare longe terribilius ꝙ̄ prius exorſus eſt.
En inquit en ignis de celo vt torrens inundans deſcendit. ⁊ ſup hūc
lectum veniens iam iamqꝫ me in fauillam vſqꝫ comburit. Feſtina. ad
iuua. ora. ſi forte ab hac morte eripi valeam. Et hec dicens manibus
et brachijs opertoria ſubleuabat. ⁊ ea velut aliquid iuuare poſſent in
uiſibilibus ignibus turbatus opponebat. Sed nequaqꝫ. Non enim
corporalia tegmina ab ſpiritalibus incendijs tegere poterant. quem
celeſti vindicte impij opera exponebant. Prior adaucto timore de/
nuo ad orationem conuertitur ⁊ ꝙ̄tum in tali caſu poſſibile erat do/
mini miſericordiam pro eo deprecabatur. Illo vt ſupra orationi in/
ſtante poſt paululum patiens gratulationis vocibus preces eius in
terrupit dicens. Iam ab igne tutus ſum. nam dum ſuper me (vt dixi)
cum impetu deſcenderet. interpoſitus eſt lintheus vſqꝫ ad quem ig/
nis peruenit ſed cum tranſire non potuit. Iamiam ab iſto periculo e/
reptus oro ne a me diſcedas quouſqꝫ quis illorum finis futurus ſit
agnoſcas. Tunc prior qui tam timore ꝙ̄ hoſpitandi neceſſitate rece
dere nolebat ſubſtitit. ⁊ ab oratione ſurgens rurſum ei aſſedit. Cunqꝫ
eum tantis terroribꝫ anxium conſolaret. ⁊ vterqꝫ ad inuicem (vt ꝑus
colloq̄retur) ſubito egrotus ad inuiſibilia ereptus obmutuit. eū prior
raptū ab hūanis intelligēs rei exitū preſtolabat. Cum ecce poſt mul
tū noctis ſpaciū hō ad ſe redijt ⁊ miſerabiliter ingemiſcēs ait. ha. ha.
ad iudiciū eternū raptus ſum. ⁊ heu miſer eterna morte d natus ſuꝫ
Traditus ſum horrēdis tortoribꝫ igne inextinguibili. cū diabolo et
angelis eius perpetuo cruciandus Ecce ecce ignita ſartago plena bu/

lienti adipe quã coram me tormentorum miniſtri detulerunt. eamqꝫ
ad me frigendum vndiqꝫ ſuccenderunt. Et cum ſepe nominatus pri-
or orationi ſicut iam bis fecerat tercio quoqꝫ incubuiſſet ille ait. Ceſ-
ſa ceſſa oro pro me orare ne pro illo vltra fatigeris pro quo nullate-
nus exaudieris. Priore autem dicente. frater redi ad cor ⁊ miſericor-
diam dum adhuc viuis a deo require. ille adiecit. Putas ait me vt ſa-
num loqui. Non ait inſanio ſed ſana mente ea que dixi confirmo. Et
cucullam prioris manu tenens eum interrogauit Nonne hoc quod
manu teneo cuculla tua eſt. quo reſpondente eſt. adiunxit Sicut hec
veſtis cuculla eſt. ⁊ ſicut hoc quod ſubſtratum eſt mihi palea eſt. ſic ⁊
hoc quod coram cerno ignita ſartago eſt. Et dum hec loqueretur gut-
ta inuiſibilis ignis de illa quã videbat ſartagine exiliens in manu e-
ius priore vidente cecidit. ⁊ mirabile dictu cutem ⁊ carnem vſqꝫ ad
intima oſſis conſumpſit. Tunc ille acri cum gemitu En inquit indu-
bia rei probatio. Nam ſicut iſta quã vides de ſartagine prolapſa gut-
ta carnis partem conſumpſit ſic confeſtim me ignea vorago conſu-
met. priore ad iſta ſtupente iterum dixit. Ecce ſartagine eiipſam mi-
niſtri infernales propius afferunt ⁊ vt me in illam inijciant iamiãqꝫ
manus adaptant. Et poſt modicum. Ecce lintheum in quo iaceo vn-
diqꝫ concurrentes accipiunt. ⁊ in igneaꝫ ſartaginem eternamqꝫ frixu-
ram proijciunt. Hec velut vltimum vale mox vt priori atqꝫ his qui
ad hoc ſpectaculum horrendum conuenerant dixit. ſubtracta voce ⁊
reflexa ceruice puniendum ſpiritum condemnatis ſpiritibus tradi-
dit. Tantus vero terror omnes inuaſit vt omnes aufugerent. nec a-
liqui in domo vbi mortui cadauer remanſerat remanere auderent.
Facto mane miſerum cadauer ſepulture traditum eſt. Poſt aliquot
autem dies cum ad vniuerſos circa poſitos. hec tam terribilis fama
perueniſſet rei veritatem probare volentes tumulum apparuerunt ⁊
foſſam illam quam in manu adhuc viuentis preſbyteri gutta prenun-
cia damnationis fecerat in mortuo cadauere inuenerunt. que omnia
ſicut beatus Gregorius dicit. Nullo modo propter ſe infelix preſby-
ter vidit cui nihil ipſa viſio contulit. ſed quanta cautela ſacerdotale
officium amminiſtrandum qꝫ reuerenter diuina miſteria ſint tractan-
da. ſuper eum diſpoſitio demonſtrauit

¶ Aliud.

¶ Duo clerici vno corde intrabant monaſteriuꝫ. ⁊ tam exemplariter
viuebant vt om̄s eos diligerent. Poſt duodecim annos vnus mori-
tur. Qui minor ait. Tecum pro deo parentes ⁊ patriam reliqui. ſola-
re ergo meum exilium tuo reditu; vt ſciam quid meruimus omnia re

linquentes. Faciam inquit o dimidium cordis mei deo ꝓpicio Tu au
tem dilige mortuum. quia vnus te efficaciter ſicut matrē dilexi Mo
ritur ergo quaſi dulciter dormiens. Et ecce die ſeptimo redit mortu/
us iocunda ꝛ ſplendente facie dicens. Mi frater henrice ſicut audiui
mus ſic vidimus in ciuitate domini virtutum. Dudum iam centu/
plum recepi. ꝛ ecce vitam eternam poſſideo Preferebat autem in de
xtera eius eccleſiam auream miri artificij ꝛ decoris ſiniſtra vero cor/
dis locum tegebat. Ille vero viuus ſupra quaꝫ dici poteſt. exhilara/
tus ait. Cur mi dulcis frater Gherarde in manu tua ita reuerenter
geris eccleſiam. quare etiam cor tuum celes ſolita dilectione edicito.
Intrepidus ait. Audi quia conſolari te reuerſus ſum. Noſti quia ec/
cleſiam a meis mihi ſumptuoſe procuratam cum eius honore ꝛ com
modo amore perfectionis euangelice ꝛ timore periculi quod eſt in cu
ra animarum reliqui. Quare ſuper omnes reges terre ꝛ cunctas ſecu
li diuitias cum beatis eternaliter exulto. Cui autem amore cor me/
um celo. quia ipſum precioſo lapide tanti ſplendoris decoratur: vt vi
ſus tuus mox ex illo cecaretur quod conſecutus ſuꝫ a domino meo ie
ſu chriſto. quia eius paſſionis ꝛ incarnationis beneficium quotidie
deuotus ruminare ſolebam. Si me diligis inquit tolle cito manum
libenter pro hoc videndo vnum oculum expendam. quod dixit ꝛ fecit
Cum autem nimis ardenter pro tanto gaudio etiam altera priuari
deſiderabat ait illi beatus. Mea interuentione triceſima die mihi
iungeris ꝛ gaudium noſtrum nemo tollet a nobis. Interim dic fratri
bus. quia magna eos premia manent nemo tepeſcat. Frater vero ſic
diſponebat domui ſue id eſt conſcientie vt nihil liberet niſi cibus ani
me. Flentibus autem pre amore fratribus eius triceſima die iocunde
eiſdem vale dixit atqꝫ migrauit.

¶ De quarto nouiſſimorum quod eſt regnum celorum.

Quartum nouiſſimorū
quod valde ꝛ precipue debet homines a peccatis retrahe/
re eſt gloria celeſtis. Si hō ſe refrenat ab homicidio vel
conſimili opere crimmoſo ne perdat temporalia. quanto/
magis debet ſe cohercere ab omni actu illicito ne amittat gaudia ſem
piterna. Unde Auguſtinus in libro confeſſionum. Et gaudiū quod
non datur impijs. ſed eis qui te colunt quorum gaudium tu ipſe es.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Et ergo ſcribitur primo ad Corinthios ſexto. Iniqui regnum dei nõ
poſſidebunt. immo cum maxima confuſione repellentur ab eodem.
ſicut Goliardi ⁊ nebulones viliſſimi indignanter repelli ſolent ab im/
peratoris curia ne illic ſedeant cum regibus ⁊ principibus in tam ex/
cellenti ⁊ ſolemni menſa. Dicit enim Caſſiodorus ſuper illud Pſal.
Expelle eos quoniam irritauerunt te domine. Hic diſcimus ꝙ tan/
tum vnuſquiſqꝫ repellit quantum eius peccata cumulantur. quanti
tas enim delicti menſura eſt repudij Nunquid ergo quilibet peccata
vitabit. ⁊ tanquaꝫ mortiferum celerius abhorrebit. qui per hec celeſte
gaudium ſe mouerit amiſſurum De hac enim incomprehenſibili glo
ria ego pauper ingenio quid loquendo proferam. Si em̃ oculus non
vidit nec auris audiuit nec in cor hominis aſcẽdit. que preparauit de
us diligentibus ſe. Sicut ſcribitur primo ad Corinthios ſecundo de
illis que tunc referam. Certe quaſi balbuciendo ſi cecus natus diſpu
tans de coloribus non conſiderans de ſenſu proprio. ſꝫ multiplici ſcri
pturarum teſtimonio pauliſper inde dicam. ¶ Eſt igitur notandum.
ꝙ quãuis in regno dei ſunt valde multa. immo innumerabilia eius
felicitatem tangentia ⁊ gloriam pleniſſime atteſtantia Ipſum tamẽ
quo ad preſens ſpecialiter a tribus commendatur: Primo a ſumma
pulcritudine ſiue claritate. Secundo a bonorum omnium copioſita
te. Tercio a maxima leticia iugiter durante. Nam ibi eſt immenſa
pulcritudo ſiue claritas bonornm infinita copioſitas. ſummum gau/
dium ⁊ ſtabilis eternitas. De quibus hic per ordinem breuiter dice/
tur.

¶ De pulchritudine regni celorum.

In primis igitur regnum dei commendatur a ſumma pul
critudine ſiue claritate. Nam vt dicitur ſapientie quinto.
Ipſum dicitur regnum decoris. Hinc eſt quod pſal. dicit.
Domine dilexi decorem domus tue. Unde Thobie. xiij. Beatus e/
ro ſi fuerint reliquie ſeminis mei ad videndam claritatem hieruſalẽ.
Porte eius ex ſaphiro ⁊ ſmaragdo edificabuntur ⁊ ex lapide precio/
ſo. Omnis circuitus murorum eius ex lapide candido ⁊ auro mũdo
omnes platee eius ſternentur. ¶ Item Apocalipſis viceſimoprimo.
Ipſa ciuitas aurum mundum ſimile vitro mundo fundamenta mu/
ri ciuitatis ſunt lapide ꝓcioſo ornata. ⁊ duodecim porte duodecĩ mar
garite ſunt per ſingulas. ⁊ ſingule porte erãt ex ſingulis margaritis. ⁊
platee ciuitatis aurũ mundum tanqꝫ vitrum perlucidum. ⁊ templuꝫ
non vidi in ea. Dñs em̃ deus omnipotẽs templũ eius eſt ⁊ agnus Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ciuitas nō eget ſole neq̄ luna vt luceāt in ea. Nā claritas dei illumi-
nabit eā. In lucerna eius eſt agnus ⁊ ambulabūt gētes in lumine eiꝯ
Item Apocal. Nox vltra nō erit ⁊ nō egebunt lumine lucerne neq̄
lumine ſolis. qm̄ deus illumiabit illos. ⁊ regnabūt in ſecula ſeculoꝝ
Cū quo videt cōcordare illud Eſaie. xl. Nō erit tibi amplius ſol ad
lucendū ꝑ diē. nec ſplendor lune illuminabit te. ſed erit tibi dn̄s in lu
cem ſempiternā. Ipſe em̄ eſt ſpeculū ſine macula ⁊ candor lucis eter-
ne. Sicut ſcribit ſapiētie. v. Itē ſplēdor glorie vt habet ad Hebreos
primo. Nā ſplēdor eius vt lux erit. Abacuc. iij. Ab hoc ſplēdore oēs
ſancti in regno celoꝝ recipiūt lucē ⁊ fulgorē ſempiternū quo aſſidue
felices letant. Vn̄ Iudicū. v. Qui diligūt te ſicut ſol in ortu ſuo ſplen
det ita rutilēt Et ergo dr̄ Sapien. iij. Fulgebūt iuſti. ⁊ tanq̄ ſcī illi in
arūdineto diſcurrēt. Matthei. xiij. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno
pr̄is eoꝝ. O q̄ gloriosum eſt hoc regnū. ⁊ q̄ dilecta tabernacula tua
dn̄e virtutū. q̄ magnus decor. q̄ ingēs ſplendor in ciuitate dn̄i. q̄
mira claritas. ⁊ q̄ ſumma amenitas in celeſti patria. Vn̄ Auguſtinꝯ
de libero arbitrio ſic inq̄t. Tāta eſt pulcritudo iuſticie. Tāta eſt iocū
ditas lucis eterne: vt etiā ſi nō liceret amplius in ea delectari. q̄ vniꝯ
diei hora ꝓpter hoc ſolū innūerabiles huius vite dies pleni delicijs ⁊
affluētia bonoꝝ tpaliū recte ⁊ merito deſpicerent. Non em̄ falſo aut
prauo affectu dictū eſt. Qm̄ melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper
millia. Quare idē Auguſtinꝯ in libro de ciuitate dei exclamās ita di
cit. O celeſtis hieruſalem domus illuminoſa ad te ſuſpirat peregrina
tio mea ⁊ poſſidet me in te q̄ fecit ⁊ me ⁊ te. Vn̄ Bernardus in ome-
lia tercia ſupmiſſu s eſt. O q̄ glorioſum eſt regnū illud in quo reges
congregati cōuenerūt in vnū ad laudandū ſcꝫ ad glorificandū eū qui
ſup oēs eſt rex regū ⁊ dn̄s dn̄antium. de cuius ſplēdidiſſima contem
platione fulgebūt iuſti ſicut ſol in regno pr̄is eoꝝ. Hinc ꝓpheta dicit.
Adimplebis me leticia cū vultu tuo. Vn̄ iob. xxiij. Videbit faciē eius
in iubilatōe Hāc faciē oēs inſpiciēt q̄ dn̄o fideliter ſeruierūt in humi
litate cordis. in laboribꝫ plūimis ac opibꝫ v̄tuoſis. Vn̄ Apocal. vltio
Serui eius ſeruiēt illi ⁊ videbūt faciē eius. Et ideo dr̄ eſaie. xxxiij. Re
gem in decore ſuo videbūt. O q̄ piū ⁊ q̄ gratū. q̄ ſuaue q̄ beatū erit
tūc ieſum videre his q̄ eū dilexere. Tūc certe exclamādo dicet illō A
bacuc. iij. Ego āt in dn̄o gaudebo. ⁊ exultabo in deo ieſu meo. O q̄tū
gaudebūt quos gaudia ſumma replebūt. Quos illuſtrabit. quos ſꝑ
glorificabit. Viſio ſancta dei. ſplendorq̄ ſue faciei.

¶ De copioſitate omnium bonorum regni ce leſtis.

Regnum celeſte cõmendetur ſecũdo a bonorum omnium co-
pioſitate. Unde Auguſtinus in libro de ciuitate dei ſic dicit
Quod deus preparauit diligentibus ſe. ſpe non attingitur.
charitate non comprehenditur. deſideria ⁊ vota tranſgreditur Acqui
ri poteſt. eſtimari non poteſt. Jtem Bernardus. Merces ſanctorum
tam magna ꝙ nõ poteſt menſurari tam multa ꝙ nõ poteſt numerari
tam copioſa ꝙ non poteſt eſtimari. De his ſuperabundantibus bo-
nis ⁊ diuitijs ipſius regni celeſtis Jta ſcribitur Deuteromio octauo.
Dominus deus tuus introducit te in terram bonam terram viuorũ
aquarumqꝫ ⁊ fontium in cuius campis ⁊ montibus erumpent fluuio
rum abyſſi. Terrã frumenti ordei ⁊ vinearum in qua ficus mala gra
nata ⁊ oliueta naſcuntur terram olei ⁊ mellis. vbi abſqꝫ vlla penuria
comedes panem tuum ⁊ rerum omnium abundantia perfrueris Cer
te hec terra fertilis copioſiſſime fluens lacte ac dulcedine mellis. Hec
eſt terra ad quam explorandam miſſi ſunt filij Dan. ſicut ſcribitur Ju
dicum decimooctauo. Qui redeuntes dixerunt. vidimus terram val
de opulentam ⁊ vberem. nolite negligere nolite ceſſare eamus ⁊ poſſi
deamus eam nullus erit labor. Tradetqꝫ dominus nobis locum in
quo nullius rei eſt penuria. Nam omne quod moleſtat ibi deeſt. Un
de Auguſtinus. Eterna beatitudo conſiſtit in duobus. ſcilicet in ne-
ceſſaria abſentia omnis mali. ⁊ neceſſaria preſentia omnis boni. Si
enim queris quid ibi eſt. Aliter non poteſt reſponderi niſi quicquid
boni eſt ⁊ quicquid mali eſt nuſquã eſt. Et ergo dicit beatus Gre-
gorius. Nihil exterius quod ibi appetatur. ⁊ nihil interius quod ibi
faſtidiatur. Jdeo ſcribitur Apocalipſis vltimo. Non eſurient neqꝫ ſi
tient amplius. ⁊ non cadet ſuper eos ſol. neqꝫ vllus eſtus. quoniam
agnus dei qui in medio throni eſt reget eos. ⁊ deducẽ eos ad vite fon
tes aquarum. Et ibidem oſtendit mihi flumen aque vite qui ſitit ve
niat. qui vult accipiat vite aquam gratis. Qui autem biberit ex hac
aqua non ſitiet iterum. ſed fiet in eo fons aque ſalientis in vitam eter
nam: vt habetur Joannis quarto. O ꝙ̃ felix patria. ꝙ̃ beata terra v-
bi deus erit omnia in omnibus ⁊ nullius rei eſt penuria ſeu aliquis
defectus. Certe hec patria locus eſt paſcue celeſtis vbi nihil deerit. in
quo fideles ſuos dominus reficiet ſuauiter ac perpetue collocauit.
Unde Ezechie triceſimoquarto. Jnducam eas in terram ſuam ⁊ pa
ſcam eas in montibus iſrael. in riuis in cunctis terre. in paſcuis vber
rimis paſcam eas ⁊ in montibus excelſis erunt paſcue earum. ibi req-
eſcent in herbis virentibus ⁊ in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper mõ
tes iſrael Jpſi enim ſancti paſcentur in cognitione ſumme veritatis. ⁊ il
la erant paſcua vberrima ſiue ingrediantur ad contemplandum diui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

nitatem. ſiue egrediantur ad conſiderandum humanitatem vtrobi/
qꝫ inuenient plenam ſocietatem. Unde Joannis. x. Ingredientur ⁊ e
gredientur ⁊ paſcua inuenient Item paſcentur in delectatione ⁊ fini/
tione ſumme ſuauitatis. ⁊ illa erunt paſcua pinguia Unde dicitur in
pſalmo. Ex adipe frumenti ſatiat te. Adeps huius frumenti eſt dele
ctatio ⁊ ſuauitas que cauſatur ex amoꝛe dei Hoc ergo amoꝛe ſicut a/
dipe ⁊ pinguedine repleatur anima mea. Paſcentur etiam in eterni/
tate perpetue ſecuritatis. ⁊ illa paſcua erunt virentia nunquaꝫ enim
areſcent ſed ſemper vireſcent ⁊ in pulcritudine perpetua durabunt.
Ecce qualis patria. ⁊ quaꝫ bona terra. vbi tam vberrima pinguia et
virentia erunt paſcua beatoꝛum. Hec eſt vere terra viuenciuꝫ in qua
credimus tot ⁊ tanta videre bona domini. Unde dicitur in pſalmo.
Replebimur in bonis domus tue. ⁊ que ſunt in illa bona qͥbus ſan/
cti replebuntur niſi illa incompꝛehenſibilis gloꝛia beatoꝛum. Nam
vt dicit beatus Bernardus in ſermone de dedicatione. Ad imaginē
dei facta eſt anima rationalis ceteris omnibus occupari poteſt. reple
ri non poteſt. Capacitatem enim dei quicquid deo minus eſt non im
plebit. Hac ineffabili gloꝛia non ſolum implebimur. verumetiam vſ
qꝫ ad ſummum inebꝛiamur. Unde Hieremie triceſimoſecundo. Ine
bꝛiabo ſacerdotum animas cum pinguedine hoc faciet in cena mag/
na fidelibus pꝛeparata. Tunc eñ pꝛecinget ſe ⁊ faciet illos diſcum/
bere. ⁊ tranſiens miniſtrabit illis ferculum ſue gloꝛie. ⁊ vinum mire
ſuauitatis ⁊ leticie eis exhibendo. Tunc dicet ille diſcumbentibus.
Canticoꝛum quinto. Comedite ⁊ bibite amici ⁊ inebꝛiamini chariſſi
mi. Hinc ſcribitur Eſaie viceſimonono. Inebꝛiamini ⁊ non in vino.
Et vnde tunc inebꝛiabuntur. Certe a gaudio multiplici. ⁊ gloꝛia cele
ſti. ¶ O deus eterne qꝫ dulciter ⁊ plene tunc fideles tui inebꝛiabūtur
ab vbertate domus tue. ⁊ toꝛrente voluptatis tue. Quoniam apud
te eſt fons vite. fons indeficiens beatitudinis ⁊ gloꝛie. vtiqꝫ hanc do/
mum decet ſanctitudo domine in longitudine dierum. Ipſa enim eſt
domus domini diuitijs referta. ⁊ ciuitas dei noſtri omnibus bonis
adimpleta quapꝛopter ſcribitur Eſaie viceſimotercio. Oculi tui vi/
debunt hieruſalem opulentam ciuitatem. Huius ciuitatis opulēcia
ſeu bonoꝛum maxima abundantia non ſolum patet ex pꝛedictis. ſed
etiam ſpecialiter ex multitudine eius pacis in qua delectabuntur mā
ſueti qui hereditabunt illam terram ſuperius expꝛeſſam. Eſaie quin
quageſimoquinto. In leticia egrediemini ⁊ in pace deducemini. O
quanta ipſius hieruſalem abundantia pacis eius in perpetuum nū/
quaꝫ erit finis. Sicut ſcribitur Eſaie nono. Item eiuſdem triceſimo
ſecundo. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis. in taberna/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

tulis fiducie, in requie opulenta. Et ergo bene dicitur Thobie deci/
motercio. Hieruſalem ciuitas dei beati omnes qui diligunt te et gau
dent ſuper pacem tuam. Nam ſicut habetur Ezechie decimotercio.
In te vident ſancti viſiones pacis ibi pax ſuper omnem pacez ibi pax
ſumma que exuperat omnem ſenſum necnon antecedit humanũ in/
tellectum. Qui tante pacis voluerit eſſe particeps cum ſanctis in ce/
lis diſcat nunc humiliter pati in terris. Nam vt ſcribitur in aurora
ad tam preclaram requiem patiendo peruenitur. Nec niſi per penaz
ſapiens hac luce potitur.

¶ De maxima z ſtabili leticia regni celeſtis.

D ſtremo regnũ dei cõmendatur a maxima leticia iugiter
durante in eternitate. Unde Gregorius in omelia. Que
lingua dicere vel quis intellectus capere ſufficit illa ſuper/
ne ciuitatis quanta ſint gaudia angelorum choris intereſſe cum bea
tiſſimis ſpiritibus glorie conditoris aſſiſtere preſentem dei vultũ cer
nere, incircumſcriptum lumen videre, nullo mortis metu affici incor/
ruptionis perpetuite letari. Certe hec eſt ciuitas dei noſtri hieruſalez
vrbs beata hieruſalem que vt ciuitas edificatur. O ciuitas ciuitatux
in qua ſunt tanta gaudia z leticie beatorum. Eſaie vltimo. Letami/
ni cum hieruſalem z exultate in ea omnes qui diligitis eam gaudete
cum ea gaudio vniuerſi qui lugebatis ſuper eam z fugiebatis z reple
amini ab vbere conſolationis eius z vt mulgeatis z delicijs affluatis
ab omnimoda gloria eius. De immenſa huius ciuitatis gloria ſic di
cit ſanctus Auguſtinus in libro de ciuitate dei. Quanta erit illa feli
citas vbi nullum latebit bonum vocabitur dei laudibus qui erit om
nia in omnibus. Eſaie. lxiiij. Oculus non vidit deus abs te que prepa
raſti expectantibus te, que ſanctis donaturus es in maxima leticia p
petuo poſſidenda. Et eiuſdem triceſimoquinto. Uenient in ſyon cuz
laude z leticia ſempiterna ſuper capita eorum. Hinc eſt q pſalmiſta
dicit. Nouit dominus dies immaculatorum z hereditas eorum in e
ternum erit. Uere ſicut ſcribitur Thobie. xiij. Magnus es domine
in eternum z in omnia ſecula regnum tuum. Auguſtinus in libro de
ciuitate dei. Uacabimus z videbimus z amabimus z laudabimus
ecce quid erit in fine ſine fine. Nam quis noſter alius erit finis niſi p
uenire ad regnum cuius nullus erit finis. Uiriſſime regnum tuum
domine regnum omnium ſeculorum z dominatio tua in omni gene
ratione z generationem. Et ideo ſcribitur Thobie. xiij. Benedictus
dominus qui exaltauit hieruſalem vt ſit regnum eius in ſecula ſecu/
lorum ſuper eam. O q̃ glorioſum eſt hoc regnum in quo cuz chriſto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

gaudent omnes ſancti. amictiq; ſtolis albis ſequunt agnũ quocunq;
ierit. De quo regno dicit btũs Auguſtinus in libro de cõflictu vitioꝝ
et virtutũ. Recedat amor pñtis ſeculi in quo nullus ita naſcit vt nõ
moriatur. ⁊ ſuccedat amor futuri ſeculi in quo oẽs viuificant vt non
moriant deinceps. vbi nulla aduerſitas turbat. nulla neceſſitas angu
ſtat. nulla moleſtia inq̄etat. ſed ꝑhennis dei leticia ibi regnat. Hec ẽ
q̄ dr in pſal. Juſti epulentur ⁊ exultẽt in cõſpectu dei ⁊ delectentur in
leticia. Jtem Eſaie. xxxv. Gaudiũ ⁊ leticiã obtinebũt ⁊ fugiẽt dolor
et gemitus. Vñ Apocal. xxi. Abſterget deus oẽm lachrymã ab ocu-
lis ſcoꝝ. ⁊ mors vltra nõ erit neq; luctus neq; clamor neq; dolor erit
vltra. qm̄ ꝓma abierũt. ¶ Jtem Eſaie. xxv. Aufert deus oẽm lachry-
mam ab omni facie. ⁊ obprobriũ populi ſui auferet de vniuerſa ter-
ra. Et dicent in illa die. Ecce deus noſter expectauimus eũ. ⁊ exultabi-
mus ⁊ letabimur in ſalutari eius. O q̄ꝫta leticia q̄n nõ ſolũ in aĩa ſed
etiã in corpore fuerit glorificandum. Eſaie. lxi. Jn terra ſua duplicia
poſſidebũt. Et ꝓuerbioꝝ vltimo. Oẽs domeſtici eius amicti ſunt du
plicib9 id eſt duab9 ſtolis quarũ vnaꝫ ſcꝫ aĩe iam poſſidẽt ⁊ reliq; ſcꝫ
corꝑis expectãt accepturi. Jtem qm̄ nõ ſolũ erit eis gaudiũ de bonis
operib9 ꝓprijs. ſed etiã de meritis ſingulis oĩm beatorũ. Unde dicit
dñs Hieremie. xxxij. Habitare eos faciam cõfidenter ⁊ erũt mihi in
populũ ⁊ ero eis in deum ⁊ dabo eis cor vnum non vnitate ſubſtan-
tie. ſed vinculo charitatis. Ecce chariſſime ſi anima martyris cõfeſſo
ris vel virginis ⁊ anima tua tũc erũt vna conſequens videt q̄ illoruꝫ
gaudiũ etiam erit ⁊ tuum. Simile eſt de anima apoſtoli vel cuiuſli-
bet alterius ſancti. Hinc Gregorius dicit. Tanta eſt vis charitatis
omnia ſociat vt bonum quod quis in ſe non ſuſcipit. in alio gaudeat
accepiſſe. Certe illud ammirandum multiplex gaudium in cor homi
nis non aſcendit. Et ergo quilibet totus ipſum gaudium introibit. ⁊
ſic gaudium ſuum plenum erit. Nam intus ⁊ extra ſubtus ⁊ ſupra.
immo circunquaq; mirabiliter gaudebit. intus de puritate conſcien-
tie. extra de corporis glorificatione. ſubtus de celo ⁊ aliarũ creaturaꝝ
pulcritudine ⁊ inuocatione. ſupra de dei viſione ⁊ circumcirca de an-
gelorum ⁊ omnium ſanctorum iocunditate ⁊ delectabili aſſociatõe.
Uere vere vere nemo poteſt cogitare quantum erit exultate tunc in
celis habitare ⁊ cum angelis regnare. ¶ Et ergo bene dicitur Mat-
thei viceſimoquinto. Jntra in gaudiũ dñi tui. intra in hoſpitium gau
dij. nã nõ poterit intrare cor tuũ de immẽſitate gaudioꝝ celeſtiũ. Sic
dicit btũs Bernardus in libro meditationũ ſuaꝝ. Ibi totũ leticia to
tum exultatio poſſidet. homineſq; angelis ſociati ſine vlla carnis in-
firmitate in perpetuum manebunt. iocunditas infinita. beatitudo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

ſempiterna.in qua qui ſemel ſuſcipitur.ſemper tenetur ibi requies a
laboribus.pax ab hoſtibus.amenitas de nouitate.ſecuritas de eterni
tate.dulcedo ⁊ ſuauitas de viſione dei. Et quis illic habitare veheme̅
ter non deſiderat ⁊ propter pacem ⁊ propter amenitatem ⁊ propter e
ternitatem ⁊ propter dei viſione̅. Item dicit alibi adhuc idem Ber/
nardus Tanta eſt iocunditas ⁊ ſuauitas illius patrie celeſtis ꝙ ſi no̅
liceret ibi eſſe niſi per vnius hore ſpacium omnes dies huius vite ple
ni delicijs merito contemnerentur. Cui comparata omnis aliunde
ſuauitas dolor eſt. omnis iocunditas meror. omne dulce amarum.
omne decorum fedum. ⁊ omne aliud quicquid delectare poſſet mole
ſtum.cum dei bonitas in infinitum excedat omnem aliam bonitateꝫ
O bone deus:quid mihi eſt in celo. ⁊ a te quid volui ſuper terram.cu̅
hec omnia ſunt deſiderabilia ſuper aurum ⁊ lapidem precioſum mul
tum. ⁊ dulciora ſuper mel ⁊ fauum. O quid dicemus de hac patria.
quid de Hieruſalem vrbe tam beata. Per hos em̅ viros ſicut ſcribi/
tur Thobie.xiij. Inceſſanter iocu̅de ⁊ dulciter cantatur alleluya. Unde
Eſaie.li. Gaudium ⁊ leticia inuenietur in ea.gratiaꝝ actio. ⁊ vox lau
dis in templo eius omnes dicent gloriam. Et vere merito vox exulta
tionis ⁊ ſalutis reſonet in tabernaculis iuſtorum. Naꝫ in ciuitate do
mini ibi ſone̅t iugiter organa ſanctoꝝ q̄ tribulationu̅ ⁊ penaruꝫ labo
rumqꝫ ⁊ omnium miſeriaꝝ penitus iam obliti ꝑfruuntur ⁊ iubilo cele
ſti. O q̄ꝫ letabu̅de. q̄ꝫ ſuauiter ⁊ p̄clare tu̅c canet in D la ſol.qui in ga
ma vt fleuit ⁊ are. De hac ciuitate loquitur adhuc Bernardus in libro
de meditationib9. O ciuitas celeſtis manſio ſecura.patria totu̅ co̅ti/
nens qd̓ delectat.ibi incole q̄etis populus ſine murmure. q̄ꝫ glorioſa
dicta ſunt de te ciuitas dei.ſicut letantiuꝫ oi̅m habitatio eſt in te. Ibi
pax.pietas.bonitas.lux.virtus.ſplendor.honeſtas. Gloria.laus.req̄
es.amor ⁊ co̅cordia dulcis. Gaudiu̅.leticia.dulcedo.vita perhennis.
De hac au̅t ꝑhenni vita certi eru̅t ⁊ ſecuri ꝙ nu̅qꝫ in ꝑpetuu̅ erit amit
tenda. Eſaie.xxxij. Securitas erit vſqꝫ in ſempiternu̅ Ite̅ Ezechielis
xxxiiij. Habitabu̅t co̅fide̅ter abſqꝫ vllo timore. Et puerbioruꝫ p̄mo.
Qui me audierit abſqꝫ terrore req̄eſcet ⁊ abu̅dantia ꝑfruetur maloꝝ ti
more ſublato. Unde Auguſtinus. Beatitudine̅ oi̅m bonoru̅ celeſti/
um ꝑficit ſecuritas eterna.que ſi ſola deeſſet omnia bona celeſtis quo̅
tumcu̅qꝫ dulcia vaneſcere̅t ⁊ vileſcere̅t ex timore amittendi. Et ergo
aſſecurando dicit dn̅s Joannis.viij. Gaudium veſtrum nemo tollet
a vobis O domus dei ciuitas regis magni q̄ꝫ innumerabilia q̄ꝫ gran
dia ⁊ eternalia ſunt cuncta tua gaudia. q̄ꝫ multe tue leticie. q̄ꝫ felices
tue incole. Uere vere Beati qui habitant in domo tua domine:nam
in ſecula ſeculorum laudabunt te. Quis enim ignorat compos men/

tis ſue. ꝙ cetus in excelſis te laudat celitus omnis. Huius autem le-
ticie ſeu celeſtis glorie perpetuitas indeficiens ex hoc perpenditur q̄a
oliue comparatur. Unde Ozee triceſimotercio. Erit quaſi oliua glo
ria eius. Oliua eñ indeficienter tam in hyeme q̄ȝ in eſtate ſemper vi-
reſcit. Et ideo indefectibilem eternam iſtius glorie permanentiaȝ de
ſignat que ex diuturnitate non deficit. ſed magis innouatur. De hac
eterna gloria ſic dicit Criſoſtomus in libro de reparatione lapſi. Que
erit voluptas que leticia eſt cum chriſto cum anima ad propriam ge
neroſitatem regreſſa cum fiducia iam ceperit dominum ſuum videre
Explicari non poteſt illius leticie magnitudo. Non enim ſolum pro
his exultat quibus perfruitur tunc in preſenti. Sed multomagis ꝑ
eo gaudet ꝙ bonorum ſuorum ſcit nullum finem futurum. Et quis
erit participes tante glorie ſine fine permanſure. Certe gloria hec eſt
omnibus ſanctis ſuis. Nam ſancti exultabunt in gloria. letabuntur
in cubilibus ſuis. Unde qui chriſti veſtigia ſecuti fuerunt in terris cū
ipſo regnabunt in gloria ⁊ honore coronati eternaliter in celis. O di
lecte mi q̄ȝ ineffabiliter tunc gaudebis ſi ad illa gaudia in eterna glo
ria fueris tranſlatus. Tunc vtiqȝ dices exclamando illud Eſaie ſexa
geſimoprimo. Gaudens gaudebo in domino ⁊ exultabit anima mea
in deo meo. quia induit me veſtimentis ſalutis. Veriſſime ſicut ſcribi
tur Job viceſimoſecundo. Tunc ſuper omnipotentem delicijs afflu-
es ⁊ eleuabis ad deum faciem tuam ⁊ iñ vijs tuis lumen ſplendebit.
De quo habetur Eccleſiaſtici vndecimo. Dulce lumen ⁊ delectabile
eſt videre ſolem id eſt chriſtum. quem cognoſcere ⁊ intueri excellit om
ne gaudium huius mundi. Nec mirum quia eius viſio ⁊ noticia eſt
ſanctorum gloria ⁊ vita ſempiterna. Unde Joannis decimoſeptimo
Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te ſolum deum verum ⁊ quem miſi
ſti ieſum chriſtum. qui ad cognitionem hanc peruenerit ipſum deum
facie ad faciem videbit. ⁊ cognoſcet eum ſicuti eſt ſm̄ eſſe diuinum qḋ
erit gaudium excellentiſſimum. fons ⁊ origo omnium gaudiorum.
Hinc eſt ꝙ beatus Bernardus dicit in ſermone. Reuera illud eſt ve
rum ⁊ ſummum gaudium quod non de creatura. ſed de creatore con
cipitur quod vtiqȝ fiet quando tibi faciem ſuam oſtenderit. Et ergo
propheta exoptādo dicit. Faciem tuam domine requiram. faciem in
q̄ȝ gratioſam omnibus gaudijs plenaȝ Heu mihi quia incolatus me
us prolongatus eſt. q̄ȝdiu carebo tanto bono ⁊ vſqȝquo ſic ſubtrahor
a deo ſalutatore meo. Fuerunt mihi lachryme mee panes dit ac nocte
dum dicitur mihi quotidie vbi eſt deus tuus. Quando videbo ⁊ ap-
parebo ante faciem dei mei qui letificat me in gaudio cum vultu tuo
Vere hec viſio, qua deus facie ad faciem videtur tercium celum ē. Et

R dici poteſt paradyſus centum millium paradyſorum. Ubi ex fonte
limpidiſſimo. ⁊ ex aqua viua ſic vita labitur beata. Hinc eſt quod ſcri-
bitur Eſaie ſexageſimo. Tunc videbis (ſupple faciem dei) ⁊ afflues de-
licijs ⁊ gaudijs ſempiternis. ⁊ mirabitur ⁊ dilatabitur cor tuum. O
quam bonus iſrael deus his qui recto ſunt corde qui tot ⁊ tanta gau-
dia ipſis quaſi gratis vult conferre. O amice predilecte. Illa libens
audis ⁊ ad hec pia gaudia gaudes. Non tamen ignores per magnos
iſta labores. Sanctis acquiri nec fortuitu reperiri. ¶ Unde Gregori-
us in omelia. Delectat mentem magnitudo premiorum ſed non de-
terreat certamen laborum. Ad magna premia quis peruenire non po-
teſt niſi per magnos labores. Unde beatus Paulus egregius predi-
cator dicit. Non coronabitur niſi qui legitime certauerit. Unuſquiſ-
qꝫ enim propriam mercedem accipiet ſcdm ſuum laborem. Sed pleri-
qꝫ ſunt qui nolentes bene viuere. tamen deſiderant bene mori. Sci-
unt enim ꝙ precioſa in conſpectu domini mors ſanctorum eius. Eti-
am cognoſcant ꝙ cum dederit dilectis ſuis ſomnum. ecce hereditas
domini ⁊ cetera. Similiter ⁊ ipſi ſciunt ꝙ beati qui in domino mori-
untur volunt eſſe participes cum eis quibus dominus dixit. Vos
eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus ⁊ tribulationibꝫ vo-
lunt regnare cum chriſto ſed nolunt ſecum pati. Talis erat Balaam
ariolus qui conſiderans caſtra filiorum iſrael ⁊ intelligens eterne be-
atitudinis promiſſionem eis a domino factam dicebat. Moriatur
anima mea morte iuſtorum ⁊ fiant nouiſſima mea horum ſimilia fi-
nem eorum appetens glorioſum ſed labores abhorrebat quibus glo-
ria merebatur. O bone ieſu volumus tibi omnes conregnare nolu-
mus autem compati ⁊ tecum laborare. Tu elegiſti paupertates ⁊ mi-
ſerias. nos vero voluptates ⁊ delicias. Tu quod carni aſperius. nos
autem quod commodoſius. Unde Bernardus. Noſcit dei filius in
cuius arbitrio erat quodcunqꝫ vellet eligere. tempus elegit quod car-
ni eſt moleſtius preſertim paruulo ⁊ pauperis matris filio que vix pan-
nos haberet ad inuoluendum preſepe ad reclinandum ⁊ cum tanta
eſſet neceſſitas nullam audio fieri pellium mentionem. Chriſtus ita-
qꝫ qui non fallitur elegit quod carni moleſtius eſt id igitur melius.
id vtilius. ⁊ id potius eſt eligendum. Et quiſquis aliud ſuaſerit vel
docuerit ab eo tanquam a ſeductore eſt cauendum. Ipſe etenim fratres eſt
promiſſus olim per Eſaiam prophetam. Paruulus ſciens reproba-
re malum ⁊ eligere bonum. Malum igitur voluptas corporis. Bo-
num vero afflictio eiuſdem eſt ſiquidem ⁊ hanc elegit ⁊ illum repro-
bauit puer ſapiens verbum ſanctum. Hec omnia Bernardus. O
dilecte puer tu ab initio elegiſti afflictiones corporales ⁊ patiendo volu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

iſti intrare gloriam tibi ꝓpriã ſed nos in delicijs viuẽdo volumus in/
trare gloriã alienã. O ꝙ̃ ſtulti ſumus ⁊ tardi corde ad credendũ vo/
lumus hic gaudere cũ ſeculo ⁊ poſtea regnare cũ chriſto. Dñs nudus
ingredit̃. ſeruus ſupfluitate veſtiũ auri ⁊ gemmarũ onuſtus introibit
Jlle ieiunus. iſte crapula ⁊ luxuria plenus ille in cruce ꝓ iſto moriẽs
ille pro illo in lecto delicate dormiens. Qđ dñs nõ fecit faciet hoc ſer
uus certe nõ. nec etiam videtur conſonũ rationi. Audi qđ loquit̃ poe
ta. Jn cruce ſudauit dominus ſeruus ne quieſcet. Tolle tuã. tulit ipſe
ſuam guſtauit acetum. Fac idem non maior erit reuerentia ſerui quã
domini. Si vis eſſe ſuus ſecutor. oportet tormenta tormentis ſequi
non itur ad aſtra delicijs. Jdeo mortẽ quã ſoluere debes nature ꝑſol
ue deo moriaris in illo. Rumpe moras igitur impone ſilentia carni
Delicias ſuſpende tuas ⁊ currat ad arma. Prompta manus plan/
gatqꝫ moras dilata voluptas. Nã ſicut dicit Hieronymus in epiſto
la ad Julianũ. Difficile immo impoſſibile eſt: vt ⁊ pñtibꝫ qs fruatur
bonis ⁊ futuris vt hic ventrẽ ⁊ ibi mentẽ repleat. ⁊ de delicijs ad deli
cias tranſeat ⁊ in vtroqꝫ ſeculo ꝓ̇mus ſit ⁊ in terra ⁊ in celo appareat
glorioſus. Jtẽ dicit idem in alio loco. Jmpoſſibile eſt delicijs affluere
et chriſtũ ſequi natura denegat vt cõtraria miſceant̃. Nõ poſſumus
deo ſeruire ⁊ mãmone. aut ego fallor aut ipſi in fine decipient̃ q̇ mihi
mõ nõ credũt. credũt cũ diuitie ſue trãſierũt in egeſtatẽ. Diues epula
bat̃ quottidie ſplẽdide. hic indutus purpura ⁊ byſſo ſed mortuus. qđ
Moyſi noluit credere poſtea in tormẽtis poſitus ſenſit. Jſtud etiã in
nuere videt̃ btũs Bernardus in colloquio Simonis petri ⁊ Jeſu v/
bi taliter inquit Abraham ait diuiti epuloni Tu recepiſti bona in vi
ta tua ⁊ lazarus ſimiliter mala. nũc aũt hic conſolat̃ tu ỽo cruciaris.
Quid dicemꝰ ad hec Si talis ẽ finis ⁊ tale iudiciũ vbi extrema gau/
dij luctus occupat Nunqđ preferẽda ſunt in hoc ſeculo mala bonis
quippe nec illa vera bona. ſed iſta vera potius Salomonis ſententia
Melius eſt ire ad domũ luctus ꝙ̃ ad domũ cõuiuij. Ceterũ ſi ſic cru
ciandi ſunt q̇ in vita ſua bona receperũt ⁊ habẽtibꝫ cõſolatõem pñtẽ
vt impoſitũ ſempiternũ q̇ſnam eorũ poterit eſſe finis ſi ſcđm multitu
dinem cõſolationum ſuarũ dolores apprehẽderint aĩas miſerorũ. Con
ſequens eñi videt̃ vt bona omnia ⁊ omnem ſeculi huius recipientis
conſolationem nihilominus vniuerſum ve ⁊ vniuerſi maneant cruci
atus. At vero illud eque ⁊ eadem abrahe ſententia conijciendum vi/
det̃. Omnes q̇ contrario dicto ſpiritu vite pñtis omnia bona reſpuũt
et mala eligũt oĩa bona dñi ⁊ oẽm habituros cõſolatõem. Hec omĩa
Bernardꝰ vbi ſupra. Rennuat ergo conſolari anima tua in hoc mũ
do in hac lachrymarũ valle in terra laboris ⁊ miſerie Nã vt omnibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

qui hic recipſunt conſolationem ſuam. Contemne tranſitoria fugeqꝫ delicias ⁊ gaudia mundana. Tibi em̄ abſit gloriari niſi in cruce do-mini noſtri ieſu chriſti. Unde Petrus bleſenſis ſuper Job ad regem Anglie ita dicit. Putaſne aliquis in preſenti vita gaudeat ⁊ in futu-ra ſi tamen gaudium debeat dici quod turbatur aſſidue ⁊ deſpergi-tur amaritudine preſenti nimis delicatus es ſi vtramqꝫ preſumis vti ſeculo ⁊ frui chriſto preſentis mundi delicias capere ⁊ nihilominus ce-leſtis glorie diuitias obtinere. Audiſ quid dictum ſit illi diuiti in euā-gelio qui cruciabatur in flamma ⁊ lingue ardentis refrigerium poſtu-labat. Fili recordare quia recepiſti bona in vita tua ⁊ Lazarus ſimi-liter mala. hic igitur conſolatur. tu vero cruciaris. O qꝫ diſſimile pre-mium merito poſſumus reputare inſanos ſanctiſſimos reges ac pro-phetas. apoſtolos. martyres. confeſſores. teneras ac delicatas virgi-nes. qui omnes ſpretis diuitijs ac conculcatis delicijs huius mundi ſeipſos pro chriſto tribulationibus ⁊ morti obtulerunt. ſi gloriam et honorem quam adepti ſunt in anguſtia ⁊ dolore potuiſſent in volup-tatibus ⁊ delicijs obtinuiſſe. Hec ille Petrus bleſenſis. Vere frater vere quicquid dicatur firmiter hoc tene ꝙ celum non aliter ſcandes ni-ſi quod docuere apoſtoli teneas ore moribus ⁊ fide. Et quid docue-runt illi. Nonne ſobrie ⁊ iuſte viuere. humilitatem ⁊ patiētiam. cha-ritatem ⁊ conſtantiam. ac ceteras virtutes totis viribus obtinere mū-dum ⁊ qui mundi ſunt deſpicere. diuitias ⁊ delicias fugere. penitenti-am agere. in tribulationibus ⁊ miſerijs letari ⁊ gaudere. Tu quoqꝫ fac ſimile ⁊ viues. eſto quoqꝫ forti animo in omnibus laboribus an-guſtijs ⁊ penis. In proximo em̄ eſt ꝙ a domino cureris. labores forti-ter ſicut bonus miles chriſti. ⁊ ne cogites intra temetipſum aliquan-do ſic dicens. Multus ⁊ immenſus eſt labor meus. ego autem ſum minimus ⁊ infirmus valde nec valeo in hoc propoſito finaliter perſe-uerare. Audi verba Hieronymi in epiſtols ſic dicentis. Nullus la-bor durus. nullum tempus longum videri debet quo eternitatis glo-ria acquiritur. Unde Criſoſtomus ſuper Mattheum. Si qs iam laborioſam exiſtimat vitam ſue deſidie eſt accuſator. Si em̄ minaces pelagi fluctus nautis. ſi tempeſtates atqꝫ hyems agricolis. ſi vulnera cedeſqꝫ militibus. ſi grauiſſimi ictus plageqꝫ pugilibus leues viden-tur ⁊ tolerabiles propter ſpem temporalium ⁊ pretereuntium com-modorum multomagis cum celum preparatur in premium. nihil ex preſentibus aſperitatibus debeat ſentire. ac maxime labores mitigat in benignum venire finem. Ne aſpicias ꝙ via eſt aſpera. ſed quo du-cit. ⁊ aliam quia lata eſt. ſed vbi deſinit. Certe iam video ꝙ dormien-tibus non prouenit regnum dei. nec ocio vel deſidia torpentibus bea-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

citudo eternitatis ingeritur: Ut dicit Leo papa in ſermone. ſed ſicut
ſcribitur Matthei viceſimo. Regnum celorum vim patitur ⁊ violē
ti capiunt illud. Unde quidam. De regno celi non credit mente fide
li. Inſipiens ⁊ hebes ſed tu bene credere debes. Chriſto dicenti rapi/
unt illud violenti. Scilicet auſteri ſe caſtigando ſeueri. Mollis ſper
nentes ⁊ carni vim facientes. Item ſuper hoc dicit alius poeta. Aſper
erit victus. aſper labor. aſper amictus. Aſpera cuncta tibi ſi vis ſuper
ethera ſcribi. Ecce iam patet manifeſte ꝙ ſicut ſcribitur Actuum de/
cimoquarto. Per multas tribulationes oportet nos intrare regnum
celorum. O quam bene attendebat hoc beatus Auguſtinus ꝙ non
niſi tormentis itur ad aſtra dei. Unde dicit. O anima mea ſi quoti/
die oportet nos tormenta perferre. ſi ipſam gehennam longo tempo
re tolerare: vt chriſtum in ſua gloria videre poſſemus ⁊ ſanctis eius
ſociari. Nonne ergo modo dignum eſt pati omne triſte: vt tanti boni
tanteq; glorie participes habeamur. Inſidientur ergo demones. pa/
riūt ſuas tentationes. frangant corpus ieiuniis. premant veſtimenta
cilicina. labores grauent. vigilie exſiccent. inclamet me. iſte inquietet
me ille vel ille. frigus cōtrahat calor adurat. caput doleat. pectus are
at. infletur ſtomachus. palleſcat vultus. infirmetur homo totus ⁊ defi
ciat in dolore vita mea. ⁊ anima mea in gemitibus. Ingrediatur pu/
tredo in oſſibus meis. ſubter me ſcateat: vt requieſcam in die tribula/
tionis. ⁊ aſcendam ad populum accinctum noſtrum ¶ Item Petrus
bleſenſis. Fatiſcant membra mea vigiliis. extenuentur ieiuniis. labo
re frangantur. liqueſcant in lachrymis oculi. immo ſi totum cerebrū
et medulle corporis in fletum effluant. non ſunt tamen condigne paſ
ſiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in no/
bis. O ſi ſciret homo quid ⁊ ipſe ⁊ quid deus eſſet Mille pati mor/
tes crederit eſſe nihil. Ecce que ⁊ quanta ſunt hilariter pro deo ſuſti
nenda libenter ergo ſuſtine ⁊ gaudenter patiare. Exemplum accipe
in latronibus ⁊ maleficiis ad mortem diiudicatis qui gauderent ſi ꝑ
abſcidenda auricula poſſent euadere mortem corporis multomagis
gaudere debes ſi euadere poſſes mortem anime. ⁊ acquirere gloriam
eternalem. Unde Eccleſiaſtici ſexto. Exiguum laboris ecce peniten/
tie paruitas ⁊ cito edes de generationibus illius videlicet de fructi/
bus glorie qui generantur ex labore penitentie. Item Sapientie ter
tio. In paucis vexati ecce laboris exiguitas. in multis bene diſponen
tur. Ecce magna remuneratio ⁊ premium que exinde ſequuntur.
Unde beatus Effrem. Si inquit modicus eſt labor inſtitutionis
noſtre fratres chariſſimi ⁊ magna eſt requies. parui temporis afflic/
tio. ſed retributio eius. videlicet delicie paradyſi ⁊ exultatio ⁊ leticia

in ſeculum ſeculi permanebunt. Jdeo dicit Sapiens Eccleſiaſtici vl/
timo. Uidete oculis veſtris quia modicum laboꝛaui. ⁊ inueni mihi
multam requiem. Et ſic clare patet ꝙ breuis eſt iſte laboꝛ. ⁊ pꝛemia
multa laboꝛum. Fac ergo libenter atqꝫ voluntarie immoꝛtalis futu/
rus pꝛo vita perpetue duratura que gratanter faceret homo moꝛitu/
rus pꝛo tempoꝛali vita ad modicum differenda. Et ergo finaliter cō
cludendo patet aliqualiter ex ſuperius allegatis ꝙ hec nouiſſima vi
delicet moꝛs. iudicium. gehenna ⁊ gloꝛia. omnes qui continuam ⁊ iu
gem habent eoꝛum memoꝛiam valde. ⁊ multipliciter reuocantur a
peccatis. Sed pauci iſta ponderant ⁊ rariſſime ea cogitant. ſeu conſi/
derant. omnes putant diu viuere ⁊ in ſenecta vberi penitere. iudicem
placare. infernum fugere. ⁊ ſic celeſtem gloꝛiam in delicijs viuendo ⁊
ocijs acquirere tandem ⁊ eternaliter poſſidere. Non ſic impij non ſic
hoc argumentum non concludit. immo fallit. ⁊ illud pꝛout ſatis luci
de patet per pꝛedicta. Et igitur omnes ſeducimini ⁊ niſi penitentiam
egeritis ſimul peribitis. ⁊ moꝛiemini in peccatis. Unde ſcribitur Ec
cleſiaſtici ſecundo. Si penitentiam egerimus incidemus in manus
dei. ⁊ non in manus hominum. Sed pꝛochdoloꝛ quis penitet. quis
peccata deflet. quis ſubuenit pauperi. quis miſeretur inopi. quis cō/
patitur miſeris/quis cogitat de futuris. Penitus nemo. nam fere to
ta generatio pꝛaua eſt atqꝫ peruerſa que non direxit coꝛ ſuum in bo/
num. immo potius in malum. Omnes terrena ſapiūt ⁊ que ſua ſunt
querunt. non que ieſu chꝛiſti. Munera diligunt virtutes fugiunt. et
ſicut iumenta in ſtercoꝛibus. ſic ⁊ ipſi in peccatis multiplicibus miſe
rabiliter computreſcunt. Coꝛrupti ſunt abominabiles facti ſunt in
iniquitatibus ſuis. Jam dominus de celo pꝛoſpexit ſuper filios ho/
minum: vt videat ſi eſt intelligens aut requirens bonum. Sed om/
nes declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt nec eſt qui faciat bonum.
vix etiam vſqꝫ ad vnum. Ecce iam impletum eſt tempus. iam adue/
nit mirabilis ille mundi ſtatus. De quo habetur Michee ſeptimo.
ita vbi pꝛophetatur. Perijt ſanctus de terra ⁊ rectus in hominibus
non eſt. Omnes enim in ſanguine inſidiantur vir fratrem ſuum ve/
natur ad moꝛtem. malum manuum ſuarum dicunt bonum. qui op/
timus ē in eis quaſi pſalmus. ⁊ qui rectus quaſi ſpina de ſepi. Quid
plura. nolunt ſcire ⁊ intelligere vt bene agant. nec oculos aperire vt cla
re videant. ſic excecauit eos malicia eoꝛum. O ſtulta malicia. o mala
ſtulticia voluntarie vitam fugere. moꝛtem diligere. ſperare bonum.
agere malum. deumqꝫ contemnere. ⁊ demoni obedire. Chariſſime cur
pꝛopꝛium caput enſe ſecas. Cur ſponte cathenas demonis incurris.
Cur ſua iuſſa facis. Exurge exurge euigila ⁊ vide Relinque diabo/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

lum. fuge demonem. ne poſtea cum ipſis eternaliter contẽnaris Mi
ror ⁊ ammiror ꝙ homo qui pre ceteris eſt creatura rationalis in nul
lo quaſi ſequitur iudicium rationis ſpernẽs ſalubria, affectans noxia
querens ⁊ deſiderans mortifera ⁊ nociua O deus eterne que cauſa
talis dementie que ratio tante fatuitatiſqꝫ inſanie. Cur anima mor
tem tam prono corde requirit. Cur ſibi quod tollit viuere captat ho
mo. Vere vere gens abſqꝫ conſilio ẽ ⁊ ſine prudẽtia Ac vtinã ſaperẽt
et intelligerẽt ac nouiſſima prouiderent.

Finiunt quattuor nouiſſima

Sequunt exẽpla de gaudijs regni celorꝫ

De gaudijs regni celorum Ex libro apum.

Vidi in Brabantia mulierem diuitem ⁊ honeſtam poſſeſ
ſam a demonio Quam cum rogante presbytero religioſo
vt eam viſitarem inuenimus eam a vexatione demonis
quieſcentem ⁊ ſenſate loquentem vt ſanam Tunc occulte nemine ad
uertente verſum cantici Moyſi in Deuteronomio ſcm ꝙ olim a ſan
cto quodam viro audieram tercio repetiui ad prouocandum demo
nem in obſeſſa. Deum qui te genuit dereliquiſti. ⁊ oblitus es domi
ni creatoris tui. Nec mora mulier pallere cepit labijs atqꝫ vultu ⁊
due vene in collo eius ad groſſiciem pollicis intumeſcere. Tunc ego:
inique quare peſſime vexare feminam preſumpſiſti Mortuo, inquit,
viro ſuo compaſſa in ſubſidium illius anime contulit quicquid boni
fecerat in hac vita. ⁊ hac nacta occaſione vas vacuum mox intraui.
Cui ego. mentiris miſerrime. ex hoc eñ quod dedit mediante chari
tate cumulatum eſt bonum eius. Et ille cum cachinno. Mendax in
quit ſum nec mirum, ſi mentior. Mox ego. Et illa eſt tam pulcra ſi
cut dicitur celeſtis patria quã perdidiſti. Et reſpõdit. Infinitũ pul
crior quam dicatur. Et ego. Velles ne redire ad illam patriam ſi poſ
ſes. Et ille. Vellem inquit ꝙ poſſem vſqꝫ in diem iudicij omnia exco
gitata ſupplicia ſuſtinere. Cui dixi. Et ego promitto tibi in periculũ
ſalutis mee promiſiſſe ſi mendax inueniar illam perditam gloriam
recuperare te poſſe ſi tantum hec dixeris. Domine deus meus pecca
ui ignoſce mihi. Et mox ille cõtorto collo exclamauit honorifice. Do
mine domine. Cumqꝫ hoc ſepius cum clamore valido perſonaret nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

vltra in verbis procederetur. Impoſſibile enim ſciebam illi vt deum
ſuum dominum recognoſceret ⁊ ſe fateretur peccaſſe atqꝫ ſibi precare
tur ignoſci tandem ſubiunxit. Domine deus margarete ſic enim ob=
ſeſſa mulier vocabatur deum recognoſcere dominum ſuum indigna=
tus. Tunc ego ad illum. O infeliciſſime omnium creaturarum ſup=
bia eliſit te. ⁊ de celo depulit te redire inexpiabilis ſuperbia non pmit
tit. nec mora confuſa obmutuit. Et poſt paucos dies non tamen tunc
feminam dereliquit.

Aliud ex dialogo Gregorij.

¶ In Tudertina vrbe in qua Fortunatus vir dei erat epiſcopus.
Marcellus quidam bone actionis vir cum duabus ſororibus ſuis
habitauit. Qui eueniente moleſtia corporis ipſo ſacratiſſimo veſpe=
raſcente iam ſabbato paſchali defunctus eſt. Cuius corpus cum lon
gius eſſet efferendum die eodem ſepeliri non potuit. Cumqꝫ mora eſ
ſet temporis ad explendum debitum ſepulture ſorores eius morte il
lius afflicte cucurrerunt flentes ad Fortunatum venerabilem ei ma=
gnis vocibus clamare ceperunt. Scimus ꝙ apoſtolorum vitam te=
nes. leproſos mundas. cecos illuminas. veni et reſuſcita mortuum
noſtrum. Qui mox vt cognouit fratrem earum defunctum. flere eti=
am cepit ipſe de morte ipſius reſpondit dicens. Recedite ⁊ hoc dice=
re nolite. quia iuſſio omnipotentis dei eſt cui contraire nullus homi
num poteſt. Illis itaqꝫ deſcendentibus triſtis ex morte illius manſit
epiſcopus. Subſequenti aũt die dñico ante exurgentis lucis crepuſcu
lum vocatis duobus diaconibus ſuis perrexit ad domuꝫ defuncti ac
ceſſit ad locum vbi iacebat corpus exanime ibiqꝫ ſe in oroẽm dedit.
Expleta aũt prece ſurrexit ⁊ iuxta corpus defuncti ſedit. nõ aũt gran
di voce defunctum per nomẽ vocauit dicens. Frater marcelle veni Il
le aũt ac ſi leuiter dormiẽs ad vicinam vocem ꝗ̃uis modica fuiſſet ex
citatus aperuit oculos. atqꝫ ad epũm reſpiciens dixit. O q̃d feciſti. o
quid feciſti. Cui epũs. Quid feci fili. At ille. Duo heſterno die vene=
runt qui me eijcientes ex corpore in bonũ locũ duxerunt. Hodie autẽ
vnus miſſus eſt nuncius q̃ dixit. Reducite eum qꝛ Fortunatꝰ epũs
in domum illius venit. Quibꝫ v̄bis expletis mox ⁊ infirmitate cõua
luit. ⁊ in hac vita diutius manſit. Nec tamẽ credendum eſt qꝛ locum
quẽ acceperũt perdidit. qꝛ dubium non eſt ꝙ interceſſores ſui precibꝫ
potuit poſt mortem melius viuere ante mortem ſtuduit omnipoten
ti deo placere.

Ex vita ſancti Franciſci.

Quidam iuuenis valde nobilis ac delicatus. venit ad ordi/
nem ſancti Franciſci qui indutus habitu fratrum poſt ali/
quot dies diabolo inſtigante cepit habere in tanta abomina
tione habitum quem gerebat ꝙ videbatur ſibi portare ſaccum viliſſi
mum. Et propterea horrebat manicas abominabatur capicium ⁊ ip
ſam longitudinem tunice ⁊ eius aſperitatem tanquã importabilem
eſtimabat. Unde factum eſt ꝙ creſcente religionis faſtidio delibera/
uit. penitus reijcere habitum ⁊ redire ad ſeculum. Magiſter autem
eius docuerat eum ꝙ quando ante altare conuentus tranſiret in quo
ſeruabatur ſanctiſſimum chriſti corpus cum magna reuerentia geni/
bus flexis ⁊ diſcooperto capite ⁊ cancellatis manibus deuote inclina
ret. Accidit autem illa nocte qua deliberauerat dimittere habitum.
et redire ad ſeculum ꝙ oportebat eum ante altare tranſire vbi ſicut
conſueuerat genua flexit ⁊ ſtatim fuit raptus in ſpiritu. ⁊ oſtenſa ſibi
fuit mirabilis viſio. Nam vidit quaſi multitudinem infinitam co/
ram eo proceſſionaliter tranſeuntem. omnes vero qui in illa proceſſi
one beata erant bini incedebant. Et erant veſtiti ornatiſſimis ⁊ pre/
cioſiſſimis diaſperis. Facies autem eorum ⁊ manus ⁊ quicquid ap/
parebat de corpore ſole ſplendidius radiabat. ⁊ ibant cum cantu ⁊ iu
bilo angelorum ſolemniſſime ⁊ dulciſſime decantando. Inter quos
duo nobiliores ceteris incedebant tanta claritate velati ꝙ mirandũ
ſtuporem aſpicientibus ingerebant. Et quaſi circa finem proceſſiõis
predicte vidit etiam quendam tanta gloria decoratum. ꝙ videbatur
quaſi nouus miles ab omnibus ſingulariter honorari. Dictus autẽ
iuuenis hoc videns mirabatur valde. ⁊ neſciebat quid hoc eſſet nec
interrogare tranſeuntes audebat nec poterat nimia dulcedine ſtupe/
factus. Sed cũ proceſſio pertranſiſſet ⁊ ipſe adhuc videns extremos
reſumens audaciam cucurrit ad illos ⁊ interrogans dixit. O chariſ/
ſimi rogo vos quod dicere placeat qui ſunt iſti tã admirabiles quos
continet hec veneranda proceſſio. Illi vero conuertentes ad eum. ſplẽ
didiſſimas facies dixerunt. Nos ſumus omnes fratres minores. qui
modo venimus de paradyſo. Et ille rurſum interrogans. Qui ſunt
illi duo qui tantum excellenter inter alios rutilant. Reſponderunt.
Illi duo ceteris clariores ſunt ſanctus Franciſcus. ⁊ frater Anthoni/
us. Ille autem vltimus tantum honoratus eſt quidam ſanctus fra/
ter nouiter mortuus. quem quia valenter contra tentationes pugna
uit. ⁊ vſq; in finem perſeuerauit in ſancto propoſito ad gaudia eterni
regni cum gloria ⁊ triumpho perducimus. non ſolum comitantibus
ſanctis. ſed etiam letantibus angelis. Iſta vero veſtimenta diaſperi
que nos tam decora portauimus data ſunt nobis propter aſperas tu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

nicas quas in religione patienter detulimus ⁊ glorie claritas quam
tu vides data eſt nobis a deo propter humilem patientiam quam fe
cimus ⁊ propter ſanctam paupertatem ⁊ obedientiam ⁊ caſtitatem
mundiſſimam quam vſqz in finem hilari mente ſeruauimus. Unde
fili non ſit tibi durum ſaccum religionis tam fructiferum deportare.
quia in ſacco Franciſci amore domini noſtri Jeſu chriſti mũduz ſper
nendo. carnem mortificando. ⁊ contra diabolum dimicando virili-
ter ⁊ habueris nobiſcum ſimili veſte fulgebis. Et his dictis iuuenis
ad ſe rediit ⁊ confortatus ex ipſa viſione omnem tentationem abiecit
culpam coram gardiano ⁊ aliis fratribus recognouit aſperitatem pe
nitentie. ⁊ indumenti vt diuitias de cetero concupiuit. ⁊ ſic immuta-
tus in melius in ſancta vita finiuit.

Aliud.

Anno domini Milleſimo quadringenteſimoquarto. Quidaz cle
ricus de Uendepera cum ſtuderet in ſcholis apud Lugdunum vi-
dit in viſione noctis vallem quandam ſub quodam monte. ſup quez
ciuitas quedam pulcherrima ſita erat cuius aſpectus nimium dele-
ctabat intuentes ita vt quiſquis eam videret de aſpectu illius ſatiari
non poſſet. ⁊ omnibus modis laborauit quomodo ad eam perueni-
re valeret. Interea vidit fluuium quendam ſub pede montis. immo
circa pedem currentem Quem dum circuiret querens artem quomo
do eum tranſmearet. Uidit ſuper ripam fluminis duodecim lauan-
tes in flumine tunicas ſuas. Inter quos erat quidam veſte candidiſſi
ma indutus multum aliis diſſimilis qui adiuuabat illos in tunica-
rum ſuarum ablutione qui poſtq̃z iuuerat vnum ibat poſtea adiuua
re alium. Tunc clericus qui hoc videbat acceſſit ad illuz qui ceteros
adiuuabat ⁊ dixit. Que gens eſtis vos. Qui ait. Iſti pauperes homi
nes ſunt penitentiam agentes ⁊ ſe a peccatis ſuis lauantes. ⁊ ego fili
us dei Jeſus chriſtus ſine cuius auxilio. nec iſti nec alii poſſunt bene
facere. Ciuitas hec pulcra quam vides paradyſus eſt vbi ego maneo
et quando quis tunicam ſuam lauerit id eſt penitentiam peregerit in
illam intrabit. Turpem ſatis diu queſiſti viam qua itur ad illam. ſz
nulla alia via q̃z iſta ducit ad eam. His dictis clericus a ſomno eui-
gilauit. ⁊ mirari cepit de viſione. Cumqz non multo poſt rediſſet de
ſchola in patriam ſuam narrauit epiſcopo Cabilonenſi viſionẽ hanc
cui familiaris erat. Qua audita epiſcopus ſuaſit ei vt ſeculum relin-
queret ⁊ religionem intraret. commendans ei ſuper omnes nouellũ
illum ordinem Ciſtercienſem. Ille venit ciſtercium ⁊ inuenit locum
incultum ⁊ deſertum. ⁊ fratres inter beſtias commorantes. Ad por-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

tan: vero monaſterij que de vimine facta erat pendebat malleus fer/
reus cuius ſonitu ad portā portarius compellabatur ab introire vo/
lentibus. Hoc vero ſonitu portarius vocatus venit ad eum foras et
inclinans ſe ad eum ſalutauit eum. Quem clericus intuens cogno/
uit ſtatim ſe eundem vidiſſe inter eos qui tunicas ſuas in flumine la
uabant. Rogauitqꝫ eum vt ad ſe adduceret abbatem. Abbas igitur
et totus conuentus venit ad eum. ⁊ recognouit clericus omnes ſe vi/
diſſe tunicas ſuas in flumine lauantes. Statimqꝫ cecidit ad abbatis
pedes rogans eum cum lachrymis vt ſuſciperetur. qui ſuſceptus non
multo poſt factuſqꝫ eſt prior.

¶ Ex ceſario aliud.

¶ Egrotabat in hemenrode cenobio ſacerdos Iſebrandus nomine
cuſtos eccleſie plus quaꝫ triceſimum annum agens in ordine ⁊ ad ex
trema perductus eſt. Media nocte cum ſuper eum miniſtrorum vi
gilaret diligentia audierunt eum leui ſuſurro verba ſonare. Timen/
teſqꝫ ne morti proximus aliena loqueretur ori loquentis aure adhi/
bita. intellexerunt verba ſublimia edificationis plena de gloria cele/
ſti ⁊ inenarrabili leticia ſanctorum. Dignum ergo indicantes teſtem
his idoneum adhiberi nunciauerunt hec abbati. qui ⁊ ipſe graue la/
borabat infirmitate. Vocatus abbas affuit. Interim cecinit horolo/
gium ⁊ occaſione ſumpta ſic fari cepit. O q̄ꝫ ſuauem noctem exegi.
quaꝫ delectabili horologio operam dedi. quaꝫ dulces ⁊ ſuaues con/
uentus audiui choris in celo pſallentium interfui. O q̄ꝫ concorditer
et delectabiliter pſallebant. In noſtro cantu ſolet eſſe diſſonantia te/
dium laſſitudo. ibi longe aliter eſt. In vnam omnes conueniunt me/
lodiam ſuper omne quod delectat dulciorem. Infatigabiles lauda/
re non ceſſant. ⁊ quanto plus laudant tanto plus creſcit amor laudā/
di ⁊ mirabili atqꝫ ineffabili modo hoc prouenit. in vſum gratiſſime q̄
etis ꝙ nunq̄ꝫ vacant a laude creatoris. Ibi qui magis hic humiliati
ſunt mediocribus vel minimis contenti glorioſius exultant abundā
tiorem recipientes conſolationem faciem ſplendidiſſimaꝫ ſtatura cel
ſi veſte glorioſi. Cum his familiariter conuerſatus ſum ⁊ amico refe
ctus colloquio. Tanta gloria veſtium delectatus ſollicite querebam
ſi talem ego habiturus eſſem. ⁊ dixerunt. Qui viuit irreprehenſibili/
ter talem veſtem ſperare poteſt. Si vero vitium latuerit in conuerſa
tione macula apparebit in veſte. Culpa eñ vite maculam facit in ve/
ſte. Immaculatus ergo merebitur habere veſtem. qui ſe a maculis ſer
uat immunem. Et dixi. qui ſunt macule. Et ille. Murmuratio. de/
tractio, inuidia, negligentia. ⁊ quicquid ſinceritatem cordis maculat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

et confundit. qui talis agunt in gloria veſtis maculam ponunt. Tu
vero pro multis laboribus ꝛ vite honeſtate ſimilem ſortieris veſtem.
His dictis faucibꝫ arefactis viribuſqꝫ exhauſtis defecit loquẽs poſt
modicum inſtillata refocillatus aqua reſumptoqꝫ ſpiritu ad loquen/
dum ſe parans ſpem fecit auditoꝛibus prout ait Utinaꝫ differret me
dominus uſqꝫ dum completo opere dei dominis noſtris loqui poſſeꝫ
O ꝙ̃ leti nuncij baiulus eſſem. ꝙ̃ leta ꝙ̃ ſtupenda narrarem que vi/
di que audiui ꝛ ſenſi. que parata ſunt diligentibus deum ꝛ in laude e
ius vigilãtibus. Et abbas. Frater quomodo hec vidiſti. Et ille Qua
ter hac nocte raptus ſum ante deũ. pectus meũ apertum eſt ꝛ anima
mea educta eſt. ꝛ ſtatim fui inter choros angelorũ. ꝛ vidi dominam
noſtram in immenſa claritate cum ſuis ſacris virginibus que ſe mi/
hi promiſit in neceſſitate affuturam ꝛ ſanctum Michaelem cũ mul
to exercitu angelorum preparatum in auxilium mihi. Nam altari ꝛ
memorie ſue honorem ſemper ſolebam impendere. ꝛ innumerabileꝫ
multitudinem ſanctorum. ꝛ quos antea non videram ſtatim agnoui
Rurſumqꝫ ſpiritu ꝛ viribus deficiens loqui ceſſauit Compulſus ita
qꝫ de ſorbicula pauxillum accepit ꝛ guſtans ait. O ꝙ̃ dulcis eſt do/
minus guſtantibus. o ꝙ̃ta eſt eius ſuauitas eius abundantia ꝙ̃ lar/
ga ꝛ indeficiens. ꝛ omniuꝫ deliciarum copijs affluens. que in hac no
cte reficere dignatus eſt O dulcedo illa dulcedo gratiſſima optabilis
et preſtantiſſima. O ꝙ̃ ſingularis ꝙ̃ excellens ꝛ ineffabilis. Intus e/
ram in corde vtrũqꝫ teneo. verbis aũt explicare non valeo. quanꝫ ſen
tire potui non poſſum effari rei nimietate victus. Tam felici refectio
ne paſtus hanc refectionem ſuperaddere ſuperfluũ duco. Hec breuer
modicũ nutrimentum preſtat illa in perpetuum reficit ꝛ ſaginat. O
ꝙ̃ beati ſunt illi qui illa ſine fine fruituri ſunt. Iubenti abbati voca/
ti ſunt ꝗdam nouicij viri quondam in ſeculo clari virtute militari in/
ſignes ꝗs ita confortatꝰ eſt. Uere felices eſtis ꝛ ter quaterqꝫ beati qui
de vana veſtra conuerſatione atqꝫ mũdana vanitate per diuinam mi
ſericordiam vocati eſtis partem in celis cũ iuſtis habituri. Conſtat
em̃ de ſalute veſtra ſi tamen perſeuaueritis. Nam dñs dauid indeſi/
nenter pro vobis preces ad dominũ fundit. quatenus qđ ſalubriter
inchoaſtis feliciter compleatis. Unũ aũt eorũ nomine exprimens de
eo dicebat. niſi portas clauſtri ingreſſus fuiſſet mortis eterne portas
non euaſiſſet. Aderant ꝛ hoſpites conuertendi gratia de ſedibꝫ ſuis e
uocati ſed nimio adhuc rerũ temporaliũ amore detenti rem arduam
aggredi dubitabant. ꝗ fiducialiter accedentes ad virũ dei mentis flu
ctuationem confeſſi ſunt ꝙ videlicet velle adiaceret eis perficere autẽ
bonũ non inueniirent ſupplicabant vt orationibꝫ eiꝰ adiuti mereren/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

tur in bono ſtabiliri. Et ille. Quam diu mentis adheretis ſeculo nō
poteſtis perfecte placere deo nec firmari in bono habentes volūtatē
fixam in malo. Quapropter recedite ab his q̄ inutiliter amatis. ⁊ nō
deerit vobis gratia ſaluatoris. Si vidiſſetis q̄ ego vidi omnem glo/
riam mūdi vilem reputaretis. Deinde multa q̄rebant ille de patre.
ille de fratre. ille de ſuo ſtatu futuro. ille de preſenti. Sed vir dei ita
ſingulis reſponſum temperauit vt ſecretorū reuelator ⁊ conſcientia/
rū inſpector eſſe probaret̄. Mox vocante deo ſancta illa anima carne
ſoluta eſt ad dolores corporis vltra non reditura. ſed vt credimꝰ im/
mortalitatis luce veſtienda ⁊ perenni gaudioꝝ ſuauitate reficiēda
¶ Hieronymꝰ ad moniales. Angelicis choris ſanctorūqꝫ ſocietatibꝫ
hic ſtudeatis intereſſe vt omnes poſtmodū in corporis exitu vobis
gaudentes ⁊ leti tanqꝫ notis occurrant. Si ſic feceritis nihil vobis
dulciꝰ. nihil iocūdiꝰ qꝫ his intereſſe conuiuijs. his pabulis ſatiari. qbꝫ
ſemel deguſtatis terrena oīa amara reddant̄. Experto itaqꝫ ſeni de
uote conſulenti credite filie. Scio qd̄ loq̄r chariſſime. Nam vt in in/
ſipientiam loq̄r. Ego homūculꝰ ſic abiectꝰ ſic vilis in domo domini.
Adhuc viuens in corpore angelorū ſepe choris interfui de corporeis
per hebdomadam nihil ſentiens.
¶ Item beatꝰ Auguſtinꝰ de libero arbitrio ſic dicit. Tanta eſt pulcri/
tudo iuſticie. Tanta eſt iocūditas lucis eterne: vt etiam ſi non liceret
in ea ampliꝰ delectari. quam vniꝰ diei hora propter hoc ſolū innūera/
biles huiꝰ vite dies pleni delicijs ⁊ affluentia bonorū temporaliū re/
cte ⁊ merito deſpicerent̄.
¶ Item Eterna beatitudo conſiſtit in duobꝫ ſcꝫ in neceſſaria abſentia
omnis mali. ⁊ in neceſſaria preſentia omnis boni. Si eīm q̄ris qd ibi
eſt. Aliter non poteſt reſponderi. niſi q̄cq̄d boni eſt ibi eſt q̄cq̄d mali
eſt ibi non eſt. ¶ Et Gregoriꝰ Nihil exteriꝰ qd̄ ibi appetat̄. ⁊ nil interi
us quod faſtidiatur.
¶ Gregoriꝰ. Que lingua dicere vel q̄s intellectꝰ capere ſufficit illiꝰ ſu
perne ciuitatis q̄ta ſint gaudia angelorū choris intereſſe cū beatiſſi/
mis ſpiritibꝫ glorie conditoris aſſiſtere. preſentē dei vultū cernere. in
circūſcriptū lumen videre nullo mortis metu affici incorruptionis
munere perpetue letari.
¶ Item btūs Auguſtinꝰ in libro de conflictu vitiorum. Recedat a/
mor preſentis ſeculi. in quo nullus ita naſcit̄ vt nō moriat̄. ⁊ ſuccedat
amor futuri ſeculi in quo omnes viuificant̄ vt deinceps nō moriātur
Ubi nec aduerſitas turbat. nulla neceſſitas anguſtat. nulla moleſtia
inquietat. ſed perhennis leticia ibi regnat.
¶ Hieronymus. Si chriſtū dn̄m ⁊ regē cui eſt nomē ſuꝑ oīe nomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

oportuit pati ⁊ ita intrare in gloriam ſuam. quã iam fiduciam habe-
mus nos intrare ſine labore gloriã eternã. O ꝙ̃ ſtulti ſumus ⁊ tardi
corde ad credendũ. Volumus hic gaudere cũ ſeculo ⁊ poſtea regnare
cum chriſto. difficile eſt immo impoſſibile vt ⁊ pñtibus ꝗs fruatur bo-
nis ⁊ futuris vt hic ventrẽ ⁊ ibi mentẽ repleat vt de delicijs ad deli-
cias tranſeat ⁊ in vtroqꝫ ſeculo ꝓmus ſit vt in terra ⁊ in ſeculo appare-
at glorioſus. Impoſſibile eſt delicijs affluere ⁊ chriſtum ſequi. Natu-
ra denegat: vt cõtraria miſceant. Nõ em̃ poſſumus deo ſeruire ⁊ mã-
mone. ¶ O ꝙ̃ta erit in celo leticia quãdo nõ ſolum in aïa. ſed etiaꝫ in
corpore fuerit gloriandũ. Nã intus ⁊ extra ſubtus ⁊ ſupra. immo cir-
cũquaqꝫ mirabiliter iuſtus gaudebit. Intus de puritate cõſciẽtie. ex-
tra de corpis glorificatõe. ſubtus de celi ⁊ aliarum creaturaruꝫ pulcri-
tudine. ſupra de dei viſione. ⁊ circũcirca de angelorũ ⁊ omniũ ſcõrum
iocunda ⁊ delectabili aſſociatione. ¶ O ciuitas celeſtis. manſio ſecu-
ra. patria totũ continens quod delectat. Merces ſanctorꝝ tam mag-
na eſt ꝙ non poteſt menſurari. tam copioſa ꝙ nõ poteſt finiri. tã mul-
ta ꝙ nõ poteſt numerari. tam ꝑcioſa ꝙ nõ poteſt eſtimari.

¶ Petrus bleſenſis ad regẽ anglie ſuꝑ Job. Putaſne ꝙ aliꝗs in pre-
ſenti vita gaudeat ⁊ in futura. Sed tñ gaudiũ debeat dici qđ turbat
aſſidue ⁊ aſꝑgit amaritudïe pñti nimis delicatus es. ſi vtrũqꝫ ꝓſumis
vti ſeculo ⁊ frui chriſto ꝓſentis mũdi delicias capere ⁊ nihilominus
celeſtis glorie diuitias obtinere. Audi ꝗd dictũ ſit illi diuiti in euan-
gelio. Fili recordare qꝛ recepiſti bona in vita tua. Merito poſſem⁹ re-
ges ſciſſimos reputare inſanos ⁊ ꝓphetas aplõs martyres cõfeſſores
teneras ac delicatas ꝟgines oẽs ꝗ ſpretis diuitijs ⁊ cõculcatis delici-
is huius mũdi ſeipſos ꝓ chriſto tribulationi ⁊ morti obtulerũt ſi glo-
riã quã adepti ſunt in anguſtia ⁊ dolore potuiſſent in voluptatib; et
delicijs obtinere ¶ Hieronym⁹. Quotienſcũqꝫ te vana ſeculi delectat
ambitio. quotiẽs in mũdo aliꝗd videris glorioſum ad paradiſuꝫ mẽ-
te tranſgredere ⁊ eſſe incipe qđ futurus es. ¶ Idem. Omne opus le-
uius fieri ſolet cũ eius ꝓcium excogitat ⁊ ſpes ꝓmij ſolaciũ fit laboris
Et nullus labor durus. nullum tempus longum videri debet quo e-
ternitatis gloria acquiritur.

¶ Finiũt exempla de gaudijs regni celorũ Et aliorꝝ triũ nouiſſimorꝝ Denuo ſagaci cura correcta. Impreſſa Dauẽtrie ꝑ me Iacobum de Breda. Anno dñi. M.CCCCC ij. In profeſto beati Leonardi abbatis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
226 E 26